

Riksrevisjonen

Riksrevisjonens undersøkelse av
styring av og rapportering på den nasjonale
oppfølgingen av bærekraftsmålene

Dokument 3:3 (2020–2021)

Forside:

Bilde av bærekraftsmålene: FN-sambandet

Bilde av jakkemerke: Eivind Senneset, Universitetet i Bergen

ISBN 978-82-8229-487-4 (pdf)

Til Stortinget

Riksrevisjonen legger med dette fram Dokument 3:3 (2020–2021) *Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene*.

Dokumentet har følgende inndeling:

- Riksrevisjonens konklusjoner, utdyping av konklusjoner, anbefalinger, departementets oppfølging og Riksrevisjonens sluttmerknad
- vedlegg 1: Riksrevisjonens brev til statsråden
- vedlegg 2: statsrådets svar
- vedlegg 3: forvaltningsrevisjonsrapport med vurderinger

Riksrevisjonen benytter følgende begreper for kritikk, med denne rangeringen etter høyest alvorlighetsgrad:

1. **Svært alvorlig** brukes ved forhold der konsekvensene for samfunnet eller berørte borgere er svært alvorlige, for eksempel risiko for liv eller helse.
2. **Alvorlig** benyttes ved forhold som kan ha betydelige konsekvenser for samfunnet eller berørte borgere, eller der summen av feil og mangler er så stor at dette må anses som alvorlig i seg selv.
3. **Sterkt kritikkverdig** angir forhold som har mindre alvorlige konsekvenser, men gjelder saker med prinsipiell eller stor betydning.
4. **Kritikkverdig** brukes for å karakterisere mangelfull forvaltning der konsekvensene ikke nødvendigvis er alvorlige. Dette kan gjelde feil og mangler som har økonomiske konsekvenser, overtredelse av regelverk eller saker som er tatt opp tidligere og som fortsatt ikke er rettet opp.

Riksrevisjonen, 17. november 2020

For riksrevisorkollegiet

Per-Kristian Foss
riksrevisor

Innhold

1	Konklusjoner	6
2	Utdyping av konklusjoner	6
2.1	Den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene har ikke vært godt nok koordinert	6
2.2	Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføring av 2030-agendaen med bærekraftsmålene	9
2.3	Mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene	10
2.4	Rapporteringen gir ikke god nok informasjon til Stortinget om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene	12
3	Anbefalinger	12
4	Departementets oppfølging	13
5	Sluttmerknad	14

Vedlegg 1: Riksrevisjonens brev til statsråden

Vedlegg 2: Statsrådens svar

Vedlegg 3: Rapport

Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

Norge har sammen med alle andre medlemsland i FN sluttet seg til resolusjonen A/RES/70/01 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (2030-agendaen). 2030-agendaen med de 17 bærekraftsmålene, er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Agendaen utgjør dermed det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale, regionale, og globale utfordringer.

Resolusjonen ble vedtatt av FNs generalforsamling i september 2015. 2030-agendaen omfatter 17 bærekraftsmål og 169 delmål med virkning fra 1. januar 2016. Av 2030-agendaen framkommer det at målene og delmålene vil ha betydning for alle lands beslutninger de kommende 15 år. Ifølge 2030-agendaen er målene og delmålene universelle og vil involvere alle verdens land, både industrielle land og utviklingsland. De er integrerte, udelelige og balanserer de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling: den økonomiske, sosiale og miljømessige. For måling av status og framdrift har FN utviklet et indikatorsett for alle delmålene. Figur 1 er den offisielle grafiske framstillingen av bærekraftsmålene som er utarbeidet av FN.

Figur 1 Oversikt over de 17 bærekraftsmålene i 2030-agendaen

Kilde: FN-sambandet.

De universelle bærekraftsmålene med tilhørende delmål er av tverrsektoriell karakter og gjensidig forbundet med hverandre. At bærekraftsmålene og delmålene er integrerte innebærer eksempelvis at delmål relatert til et mål i enkelte tilfeller også gjelder under andre mål, at delmål under et mål støtter realiseringen av andre delmål og at noen delmål er forutsetninger for å nå andre delmål. I andre tilfeller kan to delmål påvirke hverandre slik at avveininger mellom ulike hensyn og politiske prioriteringer må foretas.

Av 2030-agendaen framgår det at det enkelte lands regjering er ansvarlig for å følge opp og sørge for gjennomføring på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Dette innebærer at det enkelte lands regjering skal tilpasse bærekraftsmålene til nasjonale forhold gjennom å identifisere særskilte utfordringer, fastsette egne nasjonale delmål i tillegg til de globale, og integrere målene i nasjonal politikk, planer og strategier.

Arbeidet med å tilrettelegge for styring, implementering og rapportering på 2030-agendaen med bærekraftsmålene forutsetter en nasjonal, helhetlig tilnærming. Det forutsetter videre horisontal og vertikal koordinering for samstemt gjennomføring, både innen statlig sektor og mellom statlig sektor og øvrige deler

av samfunnet. For oppfølging av bærekraftsmålene er det også forutsatt at de nasjonale statistikkbyråene skal ha en sentral rolle fordi data og statistikk er avgjørende for måling av utviklingen og rapporteringen om status på alle nivåer. Norge har sluttet seg til 2030-agendaen, og regjeringen har forpliktet seg til årlig rapportering til Stortinget om oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Utenriks- og forsvarskomiteen ga sin tilslutning til 2030-agendaen ved behandlingen av Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*, jf. Innst 440 S (2016–2017). Komiteen pekte blant annet på at bærekraftsmålene forplikter alle land. I meldingen vises det til at resultatrapportering er et viktig prinsipp i 2030-agendaen, og at tilgang på etterprøvbar statistikk er en forutsetning for å kunne måle framdriften på delmålene og indikatorene til de 17 hovedmålene i agendaen. I Innst. 440 S (2016–2017) gir komiteens flertall uttrykk for at den ser det som positivt at Norge rapporterer til FN om norsk oppfølging av bærekraftsmålene, men forutsetter at regjeringen også forelegger Stortinget en plan for hvordan Norge vil gjennomføre bærekraftsmålene, også nasjonalt.

Revisjon av bærekraftsmålene er en tverrgående prioritering i strategisk plan for verdenssammenslutningen av riksrevisjoner, International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI), for perioden 2017–2022. Riksrevisjonene er som kontrollorganer ansett som sentrale aktører for å følge opp og rapportere om landenes oppfølging av 2030-agendaen nasjonalt. For revisjoner av 2030-agendaen med bærekraftsmålene skilles det dermed mellom revisjoner som omhandler tilrettelegging (*preparedness*) og revisjoner om gjennomføring (*implementation*). Denne revisjonen omhandler den nasjonale tilretteleggingen for å implementere, følge opp og rapportere på framdrift og resultater for bærekraftsmålene. Det er en systemrevisjon som hovedsakelig omfatter organisatoriske virkemidler.

INTOSAI Development Initiative¹ (IDI) utarbeidet i 2018 et rammeverk for revisjon av nasjonenes tilrettelegging for gjennomføring av bærekraftsmålene, *Auditing Preparedness for Implementation of Sustainable Development Goals - A Guidance for Supreme Audit Institutions*. I utformingen av denne revisjonen er det tatt utgangspunkt i dette rammeverket med tilpasninger i tråd med nasjonale forhold.

Målet for undersøkelsen

Målet med undersøkelsen har vært å vurdere regjeringens styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Undersøkelsen omfatter perioden 2016 til årsskiftet 2019/2020.

Rapporten ble forelagt Finansdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Utenriksdepartementet ved brev 20. mai 2020. Utenriksdepartementet har i brev 17. august 2020 gitt kommentarer til rapporten. Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Finansdepartementet har i brev 11. september 2020 gitt sine kommentarer til rapporten. Kommentarene fra departementene er i hovedsak innarbeidet i rapporten og i dette dokumentet.

Rapporten, riksrevisorkollegiets oversendelsesbrev til departementet 6. oktober 2020 og statsrådets svar 22. oktober 2020 følger som vedlegg.

Undersøkelsen omfatter perioden 2016–2019 og tar blant annet utgangspunkt i følgende FN-resolusjoner og vedtak og forutsetninger fra Stortinget:

- A/RES/70/1 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 25. september 2015.
- A/RES/71/313 *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 6. juli 2017.
- Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*.
- Innst. 440 S (2016–2017) *Innstilling fra forsvars- og utenrikskomiteen om Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*.
- Meld. St. 1 (2016–2017) – (2018–2019) *Nasjonalbudsjettet* for henholdsvis 2017, 2018 og 2019.
- Innst. 2 S (2016–2017) – (2018–2019) *Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet* for henholdsvis 2017, 2018 og 2019 og *forslaget til statsbudsjett* for henholdsvis 2017, 2018 og 2019.
- *Bevilgningsreglementet vedtatt av Stortinget 26. mai 2005*.
- *Reglement for økonomistyring i staten og bestemmelser om økonomistyring i staten fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 5. november 2015*.

¹ INTOSAI Development Initiative (IDI) er et utviklingsorgan for riksrevisjoner i utviklingsland. IDI er en integrert del av INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions), verdenssammenslutningen av riksrevisjoner, som har 194 medlemmer.

1 Konklusjoner

- Den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene har ikke vært godt nok koordinert
- Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføring av 2030-agendaen med bærekraftsmålene
- Det har vært mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene
- Rapporteringen gir ikke god nok informasjon til Stortinget om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

2 Utdyping av konklusjoner

2.1 Den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene har ikke vært godt nok koordinert

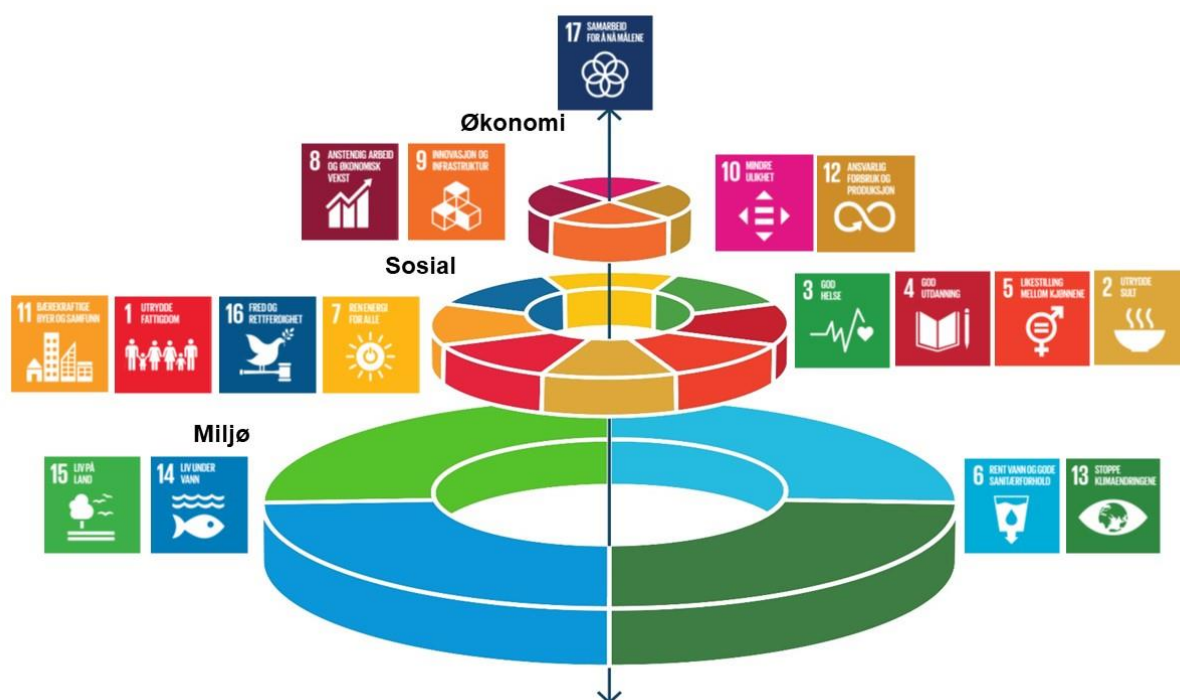
Riksrevisjonen vurderer det som kritikkverdig at arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene de fire første årene ikke har vært koordinert på en måte som ivaretar 2030-agendaens forventninger om en helhetlig og tverrsektoriell tilnærming. Organiseringen har resultert i en stykkevis og delt oppfølging, og det har tatt lang tid før det er blitt lagt til rette for nasjonal implementering av bærekraftsmålene i samsvar med 2030-agendaen.

Med virkning fra 2020 har kommunal- og moderniseringsministeren fått ansvaret for koordinering av regjeringens arbeid med bærekraftsmålene. Dette er gjort for å sikre en sterkere koordinering av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene for at målene følges opp i sammenheng i sterkere grad enn det som er blitt gjort fram til 2020.

Ifølge 2030-agendaen er målene og delmålene universelle og vil involvere alle verdens land. 2030-agendaen anerkjenner at de tre forskjellige dimensjonene ved bærekraftig utvikling; den økonomiske, sosiale og miljømessige, er forbundet med hverandre og forplikter til en integrert og balansert tilnærming for å oppnå bærekraftig utvikling. At målene og delmålene er gjensidig forbundet med hverandre viser kompleksiteten og de tverrsektorielle aspektene ved 2030-agendaen og bærekraftsmålene.

Figur 2 viser sammenhengen mellom bærekraftsmålene og de tre dimensjonene de til sammen utgjør.

Figur 2 Sammenhengen mellom bærekraftsmålene og de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling

Graphics by Bernt Linnemann/Ko

Kilde: Stockholm Resilience Center

Oppfølging av bærekraftsmålene nasjonalt legger opp til en helhetlig, balansert tilnærming der mål og delmål må ses i sammenheng. FNs indikatorsett er et sentralt utgangspunkt for oppfølging av bærekraftsmålene på alle nivåer.

Av agendaen framgår at det enkelte lands regjering er ansvarlig for å følge opp og sørge for gjennomføring på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. I Innst. 440 S (2016–2017), jf. Meld. St. 24 (2016–2017), pekte forsvars- og utenrikskomiteen på at bærekraftsmålene forplikter alle land. 2030-agendaen legger ikke føringer for hvordan landene skal organisere arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Men siden 2030-agendaen er kompleks og sektorovergripende, krever oppfølgingen av agendaen en helhetlig tilnærming som ser bærekraftsmålene i sammenheng slik at de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling, den sosiale, økonomiske og miljømessige, kan bli ivarettatt på en god og balansert måte. Det er derfor viktig at den valgte organiseringen ivaretar en slik helhetlig oppfølging, og det er nødvendig at arbeidet blir styrt på et overordnet nivå med tydelig ansvar og tilstrekkelig koordinering.

Regjeringen besluttet i 2016 at sektorprinsippet skulle ligge til grunn for organiseringen av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. De 17 bærekraftsmålene ble fordelt på 12 departementer som hver fikk koordineringsansvar for ett eller flere bærekraftsmål, og framkommer i tabell 1. Ansvar til de koordinerende departementene inkluderer å samordne oppfølgingen av de enkelte hovedmålene og trekke inn andre departementer som er involvert. Regjeringen la vekt på at oppfølgingen ikke skulle medføre nye og ressurskrevende prosesser, og at bærekraftsmålene skulle være integrert i den ordinære politikktutformingen framfor å følge et separat spor.

Tabell 1 Koordineringsansvarlige departementer for hvert av de 17 bærekraftsmålene per 31. desember 2019

Nr.	Bærekraftsmål	Koordinerende departement
1	Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	Arbeids- og sosialdepartementet
2	Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	Landbruks- og matdepartementet
3	Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	Helse- og omsorgsdepartementet
4	Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	Kunnskapsdepartementet
5	Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling	Kulturdepartementet
6	Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	Klima- og miljødepartementet
7	Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle	Olje- og energidepartementet
8	Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	Finansdepartementet
9	Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon	Nærings- og fiskeridepartementet
10	Redusere ulikhet i og mellom land	Finansdepartementet
11	Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
12	Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	Klima- og miljødepartementet
13	Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	Klima- og miljødepartementet
14	Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	Nærings- og fiskeridepartementet
15	Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold	Klima- og miljødepartementet
16	Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	Justis- og beredskapsdepartementet
17	Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	Utenriksdepartementet

Kilde: Finansdepartementet

Regjeringen har koordineringsansvaret for alle deler av sin politikk, inkludert arbeidet med bærekraftsmålene. I den valgte modellen er det ingen av departementene eller noen annen dedikert enhet som fram til 2020 har hatt et overordnet, helhetlig ansvar for styring og koordinering av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Ut fra arbeidsdelingen som ble forelagt Stortinget i nasjonalbudsjettet for 2017, har de eneste koordinerende elementene fram til 2020 vært at Finansdepartementet har sammenstilt rapporteringen om oppfølgingen av bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet og opprettelsen av et interdepartementalt forum. Finansdepartementet har utover dette ikke hatt, eller tatt, et ansvar for overordnet nasjonal styring og oppfølging. Utenriksdepartementet har ansvaret for koordinering av oppfølgingen internasjonalt, inkludert rapporteringen til FN.

I 2018 ble det etablert et interdepartementalt forum for bærekraftsmålene i regi av Utenriksdepartementet i samarbeid med Finansdepartementet. Forumet møtes to ganger årlig og tar hovedsakelig for seg temaer av praktisk art, som rapportering, indikatorer og statistikk. Forumet har imidlertid ikke fungert som et overordnet organ for beslutninger om strategier og koordinering. Det er også etablert et annet forum, Samstemthetsforum, der bærekraftsmålene er sentrale. Samstemthetsforumet ble etablert av regjeringen i 2018, og ledes av Utenriksdepartementet. Dette forumet arbeider med samstemt politikk for utvikling relatert til bistand og ikke med nasjonal oppfølging av bærekraftsmålene.

Organiseringen har medført at hvert av de 12 departementene med koordineringsansvar har hatt ansvar for å følge opp alle aspekter for sine bærekraftsmål. Det at 2030-agendaen i en tidlig fase ble oppfattet bare å gjelde utviklingsland og utviklingspolitikk, samt at det ikke har vært noe departement som har hatt et overordnet koordineringsansvar, har medført sen og varierende forankring av 2030-agendaen blant departementene. Slik arbeidet har vært organisert fram til 2020 kan det ikke forventes at det enkelte departement har hatt en helhetlig, strategisk tilnærming til 2030-agendaen.

Det at det ikke er noe departement eller dedikert enhet som har hatt ansvaret for helheten og sammenhengen mellom bærekraftsmålene innebærer at alle beslutninger om arbeidet med bærekraftsmål er overlatt til det enkelte departement eller til regjeringen. Selv om enkeltdepartementer har arbeidet godt med bærekraftsmål som de har ansvar for, har det ikke vært noen som vurderer, analyserer eller følger opp betydningen av enkeltresultater for helheten. Fraværet av overordnet og helhetlig styring medfører at målkonflikter ikke blir identifisert og håndtert for å få en samstemt gjennomføring av bærekraftsmålene, og at

det ikke legges tilstrekkelig vekt på framdrift, resultater og måloppnåelse totalt sett. Videre vil det være risiko for at det ikke prioriteres mellom bærekraftsmål for å oppnå det beste resultatet samlet sett.

2.2 Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføring av 2030-agendaen med bærekraftsmålene

2030-agendaen innebærer at alle land er å regne som utviklingsland, og forplikter hvert enkelt land til å følge opp bærekraftsmålene med bakgrunn i nasjonalt utviklingsnivå og nasjonale forhold. Etter Riksrevisjonens vurdering er det sterkt kritikkverdig at det er flere mangler i tilpasningen av agendaen til nasjonale forhold. Undersøkelsen viser at:

- Det ikke er utarbeidet en egen nasjonal plan for oppfølging av bærekraftsmålene, slik Stortinget har forutsatt.
- Det mangler en klargjøring av hvilke ambisjoner Norge har for bærekraftsmålene, og hvilke prioriteringer som må gjøres.
- Stortinget ikke har blitt informert om hvilke mål som er særlig utfordrende for Norge og hvordan disse følges opp.
- Det ikke er utarbeidet nasjonale delmål.
- Bærekraftsmålene ikke er tydelig nok integrert i den ordinære budsjettprosessen slik organiseringen av den nasjonale oppfølgingen legger opp til.

I Innst. 440 S (2016–2017), jf. Meld. St. 24 (2016–2017), gir utenriks- og forsvarskomiteens flertall uttrykk for at den ser det som positivt at Norge rapporterer til FN om norsk oppfølging av bærekraftsmålene, men forutsetter at regjeringen forelegger Stortinget en plan for hvordan Norge vil gjennomføre bærekraftsmålene, også nasjonalt. Undersøkelsen viser at det ikke er utarbeidet noen egen plan eller strategi for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Finansdepartementet viser til at regjeringen har utarbeidet mange handlingsplaner på områder som omhandler bærekraftsmålene. En gjennomgang av et utvalg strategier og policy-dokumenter viser stor variasjon mellom departementene med hensyn til hvordan de henviser til aktuelle bærekraftsmål, eller hvorvidt de er knyttet opp til nasjonale mål. Når dette ikke gjøres eksplisitt, blir det vanskelig å se sammenhengen mellom strategiene og bærekraftsmålene, eller de ønskede konsekvensene nye tiltak vil ha for oppnåelse av målene.

De globale bærekraftsmålene, delmålene og indikatorene utgjør rammen for landenes nasjonale oppfølging, men 2030-agendaen skal tilpasses nasjonale forhold og utviklingsnivå. I 2030-agendaen er det en forventning om at hvert enkelt land skal fastsette egne nasjonale delmål og ambisjonsnivå for å øke den nasjonale relevansen av agendaen, blant annet ved å identifisere hvilke områder som bør prioriteres særskilt nasjonalt. Ingen av de koordinerende departementene har utviklet egne nasjonale delmål for sine bærekraftsmål.

Undersøkelsen viser at det tidlig i 2016 ble identifisert mål og delmål som er særlig utfordrende for Norges oppfølging av 2030-agendaen på nasjonalt nivå. Oversikten over utfordringene i den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene ble presentert i Norges frivillige rapportering til FN i 2016, men er ikke blitt forelagt Stortinget. Ikke alle departementene ga innspill til denne listen av mål og delmål. Departementene opplyser dessuten at det er flere delmål enn de som er på listen som ble rapportert til FN, som de anser som særlig viktig å følge opp nasjonalt. Det er opp til hvert enkelt koordinerende departement til enhver tid å definere hva som anses som krevende delmål. Det har ikke vært noen tverrgående og helhetlig diskusjon om disse målene, verken da oversikten ble utarbeidet eller i etterkant. De har ikke blitt fulgt opp og Stortinget er heller ikke blitt orientert om disse utfordrende målene.

Det er det enkelte koordinerende departements ansvar å knytte allerede eksisterende nasjonale mål som er fastsatt av Stortinget opp til bærekraftsmålene. Flere av departementene opplyser at dette ikke er gjort, selv om enkelte departementer viser til at nasjonale mål på flere politikkområder sammenfaller med de globale bærekraftsmålene. Det har ikke vært noen prosess for å synliggjøre denne sammenhengen og sammenstille de nasjonale målene med bærekraftsmålene.

Slik arbeidet har vært organisert i Norge, legges det til grunn at oppfølgingen av bærekraftsmålene skal være integrert i de ordinære politiske prosessene. Undersøkelsen viser likevel at bærekraftsmålene bare i varierende grad er synliggjort i budsjettdokumenter og stortingsmeldinger (se punkt 3.4). Bærekraftsmålene blir sjelden eksplisitt vist til, eller integrert i, departementenes ordinære strategier og planer.

Utenriksdepartementet er det eneste departementet som har startet prosesser med å knytte budsjettposter til de enkelte delmålene.

2030-agendaen legger ikke føringer for hvordan landene skal organisere arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Landene har valgt ulike løsninger for organisering og oppfølging, og det er arbeidet på ulike måter med koordinerende tiltak, nasjonale planer og egne delmål. Faktaboks 1 viser eksempler på hvordan andre nordiske land har arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Faktaboks 1 Hvordan andre nordiske land har arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

I Sverige er ansvaret for å koordinere og fremme implementeringen av bærekraftsmålene nasjonalt, lagt til Ministeren for offentlig styring/administrasjon.² Alle statsrådene har ansvar for å utforme den nasjonale politikken for bærekraftsmålene på sine ansvarsområder. Under regjeringen er det etablert et vitenskapelig ekspertråd som skal gi Riksdagen råd innenfor ulike fagområder og i den tverrsektorielle tilnærmingen.

Regjeringen presenterte i 2017 en handlingsplan for hvordan Sverige kan nå mål og delmål i 2030-agendaen på nasjonalt nivå. Riksdagen har vedtatt 16 miljødelt mål som utgjør de nasjonale målene som skal bidra til at landet oppnår den miljømessige dimensjonen av de globale målene.³

I Danmark⁴ har Finansdepartementet et spesielt ansvar for å koordinere implementeringen av bærekraftsmålene i den nasjonale politikken. Under Finansdepartementet er det opprettet en interdepartemental gruppe bestående av statsråder som har ansvar for arbeidet med bærekraftsmålene. Folketinget har også opprettet et tverrsektorielt nettverk over den etablerte departements- og komitestrukturen for å sikre seg involvering i arbeidet med bærekraftsmålene.

Regjeringen har vedtatt i 2017 en handlingsplan for gjennomføringen av 2030-agendaen og bærekraftsmålene på nasjonalt nivå⁵, samt strategien *The world 2030*.

I Finland⁶ er det opprettet et koordineringssekretariat under Statsministerens kontor med ansvar for å planlegge og koordinere den nasjonale implementeringen av 2030-agendaen. I tillegg koordinerer sekretariatet nettverket av aktører og avtaler om bærekraftig utvikling med den øvrige politikken i Finland.

Regjeringen vedtok i 2017 en nasjonal implementeringsplan for 2030-agendaen. I tillegg har den finske nasjonale kommisjonen for bærekraft fastsatt åtte nasjonale mål, med egne indikatorer, som Finland skal nå før 2050.

2.3 Mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene

Indikatorbasert rapportering er en fundamental del av 2030-agendaen, og tilgang til etterprøvbar statistikk er en forutsetning for å kunne måle framdriften på delmålene og indikatorene til de 17 hovedmålene. Dette blir framhevet av FN i en påfølgende resolusjon til 2030-agendaen på data, statistikk og indikatorer. I Norge er Statistisk sentralbyrå (SSB) den sentrale myndigheten for utvikling, utarbeidelse og formidling av offisiell statistikk.

² Regeringskansliet (2017) *Sweden and the 2030 Agenda - Report to the UN High level Political Forum 2017 on Sustainable Development*.

³ Regeringskansliet (2018) *Handlingsplan agenda 2030 2018–2020* (2018).

⁴ Den danske regering (2017) *Report for the Voluntary National Review: Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*.

⁵ Den danske regering (2017) *Report for the Voluntary National Review. Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. og Rigsrevisionen (2020) *Rigsrevisionens notat om tilrettelæggelsen af en større undersøgelse af ministeriernes implementering af og opfølgning på verdensmålene*.

⁶ Prime Minister's Office Finland (2016) *National Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Finland*.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at arbeidet med utvikling av indikatorer har tatt lang tid og at SSB ikke har blitt involvert som forutsatt i arbeidet med bærekraftsmålene. Undersøkelsen viser at:

- SSB burde vært inkludert i større grad og på et tidligere tidspunkt.
- En tettere involvering av SSB i arbeidet med indikatorer og statistikk på et tidligere tidspunkt, kunne ha ført til raskere tilrettelegging for måling av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene, og gitt indikatorer og statistikk en tiltenkt, sentral plass i den nasjonale gjennomføringen.
- Flere departementer ikke har tatt initiativ til å følge opp SSBs kartlegging av indikatorer og statistikk for bærekraftsmålene.

Av 2030-agendaen framgår det at landene skal ha en systematisk oppfølging og gjennomgang av implementeringen av agendaen. Det forventes at implementeringen av bærekraftsmålene og delmålene nasjonalt blir fulgt opp gjennom en vedvarende langtidsorientering, kritiske suksessfaktorer, utfordringer, avvik og identifisering av måloppnåelse. Mål og delmål skal ifølge 2030-agendaen følges opp globalt gjennom de 232 indikatorene som er utviklet av FN. Grunntanken i 2030-agendaen med det globale indikatorsettet er at statistikk på indikatornivå skal bygge på foreliggende statistikk og eksisterende rapportering. De globale indikatorene gir mulighet for å analysere nærmere hvor langt Norge er kommet for å nå målsettingene i 2030-agendaene og bærekraftsmålene, sammenlignet med andre land. De globale indikatorene fra FN vil bli komplementert med medlemslandenes nasjonale indikatorer og frivillig nasjonal rapportering, Voluntary National Review (VNR). Ifølge 2030-agendaen forventes det at de nasjonale statistikkbyråene skal ha en sentral rolle ved utarbeidelse av statistikk for å kunne måle utviklingen og rapportere om status i oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Undersøkelsen viser at Finansdepartementet ikke har gitt SSB et klart mandat for arbeidet med bærekraftsmålene. Selv om Finansdepartementet i sin budsjettproposisjon har rapportert til Stortinget at SSB skal støtte opp om bærekraftsmålene og 2030-agendaen, kommer ikke dette fram i den formelle styringsdialogen. Det er ikke tildelt midler for at etaten skal kunne arbeide særskilt med bærekraftsmålene. SSB må derfor få egne oppdrag dersom arbeid med bærekraftsmålene ikke skal fortrenge annen produksjon i virksomheten. Av regjeringens ansvarsfordeling følger det at det er opp til de enkelte koordinerende departementene å utarbeide indikatorer og statistikk for sine bærekraftsmål. Finansdepartementet har i dialogen med departementene og SSB henvist til at det er opp til de koordinerende departementene å engasjere SSB i arbeidet med statistikk og indikatorer for bærekraftsmålene. Departementenes involvering av SSB om bærekraftsmålene har vært begrenset til tre enkeltoppdrag.

Ett av oppdragene som SSB har fått er å kartlegge de indikatorene som Norge kan rapportere på. Rapporten fra januar 2018 konkluderte med at det er hull i indikatorsettene og kom med forslag til nasjonal statistikkansvarlig for de enkelte globale indikatorene. Undersøkelsen viser at det ikke er gjort forsøk på å utvikle flere globale indikatorer utover ett oppdrag til SSB fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. De fleste av de andre departementene viser til at de får data fra underliggende etater, men at de ikke har arbeidet med dette siden kartleggingsrapporten kom. Indikatorbasert rapportering om status og framdrift er helt sentral for oppfølging av bærekraftsmålene på alle nivåer.

Det tredje oppdraget som er gitt til SSB om bærekraftsmålene gjelder utarbeidelse av en plattform for rapportering på indikatorer. Selv om SSB tok initiativ til dette i 2017, og andre departementer har vist til at andre land lenge har hatt tilsvarende plattformer, har denne prosessen tatt lang tid, først og fremst fordi det ikke ble enighet mellom departementene før i 2019 om finansieringen med 1,2 millioner kroner til plattformen. SSB fikk i november 2019 i oppdrag å utvikle en rapporteringsplattform for et utvalg indikatorer, som ble lansert 1. april 2020. Den videre finansieringen av utvikling og drift av plattformen etter 2020 er ikke avklart.

I arbeidet med rapporteringsplattformen har SSB bedt hvert departement om å komme med innspill til indikatorer for de enkelte bærekraftsmålene. Flere av departementene opplyser at SSB har gitt dem beskjed om å bruke indikatorer for nasjonale mål dersom de globale indikatorene ikke passer eller er utviklet. De koordinerende departementene har allerede fått muligheten til å gjøre dette innenfor rammen av 2030-agendaen. Departementene har imidlertid ikke selv sett på muligheten for å bruke eksisterende indikatorer for nasjonale mål før SSB gjorde dem oppmerksomme på denne muligheten.

2.4 Rapporteringen gir ikke god nok informasjon til Stortinget om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

Svakheter i rapporteringen i nasjonalbudsjettene og i budsjettproposisjonene, samt manglende overordnede analyser, har ført til at Stortinget ikke har fått tilfredsstillende informasjon om den samlede statusen for Norges oppfølging av bærekraftsmålene. Det er ikke gitt god nok informasjon om utfordringer, prioriteringer, sammenhengen med nasjonale mål, status og framdrift. Det er ikke utarbeidet en samlet rapportering for oppfølging av bærekraftsmålene. Etter Riksrevisjonens vurdering er dette kritikkverdig.

De generelle kravene for mål- og resultatstyring i staten gjelder også for regjeringens oppfølging av bærekraftsmålene nasjonalt. Dette omfatter blant annet krav til resultatrapporteringen til Stortinget. Alle departementene skal derfor rapportere om oppfølgingen av bærekraftsmålene som de har ansvar for i sine budsjettdokumenter, og Finansdepartementet skal sammenstille hovedpunktene i nasjonalbudsjettet etter innspill fra de koordinerende departementene. Finansdepartementet har gitt føringer for departementenes innspill til rapporteringen på bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet, som å legge vekt på de mest utfordrende målene og delmålene og siden 2018 gitt føringer om større bruk av indikatorer. Undersøkelsen viser at Finansdepartementet ikke har fulgt opp føringene videre overfor departementene eller i egen rapportering til Stortinget. Finansdepartementet har i liten grad gitt tilbakemeldinger til departementene på innholdet i rapporteringen, bare på lengden på mottatte tekstbidrag.

Rapporteringen i nasjonalbudsjettet om oppfølgingen av det enkelte bærekraftsmål er i stor grad en tekst med beskrivelse av tiltak, satsninger og generell omtale av departementets arbeid med bærekraftsmålet. Det er lite omtale av utfordringer, målsettinger, resultater, status og framdrift. Rapporteringen gjelder det enkelte bærekraftsmål, og har ikke omfattet noen overordnede analyser eller sett målene i sammenheng. I rapporteringen for noen bærekraftsmål har indikatorbruken økt etter at Finansdepartementet ga føringer om dette i 2019, men for de fleste målene er det ingen rapportering på indikatornivå. Rapporteringen i nasjonalbudsjettene fram til 2020 vurderes heller ikke å ha vært i samsvar med kravene til indikatorbasert rapportering i 2030-agendaen. Rapporteringen oppfyller heller ikke de generelle nasjonale kravene som gjelder for resultatrapportering for forvaltningen. Rapporteringen på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene har generelt de samme svakhetene som rapporteringen i nasjonalbudsjettet. Undersøkelsen viser videre at det ikke er gjennomført noen helhetlige analyser av status og utvikling for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Konsekvensen er at Stortinget ikke har fått informasjon om den samlede statusen for Norges oppfølging av bærekraftsmålene.

3 Anbefalinger

Riksrevisjonen merker seg at kommunal- og moderniseringsministeren fra 1. januar 2020 har fått ansvaret for å koordinere det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene. Riksrevisjonen anbefaler Kommunal- og moderniseringsdepartementet å:

- Følge opp Stortingets forventning om en helhetlig plan for gjennomføring av det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene.
- Sørgje for at Stortinget får helhetlig informasjon om status, resultater og framdrift i Norges arbeid med bærekraftsmålene.
- Sikre en indikatorbasert resultatrapportering, som er godt samordnet med annen statistikk.
- Sikre at det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene er godt nok koordinert mellom departementene.
- Tilpasse agendaen til nasjonale forhold, blant annet gjennom å vurdere hvilke delmål som bør fastsettes, tydeliggjøre hvilke mål som er utfordrende for Norge å nå og å prioritere.

4 Departementets oppfølging

Kommunal- og moderniseringsministeren viser til at Finansdepartementet og Utenriksdepartementet også er omfattet av undersøkelsen. I svaret til Riksrevisjonen er derfor synspunkter fra Finansdepartementet innarbeidet. Utenriksdepartementet har ikke hatt ytterlige kommentarer.

Statsråden understreker at bærekraftsmålene er det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største globale og nasjonale utfordringer, og at Norge ifølge OECD er blant de landene som ligger best an til å kunne nå målene innen 2030.

I brevet vises det til at Finansdepartementet koordinerte det nasjonale arbeidet fram til årsskiftet 2019/2020. Finansdepartementet peker på at det er regjeringen som kollegium som har det overordnede koordineringsansvaret for sin politikk, herunder hvordan bærekraftsmålene oppfylles. Regjeringen har derfor lagt vekt på at arbeidet med bærekraftsmålene er en del av regjeringens ordinære arbeid, og at det ikke følger et eget spor. Regjeringens plan for gjennomføringen av 2030-agendaen har bestått av de planene som legges i de enkelte budsjettproposisjonene, nasjonalbudsjettet og i andre dokumenter som fremmes for Stortinget. Finansdepartementet peker på at delegeringen av oppfølgingsansvar til det enkelte fagdepartement har bidratt til at vurderinger, rapporteringer og utarbeidelse av innspill utføres med god faglig innsikt, og at tiltak koordineres og prioriteres på linje med andre politikktiltak i regjeringen.

Når det gjelder rapportering til Stortinget, opplyser statsråden at Finansdepartementet har utformet en sammenfatning av oppfølgingen i et eget kapittel i nasjonalbudsjettet, som finanskomiteen ikke har hatt merknader til.

Statsråden viser til at departementene, under ledelse av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, arbeider sammen om en nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene. Som ledd i dette arbeidet er det gjennomført en rekke innspillmøter. Departementet vil våren 2021 legge fram handlingsplanen som en melding til Stortinget.

Ifølge statsråden vil gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen bli fulgt opp i årene framover. Det kan bli nødvendig å revidere planen etter hvert som utfordringene endres. Stortinget informeres om framdriften med en samlet omtale i nasjonalbudsjettet, og gjennom omtaler i departementenes budsjettproposisjoner. Arbeidet med bærekraftsmålene vil også bli omtalt i stortingsmeldinger der dette er relevant.

Statsråden viser til at Statistisk sentralbyrå (SSB) i januar 2018 publiserte en oversikt over relevant og tilgjengelig statistikk på oppdrag fra Finansdepartementet. De koordineringsansvarlige departementene ga deretter SSB i oppdrag å utvikle en portal med norske tall for de globale indikatorene for bærekraftsmålene. Portalen ble åpnet i april 2020. Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga sommeren 2020 SSB i oppdrag å utvikle indikatorer som kan følge utviklingen for de nasjonale målene. Indikatorene vil bygge på eksisterende statistikk. De vil bli publisert på SSBs bærekraftsportal etter hvert som de blir klare.

Statsråden framhever at bærekraftsmålene blir oversatt til norske forhold i den kommende stortingsmeldingen om den nasjonale handlingsplanen. Utfordrende delmål identifiseres og settes i sammenheng. Meldingen vil drøfte virkemidler for å håndtere problemstillinger som går over sektor- og forvaltningsgrenser, og som omfatter både offentlig og privat sektor. Forsterket koordinering mellom departementene er en del av dette.

Statsråden er enig med Riksrevisjonens påpekning av behovet for et helhetlig perspektiv i arbeidet med bærekraftsmålene. Riksrevisjonens rapport er ifølge statsråden nyttig for den videre oppfølgingen av bærekraftsmålene i Norge.

5 Sluttmerknad

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken oversendes Stortinget.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 9. november 2020

Per-Kristian Foss

Helga Pedersen

Anne Tingelstad Wøien

Gunn Karin Gjøl

Arve Lønnum

Jens A. Gunvaldsen

Vedlegg 1:
Riksrevisjonens brev til statsråden

Utsatt offentlighet jf. revl § 18 (2)

KOMMUNAL- OG
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Att.: Statsråd Nikolai Astrup

Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

Vedlagt oversendes utkast til Dokument 3:3 (2020–2021) *Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene*.

Dokumentet er basert på rapport oversendt Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Finansdepartementet og Utenriksdepartementet ved vårt brev 20. mai 2020, og på Kommunal- og moderniseringsdepartementets svar 11. september 2020, Finansdepartementets svar 11. september 2020 og Utenriksdepartementets svar 17. august 2020.

Statsråden bes redegjøre for hvordan departementet vil følge opp Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger, og eventuelt om departementet er uenig med Riksrevisjonen.

Departementets oppfølging vil bli sammenfattet i det endelige dokumentet til Stortinget. Statsrådens svar vil i sin helhet bli vedlagt dokumentet. Det bes om at svaret oversendes som pdf lagret fra Word, ikke skannet som bilde, slik at innholdet kan gjøres tilgjengelig for alle i samsvar med krav til universell utforming.

Svarfrist: 22. oktober 2020.

For riksrevisorkollegiet

Per-Kristian Foss
riksrevisor

Brevet er godkjent og ekspedert digitalt.

Liste over kopimottakere:

FINANSDEPARTEMENTET
UTENRIKSDEPARTEMENTET

Vedlegg

Vedlegg 2:
Statsrådets svar

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
0130 OSLO

Unntatt offentlighet,
offl. § 5 andre ledd jf. rr. lov § 18(2)

Deres ref
2019/01241-65

Vår ref
19/5932-13

Dato
22. oktober 2020

Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

Jeg viser til brev av 6. oktober 2020 vedlagt utkast til Dokument 3:3 (2020-2021) *Riksrevisjonens undersøkelse av styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene*. Riksrevisjonen ber om min redegjørelse for hvordan departementet vil følge opp Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger, og om departementet eventuelt er uenig med Riksrevisjonen. I tillegg til Kommunal- og moderniseringsdepartementet er Finansdepartementet og Utenriksdepartementet omfattet av undersøkelsen. I svaret nedenfor er derfor synspunkter fra Finansdepartementet innarbeidet. Utenriksdepartementet har ikke hatt ytterlige kommentarer.

Bærekraftsmålene er det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største globale og nasjonale utfordringer. Ifølge OECD er Norge blant de land som ligger best an til å kunne nå målene innen 2030.

Finansdepartementet koordinerte det nasjonale arbeidet frem til årsskiftet, og peker på at det er regjeringen som kollegium som har det overordnede koordineringsansvaret for sin politikk, herunder hvordan bærekraftsmålene oppfylles. Regjeringen har derfor lagt vekt på at arbeidet med bærekraftsmålene er en del av regjeringens ordinære arbeid, og at det ikke følger et eget spor. Regjeringens plan for gjennomføringen av 2030-agendaen har bestått av de planene som legges i de enkelte budsjettproposisjonene, nasjonalbudsjettet og i andre dokumenter som fremmes for Stortinget. Finansdepartementet peker på at delegeringen av oppfølgingsansvar til det enkelte fagdepartement har bidratt til at vurderinger, rapporteringer og utarbeidelse av innspill utføres med god faglig innsikt, og at tiltak koordineres og prioriteres på linje med andre politikktiltak i regjeringen.

Når det gjelder rapportering til Stortinget, har Finansdepartementet utformet en sammenfatning av oppfølgingen i et eget kapittel i Nasjonalbudsjettet, som finanskomiteen ikke har hatt merknader til.

Under ledelse av KMD arbeider departementene nå sammen om en nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene. Som ledd i dette arbeidet er det gjennomført en rekke innspillsmøter. En nasjonal konferanse arrangeres 11. november. Våren 2021 vil vi legge frem handlingsplanen som en melding til Stortinget.

Gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen vil bli fulgt opp i årene fremover. Det kan bli nødvendig å revidere planen etter hvert som utfordringene endres. Stortinget informeres om fremdriften med en samlet omtale i Nasjonalbudsjettet, og gjennom omtaler i departementenes budsjettproposisjoner. Arbeidet med bærekraftsmålene vil også bli omtalt i stortingsmeldinger der dette er relevant.

På oppdrag fra Finansdepartementet publiserte Statistisk sentralbyrå i januar 2018 en oversikt over relevant og tilgjengelig statistikk i *Notater 01/2018*. De koordineringsansvarlige departementene ga deretter SSB i oppdrag å utvikle en portal med norske tall for de globale indikatorene for bærekraftsmålene. Portalen ssb.no/sdg ble åpnet i april 2020. Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga sommeren 2020 SSB i oppdrag å utvikle indikatorer som kan følge utviklingen for de nasjonale målene. Indikatorene vil bygge på eksisterende statistikk. De vil bli publisert på SSBs bærekraftsportal etter hvert som de blir klare.

I stortingsmeldingen om den nasjonale handlingsplanen blir bærekraftsmålene "oversatt" til norske forhold. Utfordrende delmål identifiseres og settes i sammenheng. Meldingen vil drøfte virkemidler for å håndtere problemstillinger som går over sektor- og forvaltningsgrenser, og som omfatter både offentlig og privat sektor. Forsterket koordinering mellom departementene er en del av dette.

Jeg er enig med Riksrevisjonens påpekning av behovet for et helhetlig perspektiv i arbeidet med bærekraftsmålene. Riksrevisjonens rapport er nyttig for den videre oppfølgingen av bærekraftsmålene i Norge.

Med hilsen

Nikolai Astrup

Vedlegg 3:

Rapport: Styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

Revisjonen er gjennomført i samsvar med Riksrevisjonens lov og instruks, og med retningslinjer for forvaltningsrevisjon som er konsistente med og bygger på ISSAI 300, INTOSAI's internasjonale standarder for forvaltningsrevisjon.

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Bakgrunn	4
1.2	Mål og problemstillinger	5
1.3	Avgrensninger	5
2	Metodisk tilnærming og gjennomføring	6
2.1	Dokumentanalyse	6
2.2	Intervjuer og brev med spørsmål	7
3	Revisjonskriterier	8
3.1	Overordnede føringer for arbeidet med bærekraftsmålene	8
3.2	Forventninger til organiseringen av arbeidet med bærekraftsmålene nasjonalt	8
3.3	Forventninger til målingen av og rapporteringen på den nasjonale gjennomføringen av bærekraftsmålene	9
3.3.1	Krav i bevilgningsreglementet og økonomireglementet	9
4	Organiseringen og styringen av det nasjonale arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene	11
4.1	Bærekraftsmålene med delmål og indikatorer	11
4.2	Helhetlig og tverrsektoriell tilnærming som forutsetning for den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen	14
4.3	Styringen og koordineringen av regjeringens arbeid med den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene	15
4.3.1	Proessen bak organiseringsformen som er valgt for regjeringens arbeid med 2030-agendaen	17
4.4	Ny organisering av regjeringens arbeid med gjennomføringen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene nasjonalt fra 2020	18
4.5	Arenaer for samordning mellom involverte departementer	19
4.5.1	Interdepartementalt forum for bærekraftsmålene	19
4.5.2	Samstemthetsforum og begrepet <i>samstemthet</i>	20
4.6	Andre lands organisering av arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene	21
4.7	Tilrettelegging for gjennomføring av bærekraftsmålene mellom forvaltningsnivåene	22
5	Nasjonal tilpasning og nasjonale prioriteringer	24
5.1	Planer for arbeidet med den nasjonale gjennomføringen av 2030-agendaen	24
5.2	Inkluderingen av bærekraftsmålene i budsjettdokumenter, planer, strategier og stortingsmeldinger	25
5.3	Særsilt utfordrende mål og delmål i den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen	27
5.4	Nasjonale delmål	29
6	Finansdepartementets styring og tilrettelegging for måling av og rapportering på bærekraftsmålene	31
6.1	Statistisk sentralbyrås arbeid med bærekraftsmålene	31
6.2	Finansdepartementets styring og oppfølging av Statistisk sentralbyrås arbeid med bærekraftsmålene	32
6.3	Indikatorer og statistikk for det globale rammeverket	33
6.3.1	Nasjonale indikatorer	36
6.4	Rapporteringsplattformen for Norges oppfølging av bærekraftsmålene	37
7	Rapporteringen til Stortinget om den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene	41
7.1	Føringer på regjeringens rapportering om oppfølgingen av bærekraftsmålene	41

7.2	Rapporteringen i budsjettproposisjonene	42
7.2.1	Rapporteringen på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene for 2017	42
7.2.2	Rapporteringen på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene for 2018–2020	42
7.2.3	Bruk av indikatorer i budsjettproposisjonene	43
7.3	Rapporteringen i nasjonalbudsjettet	46
7.3.1	Overordnet om rapporteringen i nasjonalbudsjettet	46
7.3.2	Rapporteringen på de enkelte bærekraftsmålene	46
7.3.3	Indikatorer	47
7.3.4	Særlig utfordrende delmål	49
7.3.5	Ingen skal utelates	51
7.4	Overordnede, helhetlige analyser	51
8	Vurderinger	54
8.1	Den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene har ikke vært godt nok koordinert	54
8.2	Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføringen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene	55
8.3	Mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene	56
8.4	Rapporteringen gir ikke god nok informasjon til Stortinget om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene	57
9	Referanseliste	58
10	Vedlegg	62
	Vedlegg 1 Norsk oversettelse av bærekraftsmålene og delmålene	62

Tabelloversikt

Tabell 1	De 17 bærekraftsmålene fra 2030-agendaen med antall globale delmål og indikatorer per mål og totalt	11
Tabell 2	Delmål og indikatorer for bærekraftsmål 1 <i>Utrydde fattigdom</i>	13
Tabell 3	Koordineringsansvarlige departementer for hvert av de 17 bærekraftsmålene per 31. desember 2019	16
Tabell 4	Særskilte utfordringer for Norge i oppfølgingen av 2030-agendaen og tilsvarende delmål	28
Tabell 5	Eksempler på styringssignaler fra departement til underliggende virksomheter på bærekraftsmålene	33
Tabell 6	Bruk av indikatorer i rapporteringen i nasjonalbudsjettet for årene 2017–2020	48
Tabell 7	Omtale av særlig krevende delmål i nasjonalbudsjettet	50

Figuroversikt

Figur 1	Oversikt over de 17 bærekraftsmålene i 2030-agendaen	4
Figur 2	Sammenhengen mellom bærekraftsmålene og de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling	12
Figur 3	Status for utviklingen av globale indikatorer i 2018	35

Faktaboksoversikt

Faktaboks 1	Hvordan andre nordiske land har organisert den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene	21
Faktaboks 2	Andre nordiske lands planer og strategier for arbeidet med bærekraftsmålene	25
Faktaboks 3	Nordiske lands nasjonale delmål	30
Faktaboks 4	Involveringen av andre nordiske lands statistikkbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene	31
Faktaboks 5	Portal for Danmarks implementering av bærekraftsmålene	38
Faktaboks 6	Statistisk sentralbyrås rapporteringsplattform for indikatorer for bærekraftsmålene	40
Faktaboks 7	Miljøstatus	45

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

FNs medlemsland vedtok i 2015 resolusjonen *Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Agendaen omfatter 17 bærekraftsmål¹ som fungerer som verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. 2030-agendaen og de 17 bærekraftsmålene med til sammen 169 delmål innebærer at alle land har ansvar for å tilstrebe en bærekraftig utvikling som balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige hensyn. Bærekraftsmålene utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale, regionale, og globale utfordringer.²

De universelle bærekraftsmålene med tilhørende delmål er tverrsektorielle og gjensidig forbundet med hverandre. Myndighetene i hvert enkelt land har ansvar for å følge opp bærekraftsmålene, noe som blant annet går ut på å tilpasse målene til den nasjonale konteksten ved å identifisere særskilte utfordringer, fastsette egne nasjonale delmål i tillegg til de globale og integrere målene i landets nasjonale politikk, planer og strategier. Arbeidet med å legge til rette for styring, gjennomføring og rapportering på 2030-agendaen med bærekraftsmålene forutsetter en helhetlig tilnærming og horisontal og vertikal koordinering, både innad i statlig sektor og mellom statlig sektor og øvrige deler av samfunnet. Det forutsettes også at de nasjonale statistikkbyråene spiller en sentral rolle i oppfølgingen av bærekraftsmålene, da data og statistikk er avgjørende for å måle utviklingen og rapportere om status på alle nivåer. Norge har sluttet seg til 2030-agendaen, og regjeringen har forpliktet seg til å rapportere årlig til Stortinget om oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Figur 1 er den offisielle grafiske framstillingen av bærekraftsmålene som er utarbeidet av FN.

Figur 1 Oversikt over de 17 bærekraftsmålene i 2030-agendaen

Kilde: FN-sambandet

Av forordet i 2030-agendaen går det fram at agendaen bygger videre på tusenårsmålene³ (2000–2015) og skal bidra til å oppnå det tusenårsmålene ikke klarte. Ifølge Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2017 var tusenårsmålene av sosial karakter og tok ikke i samme grad opp utfordringer knyttet til klima, miljø og økonomisk vekst. Tusenårsmålene omhandlet de tradisjonelle utviklingslandene, mens bærekraftsmålene omhandler alle land uavhengig av utviklingsnivå i tradisjonell forstand. I dette perspektivet er alle land å regne som utviklingsland.

Sammen med handlingsplanen fra Addis Ababa om finansiering for utvikling og Parisavtalen⁴ fra 2015 utgjør 2030-agendaen med bærekraftsmålene ifølge Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2017 et globalt

¹ FNs bærekraftsmål er også en hyppig brukt benevnelse. Utenriksdepartementet opplyser i e-post til Riksrevisjonen 2. juli 2019 at departementet konsekvent lar være å bruke termen *FNs bærekraftsmål* fordi dette er mål hele verden er blitt enige om i motsetning til tusenårsmålene som ble utarbeidet av FN. Departementet opplyser videre at ingen land omtaler målene som *FNs*. De andre nordiske landene bruker *de globale målene* eller *verdensmålene*. Andre land bruker *the global goals* eller bare *the SDGs*. (*SDGs* er en forkortelse for *Sustainable Development Goals*, altså bærekraftsmålene.)

² Med unntak av tredje setning der kilden er selve erklæringen, er avsnittet basert på presentasjonen av bærekraftsmålene og 2030-agendaen på regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/sub/fns-barekraftsmal/id2590133/>; https://www.regjeringen.no/no/tema/utenriksaker/utviklingssamarbeid/bkm_agenda2030/id2510974/.

³ Også kalt millenniumsmålene (The Millennium Development Goals).

⁴ <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2015-12-12-32>

rammeverk for politisk handling tuftet på internasjonalt samarbeid og partnerskap for bærekraftig utvikling. Handlingsplanen for finansiering for utvikling fra toppmøtet i Addis Ababa (2015) er en integrert del av 2030-agendaen. De globale bærekraftsmålene er også forankret i de internasjonale menneskerettighetene og skal gjennomføres i tråd med statenes internasjonale forpliktelser. Norge var en pådriver for å få bærekraftsmålene vedtatt, og ifølge Utenriksdepartementets budsjettproposisjon vil Norge ha en sentral og aktiv rolle i oppfølgingen av målene.

Revisjon av bærekraftsmålene er en tverrgående prioritering i strategisk plan for verdenssammenslutningen av riksrevisjoner, International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI), for perioden 2017–2022. Riksrevisjonene er som kontrollorganer ansett som sentrale aktører i arbeidet med å følge opp og rapportere om landenes oppfølging av 2030-agendaen nasjonalt. Dette arbeidet innebærer å vurdere hvordan det enkelte land legger til rette for implementeringen og oppfølgingen av bærekraftsmålene og for rapporteringen av framdrift og resultater, og i ettertid å revidere gjennomføringen og datagrunnlagets reliabilitet. Per utgangen av 2019 har riksrevisjonene i over 70 land revidert hvordan det er lagt til rette for gjennomføringen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene.

1.2 Mål og problemstillinger

Målet med revisjonen er å undersøke regjeringens styring av og rapportering på den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Følgende problemstillinger er belyst i revisjonen:

- 1. Har regjeringen styrt og organisert arbeidet med bærekraftsmålene på en måte som ivaretar forventningene i 2030-agendaen?**
 - 1.1. Er det etablert prosesser og institusjonelle ordninger for å implementere 2030-agendaen?
 - 1.2. Er det identifisert mål som det er spesielt viktige for Norge å arbeide med i den nasjonale gjennomføringen av 2030-agendaen?
 - 1.3. Er det etablert arenaer som legger til rette for samordning mellom involverte departementer?
- 2. Har Finansdepartementet lagt til rette for måling av og rapportering på den nasjonale gjennomføringen av bærekraftsmålene som forutsatt i 2030-agendaen?**
 - 1.4. Har departementene identifisert resultatindikatorer i arbeidet med 2030-agendaen?
 - 1.5. Har Finansdepartementet iverksatt prosesser for å sikre ensartet rapportering?
 - 1.6. På hvilken måte har Finansdepartementet og øvrige departementer rapportert til Stortinget på bærekraftsmålene?

1.3 Avgrensninger

Revisjonen omfatter hvordan regjeringen har lagt til rette for Norges implementering av bærekraftsmålene og rapporteringen til Stortinget om dette arbeidet. Vurderinger av gjennomføringen (implementeringen) av bærekraftsmålene, resultater og måloppnåelse er ikke tema for denne revisjonen. Revisjonen omfatter heller ikke Norges internasjonale oppfølging. Dette innebærer at vurderinger av Norges rapportering til og deltakelse i FN, den globale tilretteleggingen for implementeringen av bærekraftsmålene og gjennomføring av utviklingspolitikken ikke er en del av denne revisjonen.

2030-agendaen gjelder fra 2016, og revisjonsperioden er fra 2016 til årsskiftet 2019/2020. Med virkning fra januar 2020 har Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved kommunalministeren fått ansvaret for å koordinere regjeringens arbeid med å følge opp bærekraftsmålene nasjonalt. I november 2019 fikk SSB i oppdrag å utvikle en rapporteringsplattform for den norske oppfølgingen av 2030-agendaen, som ble lansert 1. april 2020. Den nye organiseringen og rapporteringsplattformen er omtalt i rapporten, men blir ikke vurdert i denne undersøkelsen.

2 Metodisk tilnærming og gjennomføring

For revisjoner av 2030-agendaen med bærekraftsmålene, skilles det mellom revisjoner av tilretteleggingen (*preparedness*) og revisjoner av gjennomføringen (*implementation*). Denne revisjonen omhandler tilretteleggingen og er en systemrevisjon som hovedsakelig ser på organisatoriske virkemidler. En revisjon av tilretteleggingen undersøker om det er truffet tiltak som legger til rette for at prosesser gjennomføres i tråd med prinsippene i 2030-agendaen, mens en revisjon av gjennomføringen av bærekraftsmålene undersøker om prosessene er fulgt, og om arbeidet med bærekraftsmålene har gitt de ønskede resultatene og effektene. Det sentrale i en revisjon som omhandler tilretteleggingen, er ikke bare om noe er gjort, for eksempel om det er etablert nasjonale delmål, resultatindikatorer og planer for bærekraftsmålene, men også hvordan dette kom på plass, og hva som er den overordnede strategien og tanken bak organiseringen for samlet å nå målene innen 2030.

INTOSAI Development Initiative⁵ (IDI) utarbeidet i 2018 et rammeverk for revisjon av nasjonenes tilrettelegging for gjennomføring av bærekraftsmålene, *Auditing Preparedness for Implementation of Sustainable Development Goals - A Guidance for Supreme Audit Institutions*. I utformingen av denne revisjonen er det tatt utgangspunkt i dette rammeverket med tilpasninger som er i tråd med den nasjonale konteksten.

Problemstillingene er belyst ved dokumentanalyse og intervjuer. Det er også sendt brev med spørsmål til aktuelle departementer. Datainnsamlingen ble avsluttet 31. januar 2020.

Undersøkelsen omfatter de 12 departementene som per 31. desember 2019 har koordineringsansvar for ett eller flere av de 17 bærekraftsmålene:

- Finansdepartementet
- Utenriksdepartementet
- Klima- og miljødepartementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Kunnskapsdepartementet
- Arbeids- og sosialdepartementet
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Justis- og beredskapsdepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Kulturdepartementet⁶

I tillegg inngår SSB i undersøkelsen fordi det er forventet at nasjonale statistikkbyråer skal ha en sentral rolle i oppfølgingen av 2030-agendaen. Hovedvekten av undersøkelsen retter seg imidlertid mot de departementene som har det overordnede ansvaret for tilretteleggingen. Dette gjelder Finansdepartementet og Utenriksdepartementet siden disse departementene i undersøkelsesperioden har hatt et særlig ansvar for å ivareta helheten i 2030-agendaen gjennom oppfølgingen henholdsvis nasjonalt og internasjonalt.

2.1 Dokumentanalyse

Dokumentanalysen har omfattet stortingsdokumenter, styringsdokumenter, rapporter, møtetreferater og FN-dokumenter. Formålet med dokumentanalysen har vært å undersøke planleggingen, organiseringen og koordineringen av det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene samt hvordan det er lagt til rette for måling av status og framdrift og rapporteringen på dette arbeidet. De mest sentrale dokumentene som er gjennomgått i dokumentanalysen, er som følger:

- Prop. 1 S for 2017–2020 for departementer som har eller har hatt koordineringsansvar for bærekraftsmål
- Meld. St. 1 Nasjonalbudsjettet for 2017–2020 og andre relevante stortingsmeldinger
- Finansdepartementets årlige brev til departementene med bestillinger til rapporteringen i nasjonalbudsjettet og til FN for perioden 2016–2019
- Finansdepartementets årlige hovedbudsjettsskriv til departementene for perioden 2016–2019
- relevante FN-dokumenter (resolusjoner mv.)

⁵ INTOSAI Development Initiative (IDI) er et utviklingsorgan for riksrevisjoner i utviklingsland. IDI er en integrert del av INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions), verdenssammenslutningen av riksrevisjoner, som har 194 medlemmer.

⁶ Kulturdepartementet overtok koordineringsansvaret for bærekraftsmål 5 *Likestilling* fra Barne- og likestillingsdepartementet i 2019.

- dokumenter fra styringsdialogen mellom Finansdepartementet og SSB (tildelingsbrev, årsrapport og møtereferater)
- dokumenter fra eller angående SSB om arbeidet med bærekraftsmålene (rapporter, oppdrag mv.)
- dokumenter om det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene og Samstemthetsforum (møtereferater mv.)
- dokumenter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet om involveringen av kommunesektoren i forbindelse med bærekraftsmålene
- Norges rapportering til FN, spesielt den frivillige nasjonale gjennomgangen, en såkalt *voluntary national review*, i 2016
- dokumenter fra andre nordiske lands regjeringer og riksrevisjoner om disse landenes nasjonale oppfølging av bærekraftsmålene

I løpet av undersøkelsesperioden har det vært enkelte endringer i fordelingen av koordineringsansvar for det enkelte bærekraftsmål mellom departementene. For denne delen av dokumentanalysen er derfor budsjettproposisjonene både for departementer som har eller har hatt koordineringsansvar for bærekraftsmål, gjennomgått.

2.2 Intervjuer og brev med spørsmål

I undersøkelsen er det gjennomført intervjuer med Finansdepartementet, Utenriksdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og SSB. Til de øvrige åtte departementene som har koordineringsansvar for ett eller flere bærekraftsmål, ble det sendt ut brev med spørsmål. Intervjuene og prosessen med å sende ut brev og motta svar ble gjennomført i perioden fra 21. november 2019 (intervjuet med SSB) til 31. januar 2020 (intervjuet med Finansdepartementet).

Finansdepartementet og Utenriksdepartementet ble intervjuet fordi de i undersøkelsesperioden har hatt ansvar for oppfølgingen av Norges arbeid med bærekraftsmålene henholdsvis nasjonalt og internasjonalt. Klima- og miljødepartementet ble intervjuet blant annet fordi departementet har koordineringsansvar for fire bærekraftsmål, og fordi det har underliggende virksomheter som produserer offisiell statistikk (blant annet Miljødirektoratet). Kommunal- og moderniseringsdepartementet ble intervjuet blant annet for å belyse departementets arbeid med bærekraftsmålene på tvers av forvaltningsnivåene (staten, fylkeskommunene og kommunene), og fordi departementet ikke har noen underliggende virksomheter som produserer offisiell statistikk. SSB ble intervjuet fordi de nasjonale statistikkbyråene skal ha en sentral rolle i arbeidet med indikatorer og statistikk for måling av status og framdrift i oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Følgende åtte departementer fikk tilsendt brev med spørsmål: Arbeids- og sosialdepartementet, Kulturdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Olje- og energidepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Kunnskapsdepartementet ønsket å besvare de tilsendte spørsmålene i et møte med Riksrevisjonen. Dette møtet ble avholdt 21. januar 2020, og referatet fra møtet er verifisert av Kunnskapsdepartementet.

Temaene for intervjuene og brevene med spørsmål var styring og organisering av arbeidet nasjonalt, samt tilrettelegging for måling og rapportering. Spørsmålene i intervjuguidene ble i noen grad tilpasset til det enkelte departement og SSB. Alle intervjureferatene er verifisert.

3 Revisjonskriterier

3.1 Overordnede føringer for arbeidet med bærekraftsmålene

Alle medlemsland i FN har sluttet seg til resolusjonen A/RES/70/01 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (2030-agendaen). Resolusjonen ble vedtatt av FNs generalforsamling i september 2015. 2030-agendaen omfatter 17 bærekraftsmål og 169 delmål med virkning fra 1. januar 2016, jf. paragraf 21. Av paragraf 21 går det også fram at målene og delmålene vil ha betydning for alle lands beslutninger de kommende 15 årene.

I Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk* vises det til at verdenssamfunnet høsten 2015 ble enig om en ny global dagsorden for utvikling. 2030-agendaen med bærekraftsmålene er forankret i FN-pakten og erklæringen om menneskerettigheter. Utenriks- og forsvarskomiteen ga sin tilslutning til 2030-agendaen ved behandlingen av meldingen, jf. Innst. 440 S (2016–2017). Komiteen viste til det historiske vedtaket i FNs generalforsamling høsten 2015 om bærekraftsmålene. Komiteen pekte på at bærekraftsmålene legger opp til en global dugnad for å utrydde fattigdom, der ingen skal utelates, og at bærekraftsmålene forplikter alle land.

Av Meld. St. 24 (2016–2017) framgår det også at bærekraftsmålene bygger på tusenårsmålene, men at de er mer ambisiøse. I 2030-agendaen er det overordnede prinsippet at ingen skal utelates («leaving no one behind»). Bærekraftsmålene krever en helhetlig tilnærming til global, regional og nasjonal utvikling og tar konsekvensen av at vi er gjensidig avhengig av hverandre, selv om det er store forskjeller i våre forutsetninger for å nå målene. Nye partnerskap mellom internasjonale organisasjoner, myndigheter, privat sektor og sivilt samfunn er nødvendig, både på globalt, regionalt og nasjonalt nivå. Ifølge meldingen tar Norge bærekraftsmålene på alvor, og Norge skal blant annet følge opp disse universelle målene nasjonalt. At 2030-agendaen skal følges opp nasjonalt, framkommer også i nasjonalbudsjettene for 2017, 2018 og 2019.

3.2 Forventninger til organiseringen av arbeidet med bærekraftsmålene nasjonalt

Ifølge paragraf 5 i 2030-agendaen er målene og delmålene universelle og vil involvere alle verdens land, både industrielle land og utviklingsland. De er integrerte, udelelige og balanserer de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling: den økonomiske, den sosiale og den miljømessige. Av paragraf 47 framgår det at det enkelte lands regjering er ansvarlig for å følge opp og sørge for gjennomføring på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. I henhold til paragraf 55 forventes det at hvert enkelt land fastsetter sine egne nasjonale delmål innenfor rammen av det globale ambisjonsnivået, samtidig som nasjonale forhold tas i betraktning. Et globalt partnerskap er ifølge paragraf 60 likevel vurdert som nødvendig for å kunne oppnå målene i agendaen. Det legges også vekt på deltakelse nasjonalt fra sivilt samfunn og privat sektor.

I Innst. 440 S (2016–2017), jf. Meld. St. 24 (2016–2017), gir komiteens flertall uttrykk for at den ser det som positivt at Norge rapporterer til FN om norsk oppfølging av bærekraftsmålene, men forutsetter at regjeringen også forelegger Stortinget en plan for hvordan Norge vil gjennomføre bærekraftsmålene, også nasjonalt.

Ifølge Innst. 243 S (2016–2017), jf. Dokument 8:25 S (2016–2017)⁷, mener flertallet i utenriks- og forsvarskomiteen at en helhetlig tilnærming er nødvendig for å konkretisere hvordan bærekraftsmålene skal følges opp i norsk politikk, både i innenrikspolitikken og internasjonalt. I innstillingen viser komiteen også til Innst. 198 S (2015–2016), jf. Meld. St. 35 (2014–2015) *Sammen om jobben*, som fastslår at bærekraftsmålene må ligge til grunn for våre prioriteringer også i nasjonal politikk.

Bærekraftstrategier integrert i nasjonale budsjetter vil ifølge paragraf 63 i 2030-agendaen være det sentrale utgangspunktet for oppnåelse av bærekraftsmålene. Ifølge Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*, jf. Innst. 2 S (2016–2017), gjelder bærekraftsmålene for alle land. Norge har ifølge meldingen gjennomført viktige tiltak og er på rett kurs for å kunne realisere mange av målene. Samtidig er det enkelte mål som det vil være krevende for Norge å oppfylle. Noen er formulert som nulltoleranssmål, og noen kan fordre nye, sektorovergrepene løsninger. Hovedintensjonen bak målene er å legge til rette for et godt og trygt liv uten fattigdom for alle mennesker. De 17 hovedmålene representerer en slik ambisjon. Delmålene indikerer nærmere hva dette vil kreve av landene på ulike områder. På en del områder kan det være mer enn én vei til hovedmålet. Samtidig tilsier tidligere erfaring at omfattende framgang vil være vanskelig uten at enkelte grunnleggende

⁷ Representantforslag om reform av utviklingspolitikken.

forutsetninger er på plass. Av Meld. St. 1 (2017–2018) *Nasjonalbudsjettet 2018*, jf. Innst. 2 S (2017–2018), framkommer det at verden med 2030-agendaen også har forpliktet seg til å sikre at ingen skal utelates i gjennomføringen av bærekraftsmålene. Målene er globale, og alle land har ansvar for å bidra. Også i Meld. St. 1 (2018–2019) *Nasjonalbudsjettet 2019*, jf. Innst. 2 S (2018–2019), er det framhevet at målene gjelder for alle land, og at alle land har ansvar for å bidra til å nå dem.

3.3 Forventninger til målingen av og rapporteringen på den nasjonale gjennomføringen av bærekraftsmålene

Meld. St. 24 (2016–2017), jf. Innst. 440 S (2016–2017), viser til at resultatrapportering er et viktig prinsipp i 2030-agendaen, og at tilgang til etterprøvbare statistikk er en forutsetning for å kunne måle framdriften på delmålene og indikatorene til de 17 hovedmålene i 2030-agendaen. Meld. St. 1 (2016–2017), jf. Innst. 2 S (2016–2017), peker på at siden flere av bærekraftsmålene er gjensidig avhengige av hverandre, bør framgang ikke bare måles ut fra utviklingen på ett eller noen få enkeltmål, men også om en får til en helhetlig utvikling i ønsket retning.

Paragraf 62 i 2030-agendaen viser til at handlingsplanen fra Addis Ababa om finansiering for utvikling⁸ er en integrert del av 2030-agendaen. Dette omfatter virkemidler for implementering som blant annet data, overvåking og oppfølging. Ifølge paragraf 125 i handlingsplanen fra Addis Ababa er ikke-aggregerte data av høy kvalitet en helt essensiell faktor for hensiktsmessige og transparente beslutninger. Nasjonale statistikkssystemer har en sentral rolle for generering, formidling og administrasjon av data. Disse bør suppleres med data og analyser fra sivilsamfunnet, academia og privat sektor.

Av paragraf 72 i 2030-agendaen framgår det at landene i de neste 15 årene skal ha en systematisk oppfølging og gjennomgang av implementeringen av agendaen. Et robust, frivillig, effektivt, deltakende, transparent og integrert rammeverk for oppfølging og evaluering vil hjelpe landene med å maksimere og spore framgang i implementeringen av 2030-agendaen for å sikre at ingen er utelatt. Dette skal øke ansvarsfølelsen blant befolkningen og støtte og fremme internasjonalt samarbeid og gjensidig læring, jf. paragraf 73.

Ifølge paragraf 74 bør oppfølging og gjennomgang av implementeringen av 2030-agendaen på alle nivåer være basert på frivillighet og nasjonal styring. Det forventes en oppfølging av implementeringen av bærekraftsmålene og delmålene. En vedvarende langtidsorientering, identifisering av måloppnåelse, utfordringer, avvik og kritiske suksessfaktorer anbefales. Oppfølgingen skal være nøyaktig og målbar og være basert på nasjonale evalueringer med data av høy kvalitet, tilgjengelighet og pålitelighet. Indikatorene etterspør statistikk som skal kunne brytes ned på kjønn, alder, region, funksjonsnedsettelse, etnisitet og innvandrersstatus.

Av paragraf 75 framgår det at mål og delmål vil bli fulgt opp gjennom globale indikatorer som utvikles av FN. Disse vil bli komplementert med medlemslandenes regionale og nasjonale indikatorer. I tillegg skal det bli utviklet nullpunktdata (referansenivå) for mål der nasjonale og globale nullpunktdata ikke eksisterer.

Gjennom paragraf 79 oppmuntres hvert land til å gjennomføre regelmessig og inkluderende oppfølging på nasjonalt og lokalt nivå. En slik oppfølging bør inneholde bidrag fra urbefolkning, sivil samfunn, privat sektor og andre interessegrupper.

Ifølge paragraf 48 skal FN utvikle indikatorer for å støtte landenes myndigheter i oppfølgingen av arbeidet med å implementere bærekraftsmålene. Paragraf 48 er senere fulgt opp gjennom FN-resolusjonen A/RES/71/313 *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Gjennom resolusjonen presenteres de 232 indikatorene for målene og delmålene og hvordan det forventes at det skal arbeides med dette på alle nivåer. Det framgår at FNs generalforsamling slutter seg til indikatorsettet som er utarbeidet. Ifølge resolusjonen forventes det at de nasjonale statistikkbyråene skal ha en sentral rolle ved utarbeidelse av statistikk for å kunne måle utviklingen og rapportere om status i oppfølgingen av bærekraftsmålene.

3.3.1 Krav i bevilgningsreglementet og økonomireglementet

Ifølge Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*, jf. Innst. 2 S (2016–2017), har regjeringen lagt vekt på at oppfølgingen av bærekraftsmålene ikke skal medføre nye og ressurskrevende koordineringsprosesser, og regjeringen har valgt en modell som bygger på vårt politiske og administrative system. Oppfølgingen er derfor ifølge meldingen integrert i regjeringens ordinære politiske arbeid, i stedet for å følge et separat spor. Siden regjeringens oppfølging av bærekraftsmålene er knyttet til den ordinære budsjettprosessen, gjelder de generelle

⁸ A/RES/69/313 *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development*. Resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 27. juli 2015.

kvalitetskravene for mål- og resultatstyring i staten også for regjeringens oppfølging av bærekraftsmålene nasjonalt. Dette omfatter blant annet krav til resultatrapportering internt i forvaltningen og til Stortinget.

Krav til resultatbeskrivelse og resultatrapportering i budsjettforslagene til Stortinget følger av *bevilgningsreglementet*⁹ § 9, der det framkommer at departementene skal redegjøre for innholdet av og begrunnelsen for bevilgningsforslagene som legges fram for Stortinget. I henhold til annet ledd skal de resultatene som tilsiktes oppnådd beskrives. Det skal også gis opplysninger om oppnådde resultater for siste regnskapsår sammen med annen regnskapsinformasjon av betydning for vurdering av bevilgningsforslagene for neste budsjettår.

*Reglement for økonomistyring i staten*¹⁰ (økonomireglementet) har ifølge § 1 som formål blant annet å sikre at fastsatte mål og resultatkrav oppnås. Av § 5 framgår det at departementet og dets underliggende virksomheter skal utarbeide budsjettforslaget til Stortinget slik at det blant annet gir grunnlag for prioritering mellom departementets ansvarsområder i samsvar med gjeldende politiske mål, sikrer samordning på hvert nivå og bidrar til at målene blir oppnådd på en effektiv måte. Det framkommer også at utarbeidelsen av budsjettproposisjonen skal bygge på prinsippene fastsatt i bevilgningsreglementet §§ 3–9 og utføres i samsvar med retningslinjer fastsatt av Finansdepartementet i årlig rundskriv. Ifølge § 11 skal hvert departement i sin budsjettproposisjon gi Stortinget rapport om resultatene av arbeidet innenfor sitt ansvarsområde, jf. bevilgningsreglementet § 9 annet ledd.

Stortinget har gjennom sin behandling av bevilgningsreglementet, jf. Innst. S. nr. 187 (2004–2005) *Innstilling fra finanskomiteen om bevilgningsreglementet*, fastslått at mål- og resultatstyring er en sentral styringsform i staten. Mål- og resultatstyring som styringsprinsipp er nedfelt i økonomireglementet § 4. I henhold til § 4 skal alle statlige virksomheter fastsette mål og resultatkrav innenfor rammen av disponible ressurser og forutsetninger gitt av overordnet myndighet, og sikre at fastsatte mål og resultatkrav oppnås, at ressursbruken er effektiv, og at virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler. Alle virksomheter skal dessuten sikre tilstrekkelig styringsinformasjon og forsvarlig beslutningsgrunnlag. Alle statlige virksomheter skal innenfor sitt ansvarsområde sikre at fastsatte mål og resultatkrav oppnås på en effektiv måte, jf. økonomireglementet § 9. For å sikre dette skal virksomhetene planlegge med både ettårig og flerårig perspektiv, gjennomføre fastsatte planer og rapportere om måloppnåelse og resultater internt og til overordnet myndighet.

⁹ Bevilgningsreglementet vedtatt av Stortinget 26. mai 2005.

¹⁰ Reglement for økonomistyring i staten fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 23. september 2019.

4 Organiseringen og styringen av det nasjonale arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene

4.1 Bærekraftsmålene med delmål og indikatorer

Tabell 1 gir en oversikt over de 17 bærekraftsmålene i 2030-agendaen, antall globale delmål og indikatorer som er tilknyttet det enkelte bærekraftsmål, og det totale antallet delmål og indikatorer.

Tabell 1 De 17 bærekraftsmålene fra 2030-agendaen med antall globale delmål og indikatorer per mål og totalt

Nr.	Bærekraftsmål	Antall delmål	Antall indikatorer
1	Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	7	14
2	Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	8	13
3	Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	13	27
4	Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	10	11
5	Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling	9	14
6	Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	8	11
7	Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle	5	6
8	Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	12	17
9	Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon	8	12
10	Redusere ulikhet i og mellom land	10	11
11	Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	10	15
12	Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	11	13
13	Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	5	8
14	Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	10	10
15	Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold	12	14
16	Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	12	23
17	Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	19	25
SUM		169	244 (232 unike)

Kilde: 2030-agendaen og Finansdepartementet (den norske oversettelsen av bærekraftsmålene)

Tabell 1 viser at det til sammen er 169 delmål og 232 unike indikatorer for de 17 bærekraftsmålene globalt. Antall delmål varierer mellom 5 og 19 per bærekraftsmål, mens det er mellom 6 og 25 globale indikatorer under de enkelte målene. Årsaken til at det brutto er 244 indikatorer i det globale indikatorsettet, mens antall unike indikatorer er 232, er at 9 av de globale indikatorene gjelder for 2 eller 3 ulike delmål.

Det globale indikatorsettet står oppført i *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development* (resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 6. juli 2017).¹¹ Vedlegg 1 inneholder en norsk oversettelse av de globale bærekraftsmålene og delmålene som Riksrevisjonen mottok som vedlegg til brev fra Finansdepartementet 24. juni 2019.

Av 2030-agendaen går det fram at bærekraftsmålene og delmålene er integrerte, udelelige og balanserer de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling: den økonomiske, den sosiale og den miljømessige. Disse tre dimensjonene er knyttet til hverandre og krever en integrert og balansert tilnærming for å oppnå bærekraftig utvikling. Målene og delmålene er gjensidig forbundet med hverandre og viser kompleksiteten og de tverrsektorielle aspektene ved 2030-agendaen og bærekraftsmålene. At bærekraftsmålene og delmålene er integrert, innebærer for eksempel at delmål knyttet til et mål i enkelte tilfeller også gjelder andre mål, at delmål under et mål støtter realiseringen av andre delmål, og at noen delmål er forutsetninger for å nå andre delmål. I andre tilfeller kan to delmål påvirke hverandre slik at avveininger må foretas.

Oppfølgingen av bærekraftsmålene nasjonalt legger opp til en helhetlig, balansert tilnærming der mål og delmål må ses i sammenheng. En beskrivelse av den gjensidige avhengigheten mellom bærekraftsmålene er gitt i

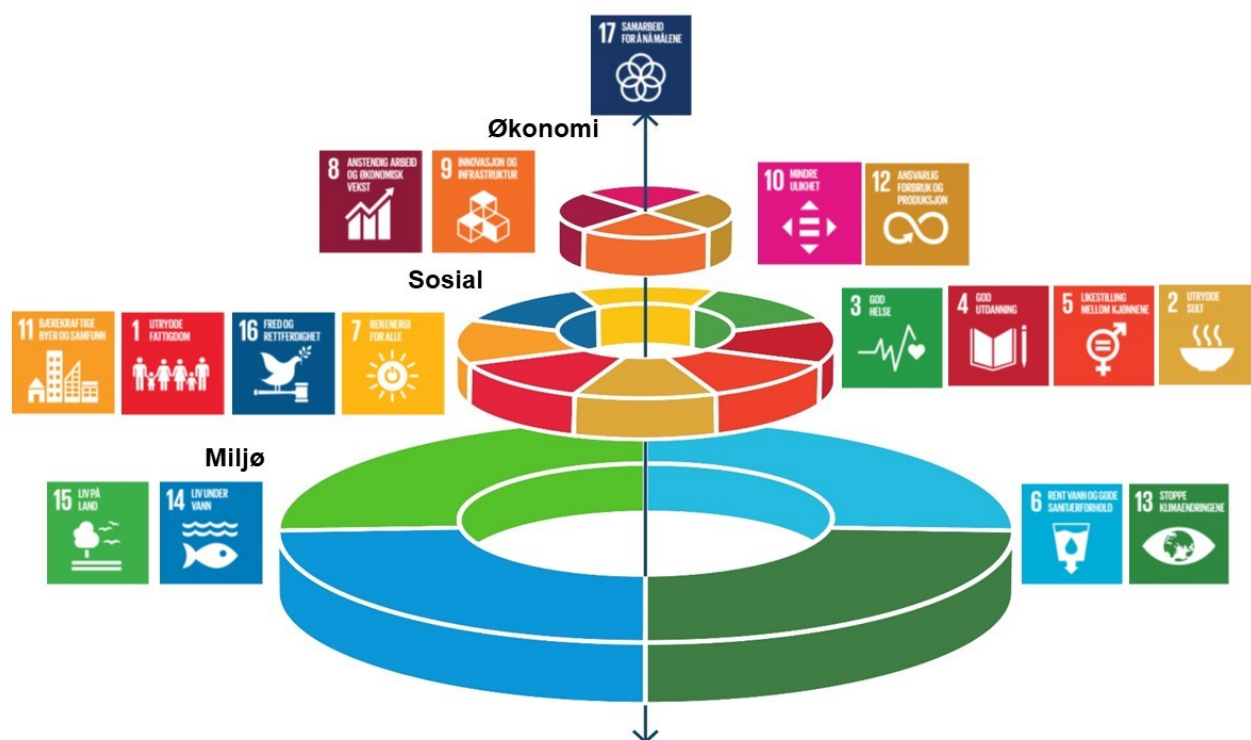
¹¹ A/RES/71/313. En oppdatert versjon av det globale indikatorsettet finnes i A/RES/71/313, E/CN.3/2018/2, E/CN.3/2019/2 *Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Dette dokumentet inneholder indikatorsettet som ble vedtatt av FNs generalforsamling i juli 2017, ajourført med oppdateringene som er gjort i 2018 og 2019.

Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2017. En tilsvarende, men noe kortere redegjørelse, kommer fram i nasjonalbudsjettet for 2017:

«Helt sentralt i utryddelsen av ekstrem fattigdom (mål 1) er tilgang til sunn mat i rett mengde (mål 2); tilgang til rent vann og gode sanitærforhold (mål 6); et trygt og godt bomiljø (mål 11) og god helse (mål 3). Tilgang til energi (mål 7) og annen infrastruktur (mål 9), utdanning (mål 4) og anstendige jobber (mål 8) er avgjørende for fattigdomsbekjempelse og for å redusere ulikhet (mål 10) og sikre likestilling (mål 5) samt grønn vekst (mål 8). Hensynet til liv på land (mål 15) og under vann (mål 14) og stanse farlige klimaendringer (mål 13) ivaretas i sektorene og gjennom en bærekraftig produksjon og forbruk (mål 12). Brede partnerskap og samstemt og forutsigbar finansiering (mål 17) og utvikling av fredelige og rettferdige samfunn (mål 16) er ubetingete forutsetninger for å sikre at 2030-agendaen kan realiseres.»

Figur 2 viser sammenhengen mellom bærekraftsmålene og den økonomiske, sosiale og miljømessige dimensjonen grafisk. Både Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet viser til denne framstillingen i intervju.

Figur 2 Sammenhengen mellom bærekraftsmålene og de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling

Graphics by Jørgen Løkenstøl

Kilde: Stockholm Resilience Center

Delmålene angir hva som kreves av det enkelte land for å følge opp hvert av bærekraftsmålene. Indikatorene er sentrale i oppfølgingen av 2030-agendaen fordi de skal måle utviklingen av bærekraftsmålene med delmål nasjonalt, regionalt og globalt. Bærekraftsmålene gjelder for alle land, men ifølge 2030-agendaen skal gjennomføringen tilpasses den nasjonale konteksten fordi de globale delmålenes og indikatorenes relevans varierer etter det enkelte lands utviklingsnivå, utfordringer og hvilke mål og delmål landet allerede har oppnådd. De globale delmålene og det globale indikatorsettet er dermed et utgangspunkt for oppfølgingen av bærekraftsmålene i hvert enkelt land når det gjelder myndighetenes organisering og styring, måling og rapportering, identifisering og prioritering av nasjonale utfordringer og fastsettelse av nasjonale delmål og indikatorer som skal supplere globale delmål og indikatorer. Det finnes ikke noen norsk oversettelse av FNs globale indikatorsett.

Bærekraftsmål 17 *Samarbeid for å nå målene* og flere av delmålene under de øvrige 16 bærekraftsmålene handler om å sikre de nødvendige ressursene til gjennomføringen av 2030-agendaen.¹² Flere av disse delmålene gjelder utviklede lands støtte til utviklingsland for å bidra til at de skal kunne nå bærekraftsmålene.

Da en fullstendig presentasjon av alle de 17 bærekraftsmålene med delmål og tilhørende indikatorer er svært omfattende, gir tabell 2 nedenfor en oversikt over delmålene og indikatorene for ett av bærekraftsmålene, bærekraftsmål 1 *Utrydde fattigdom*.

Tabell 2 Delmål og indikatorer for bærekraftsmål 1 Utrydde fattigdom

 Bærekraftsmål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	
Delmål	Indikatorer
1.1 Innen 2030 utrydde all ekstrem fattigdom, for tiden målt til under 1,25 dollar om dagen å leve for	1.1.1 Proportion of population below the international poverty line, by sex, age, employment status and geographical location (urban/rural)
1.2 Innen 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner, minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom	1.2.1 Proportion of population living below the national poverty line, by sex and age 1.2.2 Proportion of men, women and children of all ages living in poverty in all its dimensions according to national definitions
1.3 Innføre nasjonalt tilpassede sosiale velferdsordninger, herunder minimumsstandarder, og innen 2030 nå de fleste fattige og sårbare	1.3.1 Proportion of population covered by social protection floors/systems, by sex, distinguishing children, unemployed persons, older persons, persons with disabilities, pregnant women, newborns, work-injury victims and the poor and the vulnerable
1.4 Innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til grunnleggende tjenester, eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, arv, naturressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester, herunder mikrofinansiering	1.4.1 Proportion of population living in households with access to basic services 1.4.2 Proportion of total adult population with secure tenure rights to land, with legally recognized documentation and who perceive their rights to land as secure, by sex and by type of tenure
1.5 Innen 2030 bygge opp motstandskraften til fattige og personer i utsatte situasjoner, slik at de blir mindre utsatt for og sårbare overfor klimarelaterte ekstreme hendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer	1.5.1 Number of deaths, missing persons and directly affected persons attributed to disasters per 100,000 population 1.5.2 Direct economic loss attributed to disasters in relation to global gross domestic product (GDP) 1.5.3 Number of countries that adopt and implement national disaster risk reduction strategies in line with the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 1.5.4 Proportion of local governments that adopt and implement local disaster risk reduction strategies in line with national disaster risk reduction strategies
1.a Sikre en betydelig mobilisering av ressurser fra mange ulike kilder, blant annet gjennom økt utviklingssamarbeid, for å gi utviklingslandene, særlig de minst utviklede landene, tilstrekkelige og forutsigbare virkemidler til å gjennomføre programmer og politikk med sikte på å utrydde alle former for fattigdom	1.a.1 Proportion of domestically generated resources allocated by the government directly to poverty reduction programmes 1.a.2 Proportion of total government spending on essential services (education, health and social protection) 1.a.3 Sum of total grants and non-debt-creating inflows directly allocated to poverty reduction programmes as a proportion of GDP
1.b Opprette gode politiske rammeverk på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå basert på utviklingsstrategier som gagnar de fattige og ivaretar kjønnsperspektivet, med sikte på å framskynde investeringer i fattigdomsbekjempende tiltak	1.b.1 Proportion of government recurrent and capital spending to sectors that disproportionately benefit women, the poor and vulnerable groups

Kilde: *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development* og Finansdepartementet (den norske oversettelsen av delmålene)

Tabell 2 viser at bærekraftsmål 1 *Utrydde fattigdom* har 7 delmål og 14 indikatorer i det opprinnelige globale indikatorsettet. Delmålene angitt med bokstaver (1.a og 1.b) er delmål med tilhørende indikatorer som handler om hvilke midler, det vil si ressurser og kapasitet, som må mobiliseres for å sikre implementeringen av 2030-agendaen både nasjonalt og internasjonalt. Delmålene og indikatorene for bærekraftsmål 1 får også fram ulike sider ved begrepet *fattigdom* og dermed at målet angår alle land. Det relative fattigdomsbegrepet kommer blant annet fram i

¹² Begrepet som brukes for dette i 2030-agendaen, er *means of implementation*. Dette omfatter elementer som finansiering, kapasitetsbygging, partnerskap, teknologi samt data og statistikk.

indikatorene knyttet til delmål 1.2, der det legges opp til måle andelen av befolkningen som lever i fattigdom i henhold til den nasjonale fattigdomsgrensen (indikator 1.2.1) og nasjonale definisjoner (indikator 1.2.2).

Ifølge SSBs rapport fra 2018¹³ som kartlegger statistikken som er tilgjengelig for å måle bærekraftsmålene i Norge, er utfordringene knyttet til bærekraftsmål 1 at det ikke finnes noen nasjonal definisjon av begrepet *fattigdom* og en nasjonal fattigdomsgrense. Ifølge rapporten finnes det likevel statistikk og analyser som er relevante for å belyse de tilhørende delmålene, og det er vanlig å bruke statistikk for inntektsfordeling og andelen med lav disponibel inntekt som et mål på relativ fattigdom.

Arbeids- og sosialdepartementet, som er ansvarlig for å koordinere bærekraftsmål 1 nasjonalt, opplyser til Riksrevisjonen at dette bærekraftsmålet, i likhet med øvrige bærekraftsmål, er ambisiøst. Departementet opplyser at delmål 1.2 *Innen 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner, minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom* vurderes som særlig utfordrende for Norge. Norge er et land med et høyt inntektsnivå og høy levestandard. Forekomsten av fattigdom er relativt lav i en internasjonal sammenheng. Dette kan ifølge departementet gjøre det krevende å oppnå betydelige forbedringer. Norge har imidlertid et godt utgangspunkt med høy sysselsetting og omfattende velferdsordninger. Det er likevel en utfordring å finne treffsikre og målrettede tiltak som svarer på de sammensatte årsakene til fattigdom. Fattigdom er en tverrsektoriell utfordring og krever tiltak innenfor flere sektorer. Mål og virkemidler må implementeres på alle styrings- og forvaltningsnivåer, både statlig, regionalt og lokalt. Ifølge Arbeids- og sosialdepartementet er det også en utfordring å finne målemetoder og gode indikatorer for å følge utviklingen i ulike aspekter ved fattigdommen i Norge. Når fattigdom måles som relativ lavinntekt og det generelle inntektsnivået øker, vil en andel av befolkningen ha inntekt under en økende lavinntektsgrense, selv om også personer i lavinntektsgruppen opplever økte inntekter og levkårsforbedringer.

4.2 Helhetlig og tverrsektoriell tilnærming som forutsetning for den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen

2030-agendaen legger ingen eksplisitte føringer på hvordan regjeringene i medlemslandene skal organisere den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Av 2030-agendaen går det fram at bærekraftsmålene og delmålene skal følges opp av alle land og tilpasses den nasjonale konteksten. Den nasjonale oppfølgingen skal også ta høyde for at bærekraftsmålene er integrerte, udelelige og til sammen utgjør de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling. 2030-agendaen er kompleks, og den gjensidige avhengigheten mellom mål og delmål impliserer at det er flere sektorovergripende problemer som må løses både hver for seg og samlet. Med bakgrunn i dette har internasjonale aktører som OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling) og IDI pekt på hvor viktig det er at regjeringene legger til rette for en helhetlig og tverrsektoriell oppfølging nasjonalt. En slik tilnærming omtales ofte som en *whole-of-government*-tilnærming.

Begrepet *whole of government* representerer ikke et enhetlig sett av ideer og verktøy, men kan betraktes som et felles begrep for typer av respons på problemer forårsaket av økt fragmentering av offentlig sektor og offentlige tjenester og et ønske om økt integrasjon, koordinering og kapasitet.¹⁴ Utgangspunktet for *whole-of-government*-tilnærmingen er at de fleste oppgaver normalt kan løses innenfor en sektor, men at sektorprinsippet fungerer dårlig for komplekse, sektorovergripende problemer¹⁵, som krever en sterkere koordinering. Sektoransvaret innebærer normalt ikke oppfølging og rapportering på sektorovergripende mål. Dersom sektorovergripende mål ikke får samme status som organisasjonsspesifikke mål, vil nasjonale myndigheter få problemer med å bruke *whole-of-government*-initiativer som sentrale verktøy. En *whole-of-government*-tilnærming er ment å gjelde for komplekse, sektorovergripende formål, som bærekraftsmålene. Tilnærmingen er derfor ikke et alternativ til, men et supplement til, sektorprinsippet for oppgaver som krever andre organisatoriske løsninger.

OECD ga i juli 2019 ut publikasjonen *Governance as an SDG Accelerator – Country Experiences and Tools*. Den inneholder OECDs anbefalinger om hvordan land og myndigheter kan følge opp 2030-agendaen med bærekraftsmålene, og er basert på erfaringer fra ulike OECD-land¹⁶. Innledningsvis går det fram at det er en formidabel utfordring for alle land å skulle levere på bærekraftsmålene. For å nå målene må myndighetene koordinere, konsultere og arbeide på tvers av politikkområder – og med næringslivet og sivilsamfunnet – på en ny

¹³ Statistisk sentralbyrå (2018) *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. Notater 2018/01.

¹⁴ Dette avsnittet om begrepet *whole of government* bygger på IDIs veileder *Auditing Preparedness for Implementation of Sustainable Development Goals - A Guidance for Supreme Audit Institutions* (2018), Christensen og Lægread (2007) *The Whole-of-Government Approach to Public Sector Reform* og OECDs rapport *Governance as an SDG Accelerator - Country Experiences and Tools* (2019).

¹⁵ Ofte omtalt som *wicked problems* eller gjenstridige problemer, som altså er det en *whole-of-government*-tilnærming skal løse.

¹⁶ Blant annet Slovakia, Finland, Tsjekkia og Luxembourg.

måte. Det er også nødvendig å styrke styringsmekanismene. OECDs anbefalinger bygger på identifisering av god praksis og angir følgende sentrale mekanismer for effektiv implementering av bærekraftsmålene nasjonalt:

1. whole-of-government-koordinering og samstemt politikk
2. involvering av interessenter og åpenhet i forvaltningen
3. effektiv bruk av budsjettverktøy
4. overvåking og måling, evaluering og revisjonsinstitusjoner
5. å skape en kultur preget av integritet og bekjempe korrupsjon
6. å sikre og styrke de juridiske rettighetene for alle
7. å fremme likestilling

Når det gjelder punkt 1 om whole-of-government-koordinering og samstemt politikk, slår OECD fast at de integrerte egenskapene ved 2030-agendaen krever at myndighetene arbeider på tvers av politiske siloer og fastsetter ambisiøse og sammenhengende økonomiske, sosiale og miljømessige mål med et langsiktig perspektiv. En whole-of-government-tilnærming for strategier, prioriteringer og implementering er dermed påkrevd. Robuste koordineringsmekanismer er også sentrale for å sikre samstemt politikk og for å få fram de flerdimensjonale politikkutfordringene som kjenner seg igjen i bærekraftsmålene.

Den canadiske riksrevisjonen har undersøkt hvordan Canada har lagt til rette for implementeringen av bærekraftsmålene.¹⁷ Den undersøkte blant annet om det eksisterte en whole-of-government-styringsmodell for implementeringen. Med bakgrunn i anbefalingene fra den canadiske riksrevisjonen anerkjente myndighetene at en vellykket implementering av 2030-agendaen nasjonalt vil kreve en whole-of-government-tilnærming.

4.3 Styringen og koordineringen av regjeringens arbeid med den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene

Av 2030-agendaen går det fram at det enkelte lands regjering er ansvarlig for å følge opp og sørge for at agendaen gjennomføres på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. I februar 2016 besluttet regjeringen hvordan arbeidet med oppfølgingen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene skulle organiseres. I Meld St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017* ble det gjort rede for organiseringen av arbeidet, og hvordan det skal rapporteres om oppfølgingen. Av nasjonalbudsjettet for 2017 framgår det at regjeringen har utpekt et ansvarlig departement for hvert av de 17 bærekraftsmålene. I meldingen opplyses det at ulike land har valgt litt forskjellige tilnærminger til arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene. Regjeringen har ifølge meldingen lagt vekt på at oppfølgingen ikke skal medføre nye og ressurskrevende koordineringsprosesser, og har valgt en modell som bygger på det etablerte politiske og administrative systemet. Dette er i tråd med et ønske om at bærekraftsmålene skal være integrert i den ordinære politikkutviklingen og ikke følge et separat spor. De ansvarlige departementene følger opp sine mål og delmål som ledd i sin løpende virksomhet. Alle departementene rapporterer om oppfølgingen av målene de har ansvar for i sine budsjettdokumenter. I nasjonalbudsjettet for 2017 informeres det også om at Finansdepartementet summerer opp hovedpunktene i nasjonalbudsjettet og at Utenriksdepartementet koordinerer oppfølgingen internasjonalt. En tilsvarende beskrivelse av organiseringen kommer også fram i nasjonalbudsjettet for 2018, 2019 og 2020.

I intervju opplyser Finansdepartementet at den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene har hatt en form som er håndterlig – arbeidet har vært basert på den ordinære ansvarsfordelingen mellom departementene og vært tett knyttet til politikkutforming og regjeringens generelle arbeid. Finansdepartementet mener det er bevissthet om denne integrasjonen, og at dette fører til at arbeidet med bærekraftsmålene håndteres effektivt.

Tabell 3 viser hvordan ansvaret for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene ved inngangen til 2020 er fordelt på koordinerende departementer. Noen tilsvarende oversikt over ansvarlige departementer har ikke blitt presentert i budsjettproposisjoner eller i nasjonalbudsjettene.

¹⁷Office of the Auditor General of Canada (2018) *Canada's preparedness to implement the United Nations' Sustainable Development Goals*.

Tabell 3 Koordineringsansvarlige departementer for hvert av de 17 bærekraftsmålene per 31. desember 2019

Bærekraftsmål	Koordineringsansvarlig departement
1 Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	Arbeids- og sosialdepartementet
2 Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk	Landbruks- og matdepartementet
3 Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	Helse- og omsorgsdepartementet
4 Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	Kunnskapsdepartementet
5 Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling	Kulturdepartementet
6 Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle	Klima- og miljødepartementet
7 Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle	Olje- og energidepartementet
8 Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle	Finansdepartementet
9 Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon	Nærings- og fiskeridepartementet
10 Redusere ulikhet i og mellom land	Finansdepartementet
11 Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
12 Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre	Klima- og miljødepartementet
13 Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem	Klima- og miljødepartementet
14 Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling	Nærings- og fiskeridepartementet
15 Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold	Klima- og miljødepartementet
16 Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer	Justis- og beredskapsdepartementet
17 Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	Utenriksdepartementet
Antall koordineringsansvarlige departementer	12

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 3 viser at det i alt er 12 departementer som har koordineringsansvar for ett eller flere av de 17 bærekraftsmålene. Av disse har ni departementer ansvar for ett bærekraftsmål hver. Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for to bærekraftsmål hver, mens Klima- og miljødepartementet har ansvar for fire.

Over tid har det vært enkelte endringer når det gjelder hvilke departementer som har koordineringsansvar for de enkelte bærekraftsmålene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet hadde opprinnelig ansvar for bærekraftsmål 6 *Rent vann og gode sanitærforhold*, men Klima- og miljødepartementet har hatt koordineringsansvaret for dette målet siden 2017. Barne- og likestillingsdepartementet hadde koordineringsansvar for bærekraftsmål 5 *Likestilling mellom kjønnene* fram til våren 2019. Kulturdepartementet fikk koordineringsansvaret for mål 5 da likestillings- og diskrimineringsfeltet ble overført til dette departementet samtidig som Barne- og likestillingsdepartementet i mai 2019 endret navn til Barne- og familiedepartementet.

De 12 ovennevnte departementene har altså koordineringsansvar for ett eller flere av de 17 bærekraftsmålene, men som oftest er det slik at flere departementer er involvert i oppfølgingen av det enkelte bærekraftsmål. Det vil si at andre departementer enn de koordineringsansvarlige departementene kan ha ansvar for delmål som hører under de ulike bærekraftsmålene. I Finansdepartementets årlige brev til departementene om oppfølging og rapportering på 2030-agendaen med bærekraftsmålene i perioden 2016–2019 bes departementene med koordineringsansvar om å samordne oppfølgingen av de enkelte hovedmålene og trekke inn andre involverte departementer. Delmålene fører dermed til at departementene bidrar i oppfølgingen av flere mål enn de har koordineringsansvar for. De fører også til at departementer blir ansvarlige for delmål selv om de ikke har koordineringsansvar for noen av bærekraftsmålene. Dette gjelder Barne- og familiedepartementet og Samferdselsdepartementet.¹⁸ Det eneste departementet som har ansvar for alle delmålene under bærekraftsmålet som departementet har koordineringsansvar for, er Kunnskapsdepartementet, som er koordinerende departement for bærekraftsmål 4 *God utdanning*.

Av intervjuene med departementene går det fram at det ikke finnes noen offisiell oversikt over bidragsyttere til de ulike delmålene (aktøroversikt). Det nærmeste som per inngangen til 2020 foreligger av oversikt, er SSBs

¹⁸ Finansdepartementets årlige brev med bestilling til rapporteringen på bærekraftsmålene sendes til samtlige departementer, også Forsvarsdepartementet. På bakgrunn av tilgjengelig informasjon kan Riksrevisjonen imidlertid ikke se at Forsvarsdepartementet har ansvar for noen av delmålene. Dette departementet omtaler heller ikke bærekraftsmålene i sine budsjettproposisjoner.

kartleggingsrapport *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*, som kom i 2018. Hvert av de koordineringsansvarlige departementene har hatt ansvar for å skaffe seg oversikt over bidragsyterne til sine egne bærekraftsmål. Flere av departementene opplyser at dette følger den ordinære ansvarsfordelingen mellom departementene, og at de har oversikt gjennom etablerte samarbeidsrelasjoner.

4.3.1 Prosessen bak organiseringsformen som er valgt for regjeringens arbeid med 2030-agendaen

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at departementet var det ledende norske departementet i de internasjonale forhandlingene om 2030-agendaen med bærekraftsmålene. Dette skapte en oppfatning nasjonalt av at bærekraftsmålene var en videreføring av tusenårsmålene, og at disse i stor grad handlet om bistandspolitikk. Det nasjonale eierskapet var derfor ifølge departementet i utgangspunktet begrenset. Det særegne med 2030-agendaen ble ikke fanget opp i tilstrekkelig grad i 2016. Utgangspunktet var at agendaen kunne implementeres enkelt nasjonalt uten å koste noe. Av nasjonalbudsjettet for 2017 går det fram at oppfølgingen av bærekraftsmålene ikke skal medføre nye og ressurskrevende koordineringsprosesser. Dette har ifølge Utenriksdepartementet preget og delvis begrenset det påfølgende nasjonale arbeidet med 2030-agendaen.

I perioden 2017–2019 har det ifølge Utenriksdepartementet skjedd en endring: 2030-agendaen ses ikke lenger bare på som en videreføring av tusenårsmålene, men også som noe som skal følges opp nasjonalt. Dette har blant annet bidratt til at flere departementer tolker mål og delmål inn i sin egen kontekst. Bevisstheten rundt målene er dermed ifølge departementet gradvis blitt forankret i de ulike departementene og i økende grad i de årlige budsjettproposisjonene. Denne endringen har skjedd i det enkelte departement, delvis inspirert av diskusjonene i det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene (jf. punkt 4.5.1), men uten at det har vært en styrt prosess.

Finansdepartementet opplyser i intervju at oppfølgingen av de 17 målene og 169 delmålene fordrer koordinering på flere nivåer, herunder mellom flere departementer. Både før og etter FN-toppmøtets vedtak av 2030-agendaen i september 2015 var det et bredt arbeid i departementsfellesskapet, først for å samordne Norges forhandlingsposisjoner og deretter for å følge opp 2030-agendaen. Strategien for oppfølgingen av FN-toppmøtets vedtak om bærekraftsmål i Norge og internasjonalt ble utformet i perioden før jul 2015 og våren 2016. Da besluttet regjeringen at det nasjonale arbeidet med 2030-agendaen skulle følge ansvaret som følger av den ordinære ansvarsfordelingen mellom departementene. Utenriksdepartementet fikk i tillegg ansvar for å rapportere om og koordinere oppfølgingen av målene internasjonalt, mens Finansdepartementet fikk ansvar for å koordinere omtalen i de ulike budsjettproposisjonene og beskrive hovedpunktene i rapporteringen fra øvrige departementer i nasjonalbudsjettet. Ifølge Finansdepartementet har Utenriksdepartementet og Finansdepartementet samarbeidet om å administrere oppfølgingen av og rapporteringen på bærekraftsmålene. Videre ble det vedtatt en intern prosess for å avklare koordineringsansvarlig departement for hvert av de 17 bærekraftsmålene.

Regjeringens arbeid med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene er organisert etter sektorprinsippet, og oppfølgingen av hvert enkelt bærekraftsmål følger sektoransvaret. De enkelte departementene er dermed ansvarlig for at helheten innenfor hvert av de enkelte bærekraftsmålene ivaretas. Fordi bærekraftsmålene ifølge 2030-agendaen er gjensidig avhengige av hverandre, krever oppfølgingen en helhetlig og tverrsektoriell tilnærming. Stortinget har vist til at en helhetlig tilnærming er nødvendig for å konkretisere hvordan bærekraftsmålene skal følges opp i norsk politikk, jf. Innst. 243 S (2016–2017).

De tolv koordineringsansvarlige departementene fikk i undersøkelsen spørsmål om hvem de oppfatter at har det helhetlige ansvaret for styring og koordinering av arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene. Svarene viser at departementene ikke har noen felles oppfatning av dette. Om lag halvparten svarer at Finansdepartementet og Utenriksdepartementet har hatt det helhetlige ansvaret sammen. De fleste av de andre departementene svarer at det har vært en tydelig ansvarsfordeling mellom disse to departementene fram til utgangen av 2019, og at det er Finansdepartementet som fram til dette tidspunktet hadde ansvaret for styring og koordinering av den nasjonale oppfølgingen, mens Utenriksdepartementet har dette ansvaret for den internasjonale oppfølgingen. Ifølge Arbeids- og sosialdepartementet er ansvaret fordelt på de koordineringsansvarlige departementene, som har ansvar for å koordinere oppfølgingen av og rapporteringen på sine respektive bærekraftsmål.

Utenriksdepartementet viser i intervju til at 2030-agendaen krever oppfølging på tvers av departementsfellesskapet, noe som krever en organisatorisk struktur som kan overstyre sektoransvaret. Sektoransvaret tilsier at ingen departementer kan instruere andre departementer. Dette prinsippet resulterer ifølge Utenriksdepartementet i at eventuelle instruksjoner knyttet til oppfølgingen av bærekraftsmålene ikke fører til oppfølging på tvers av sektorene. I denne forbindelse viser Finansdepartementet i brev til at regjeringen som kollegium har det overordnede koordineringsansvar for sin politikk, herunder bærekraftsmålene. Ifølge Finansdepartementet har regjeringen veletablerte prosesser for å koordinere politikken, håndtere avveining på tvers av sektorer og legge føringer for de enkelte departementene og sektorene.

I intervjuene med Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Kunnskapsdepartementet gir alle de tre departementene uttrykk for at det helhetlige, tverrsektorielle aspektet i 2030-agendaen gjør det nødvendig å se bærekraftsmålene i sammenheng, og det er nødvendig med koordinering mellom departementene. Ingen av de tre departementene mener at en slik koordinering har blitt gjennomført i perioden 2016–2019. Både Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet opplyser i intervju at Finansdepartementets koordinerende rolle har vært avgrenset til å sammenstille innspillene fra departementene i forbindelse med rapporteringen i nasjonalbudsjettet, og at Finansdepartementet har hatt en tilbakeholden rolle i arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreligger det ikke noen overordnet føring på hva det enkelte koordinerende departementet skal gjøre.

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at departementet ikke har noe konstitusjonelt eller annet overordnet ansvar for styring og koordinering av regjeringens arbeid med den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen. Fordi det har vært en enighet blant flere departementer om at et overordnet ansvar er viktig, har Utenriksdepartementet likevel tatt et større ansvar enn pålagt. Utenriksdepartementet opplyser at det har diskutert den gjeldende ansvarsdelingen med Finansdepartementet, men at Finansdepartementet har stått fast ved den modellen som ble valgt i 2016.

Finansdepartementet viser i intervju til at ansvaret for arbeidet med bærekraftsmålene følger av den ordinære fordelingen av ansvar mellom departementene. Departementet understreker at oppfølgingen av bærekraftsmålene er integrert i regjeringens ordinære politiske arbeid og bygger på det eksisterende politiske og administrative systemet, herunder behandling i budsjettkonferanser og regjeringskonferanser. 2030-agendaen har derfor etter Finansdepartementets mening ikke medført vesentlige endringer i arbeidsformen i departementene.

Finansdepartementet opplyser også i intervju at departementet sammen med Utenriksdepartementet har hatt ansvar for å koordinere den årlige rapporteringen om status og utvikling av måloppnåelse i de ulike budsjettproposisjonene og for å utforme en sammenfatning av omtalen i nasjonalbudsjettet. Utover dette har Finansdepartementets ansvar gått ut på koordinering av bærekraftsmål 8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst* og 10 *Mindre ulikhet* samt å komme med innspill til de delmålene departementet har ansvar for under andre bærekraftsmål. Dette innebærer at Finansdepartementet ikke har hatt noe særskilt ansvar for hva som gjøres og hvilke tiltak som fremmes på et bestemt område. Dette ansvaret ligger hos det enkelte fagdepartementet, mens styring og vedtak om tiltak fattes av regjeringen.

4.4 Ny organisering av regjeringens arbeid med gjennomføringen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene nasjonalt fra 2020

I desember 2019 besluttet regjeringen at arbeidet med å gjennomføre 2030-agendaen med bærekraftsmålene nasjonalt skal organiseres på en annen måte fra årsskiftet 2019/2020. I januar 2020 ble det offentliggjort at kommunal- og moderniseringsministeren har fått ansvaret for å koordinere Norges oppfølging av bærekraftsmålene.

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at bakgrunnen for denne beslutningen var behovet for en mer helhetlig styring av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene, og at dette hadde vært tema i samtaler mellom Utenriksdepartementet, Finansdepartementet og Statsministerens kontor de siste tre årene.

Endringen som ble vedtatt i desember 2019, betyr ifølge Utenriksdepartementet at kommunal- og moderniseringsministeren har fått ansvaret for koordinering av regjeringens arbeid med bærekraftsmålene, med et direkte mandat fra statsministeren. Nyttårstalen til statsministeren 1. januar 2020 bekreftet ifølge departementet at en statsråd med spesifikt ansvar for bærekraftig utvikling er et viktig grep for å realisere bærekraftsmålene. Endringen vil styrke både den nasjonale og den globale innsatsen. Utenriksdepartementet opplyser i intervju at det lenge har arbeidet for å synliggjøre eierskapet til bærekraftsmålene bedre i departementsfellesskapet. En statsråd med et direkte mandat fra statsministeren vil kunne bidra til å få fram kraften i agendaen i større grad. Utenriksdepartementet opplyser at den nye organisatoriske løsningen ikke innebærer en overføring eller endring av oppgaver mellom departementene, men en tydeliggjøring av ansvar og forventning om samarbeid.

Utenriksdepartementet mener at et større fokus på – og arbeid med – særlige utfordringer for Norge er noe som kan bli mer vektlagt med den nye organiseringen fra 2020. Departementet mener dette kan få stor betydning for hvordan Norge følger opp målene, og for hvordan ressurser prioriteres både hjemme og ute.

Utenriksdepartementet opplyser også i intervju at det har vært særlig utfordrende at den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen har manglet en tydelig styringsmodell med overordnet ansvar for oppfølging av 2030-agendaen. Erfaringene fram til januar 2020 og innføringen av en ny oppfølgingsmodell i 2019 viser at sektoransvaret ikke fullt

ut egner seg for gjennomføringen og oppfølgingen av bærekraftsmålene, da disse er helt avhengige av tverrsektorielle innsatser.

Kunnskapsdepartementet viser i intervju til at slik 2030-agendaen er bygd opp, må alle bærekraftsmålene ses i sammenheng, og det må derfor ikke fokuseres ensidig på de enkelte målene. Det er nødvendig med en sterk nasjonal koordinering for å se helheten i oppfølgingen av bærekraftsmålene nasjonalt. Statsforvaltningen er sektororganisert, og regjeringen har valgt å ha et koordinerende departement for det enkelte bærekraftsmål der det er opp til den enkelte statsråd å prioritere arbeidet med 2030-agendaen. Grepet med å gi ansvaret til kommunal- og moderniseringsministeren viser ifølge Kunnskapsdepartementet en vilje til å koordinere arbeidet i større grad enn det som har vært tilfellet så langt.

I intervju viser Finansdepartementet til at det er statsministeren som fastsetter arbeidsdelingen mellom departementene. Det har skjedd en overføring av oppgaver fra Finansdepartementet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Ifølge Finansdepartementet har de to departementene tett kontakt for å sikre en god overføringsprosess. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har overtatt ansvaret for koordineringen av det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene. Dette omfatter også rapportering til FN om innsatsen innenlands sammen med Utenriksdepartementet, som fortsatt har hovedansvaret for rapporteringen til FN.

4.5 Arenaer for samordning mellom involverte departementer

Når det gjelder den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene, er det opprettet egne arenaer for samordning mellom involverte departementer og mellom departementene og andre aktører, nemlig det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene og Samstemthetsforum. Av intervjuene med Finansdepartementet og Utenriksdepartementet går det fram at disse to departementene også møtes fast et par ganger i året for å planlegge arbeidet knyttet til det interdepartementale forumet og har kontakt i forbindelse med den årlige rapporteringen.

4.5.1 Interdepartementalt forum for bærekraftsmålene

Det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene ble opprettet i 2018. Forumet er rådgivende og ledes av Utenriksdepartementet i samarbeid med Finansdepartementet. De to departementene har sendt ut møteinnkallinger i fellesskap, mens Utenriksdepartementet har ledet møtene. I 2018 og 2019 ble det avholdt møter i forumet to ganger årlig. På disse møtene deltok representanter fra departementene med koordineringsansvar og SSB. På enkelte av møtene deltok også representanter for virksomheter som Norad, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. På møtet i november 2019 deltok en representant fra Statsministerens kontor.

Dokumenter fra det interdepartementale forumet viser at de sentrale temaene i de fire møtene i 2018 og 2019 var indikatorer, statistikk og rapportering og finansieringen av SBB-oppdrag. Dokumentene viser at det i løpet av de to årene har vært en utvikling fra en tilnærming der det enkelte koordinerende departement skulle ta ansvar for å framskaffe data for sentrale indikatorer, til en tilnærming der SSB har blitt trukket mer inn i arbeidet for en mer indikatorbasert rapportering. Dokumentene viser at arbeidet langt på vei er en respons på internasjonale rapporteringsforpliktelser med krav om kvantitativ rapportering på globale og nasjonale indikatorer. Det sentrale temaet på møtet i november 2019 var SSBs orientering om virksomhetens utvikling av en ny rapporteringsplattform for bærekraftsmålene (jf. punkt 6.4).

Klima- og miljødepartementet opplyser i intervju at departementet ser positivt på at det er etablert et interdepartementalt forum for bærekraftsmålene der departementene med koordineringsansvar kan møtes og drøfte temaer. Ifølge Klima- og miljødepartementet fungerer det interdepartementale forumet i hovedsak som et orienteringsmøte mellom Finansdepartementet og Utenriksdepartementet og de øvrige koordinerende departementene. Departementet opplever forumet som svært nyttig, og i tillegg blir deltakerne kjent med medarbeidere i de andre departementene som har ansvar for bærekraftsmål. Klima- og miljødepartementet har imidlertid erfart at det interdepartementale forumet ikke har hatt noen strategiske diskusjoner om hvor man står og hvor man vil nasjonalt.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet opplyser i intervju at departementet opplever det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene som en orienteringsarena for Utenriksdepartementet og Finansdepartementet, der førstnevnte er mest involvert. Forumet legger ikke opp til diskusjoner om strategiske temaer. Temaer som indikatorer og SSB-plattformen er allerede bestemt før de blir tatt opp i forumet. Ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet kunne foraene som eksisterer for å diskutere bærekraft og sammenhengen mellom målene, ha vært bedre.

4.5.2 Samstemthetsforum og begrepet *samstemthet*

Samstemthetsforum ble opprettet av regjeringen i 2018 som svar på Stortingets anmodningsvedtak nr. 577 av 18. april 2017 om en samstemthetsreform. I anmodningsvedtaket står det at «Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget et opplegg for en samstemthetsreform, der norsk politikk på relevante politikkområder gjøres mer i tråd med utviklingspolitiske målsettinger». Før Samstemthetsforum ble opprettet, ble temaet diskutert mer uformelt og i forumet Kompakt. Kompakt var regjeringens konsultasjonsorgan i saker knyttet til næringslivets samfunnsansvar. Forumet ble etablert på slutten av 1990-årene, men man anså at samstemthetsreformen krevde at det ble opprettet en ny enhet. Kompakt ble lagt ned da Samstemthetsforum ble opprettet. Gjeldende versjon av oppdragsbeskrivelsen for Samstemthetsforum er datert 14. mai 2018. Den omfatter bakgrunn, formål, sammensetning, ledelse og deltakelse, møtefrekvens og organisering, temaer samt sjekkliste for samstemt politikk for utvikling.

Av oppdragsbeskrivelsen for forumet går det fram at regjeringens Jeløya-plattform slår fast at utviklingspolitikkenes primære oppgave er å oppnå bærekraftsmålene. I Jeløya-plattformen¹⁹ er det nedfelt at «[r]egjeringen anser FNs bærekraftsmål som sentrale for å løse vår tids største globale utfordringer og vil spille en aktiv rolle i oppfølgingen av målene internasjonalt og i Norge». Tilsvarende står det i Granavolden-plattformen²⁰ at «[r]egjeringen anser FNs bærekraftsmål som sentrale for å løse våre globale utfordringer».

Jeløya-plattformen understreker koblingen mellom økt samstemthet og Norges mulighet til å realisere målene. I oppdragsbeskrivelsen vises det til at oppfølgingen av vedtaket om en samstemthetsreform er omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2018. På denne bakgrunn besluttet regjeringen å opprette et samstemthetsforum med bred deltakelse.

Ut fra oppdragsbeskrivelsen er formålet med forumet å følge opp Innst. S 269 (2008–2009) fra utenriks- og forsvarskomiteen, der Utenriksdepartementet ble bedt om å utarbeide en årlig rapport som drøfter hvor samstemt norsk politikk for utvikling er. Rapporten skal i henhold til innstillingen drøfte hva som kan gjøres for å sikre at ulike politikkområder bidrar til utvikling i fattige land. Forumet er rådgivende for Utenriksdepartementets arbeid med en samstemt utviklingspolitikk. I forumet møtes representanter fra sivilsamfunnet, academia, arbeidstakerorganisasjoner, næringslivet, koordinerende departementer og SSB til konsultasjoner. Samstemthetsforum ledes av Utenriksdepartementet i samarbeid med Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Forumet møtes etter behov og minst to ganger hvert år. Utenriksdepartementet rapporterer til Stortinget om samstemt politikk for bærekraftig utvikling i sin budsjettproposisjon. Forumet skal komme med innspill til aktuelle temaer og de kommende årlige rapportene om samstemt politikk for utvikling.

Ifølge Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2020 har diskusjoner i Samstemthetsforum og beskrivelser i politiske dokumenter vist at begrepet *samstemthet* kan forstås på ulike måter av forskjellige aktører, og at innholdet i begrepet har endret seg siden OECD begynte å bruke det i 1990-årene. Opprinnelig ble samstemthet forstått dit hen at et land ikke skulle føre en politikk som undergravde den støtten som ble gitt til utviklingsland, primært gjennom bistand. Hovedmålet var å unngå effekter som dro i motsatt retning av bistandssatsingen. 2030-agendaen med bærekraftsmålene har ifølge proposisjonen styrket forståelsen av hvor viktig en samstemt politikk er. Siden bærekraftsmålene representerer et brudd med tankegangen om at utvikling først og fremst er et spørsmål om bistand, reflekteres dette også i forståelsen av begrepet *samstemthet*. På bakgrunn av denne endringen blir samstemthet referert til som samstemt politikk for bærekraftig utvikling.

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at Jeløya-plattformen var den første regjeringsplattformen som koblet 2030-agendaen med nasjonal politikk. Plattformen slår fast at 2030-agendaen er en agenda for samstemt politikk, og at det er behov for en samstemthetsreform for å kunne realisere bærekraftsmålene. Regjeringen opprettet derfor et samstemthetsforum som bringer de ulike aktørene sammen i arbeidet med en samstemthetsreform. Tanken er ifølge Utenriksdepartementet at det som gjøres nasjonalt, ikke skal motarbeide det arbeidet som gjøres internasjonalt. Et sentralt spørsmål i den sammenhengen er hvorvidt utviklingsagendaen skal legge føringer for nasjonal politikk. Samstemthetsforumet har bidratt til å øke oppmerksomheten rundt hvordan bærekraftsmålene henger sammen.

Utenriksdepartementet understreker i brev at samstemthet handler om hvordan norske nasjonale politikkområder bidrar til å styrke utviklingspolitiske prioriteringer. Koblingen mellom nasjonal og internasjonal oppfølging er derfor tett, noe Granavolden-erklæringen også slår fast.

¹⁹ Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Jeløya, 14. januar 2018.

²⁰ Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Granavolden, 17. januar 2019.

I intervju oppgir Finansdepartementet at det er god interesse for forumet. Finansdepartementet opplyser også at det har blitt en større bevissthet rundt bærekraftsmålene i ulike arenaer der Norge deltar, blant annet i OECD, noe som har bidratt til å øke oppmerksomheten rundt målene.

4.6 Andre lands organisering av arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene

På spørsmål om regjeringen eller departementene har innhentet informasjon om hvordan andre lands myndigheter har lagt til rette for implementeringen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene nasjonalt, opplyser Finansdepartementet i intervju at departementet har vært særlig interessert i hvordan de andre nordiske landene har valgt å organisere dette arbeidet. Finansdepartementet merker seg at flere land har opprettet en enhet under statsministerens kontor som skal håndtere bærekraftsmål som tema og utarbeide rapporter knyttet til dette. Dette er gjerne i land der statsministerens kontor har mer omfattende koordineringsoppgaver for konkrete saker enn i Norge. En slik enhet kan bli mer synlig, men samtidig mindre integrert i departementenes løpende arbeid og politikkkutforming.

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at departementet har holdt seg orientert om hvordan andre land har organisert arbeidet med bærekraftsmålene nasjonalt. Mange land startet med samme modell som Norge, men de aller fleste har revidert denne og valgt å ha en modell med én koordinerende enhet. Utenriksdepartementet mener dette viser hvor viktig et overordnet ansvarlig organ er for den nasjonale gjennomføringen.

Flere land er ifølge Utenriksdepartementet organisert etter samme forvaltningsmodell som Norge, med et sektoransvar i bunn. Departementet understreker at en overordnet myndighet for den nasjonale koordineringen, forankret hos statsministeren eller presidenten, har redusert de utfordrende sidene ved sektoransvaret i disse landene. Utenriksdepartementet har arbeidet for en slik modell i Norge og mener den nye modellen fra desember 2019 i stor grad svarer på de utfordringene som så langt har preget oppfølgingen av 2030-agendaen nasjonalt.

Faktaboks 1 Hvordan andre nordiske land har organisert den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

- Ministeren for offentlig styring/administrasjon i Sverige²¹ har et spesielt ansvar for å koordinere og fremme implementeringen av bærekraftsmålene nasjonalt. Alle ministrene i linjen har ansvar for å utforme den nasjonale politikken for bærekraftsmålene på sine ansvarsområder. Under ministrene er det etablert et vitenskapelig råd. Dette er et ekspertpanel med fagpersoner som skal gi Riksdagen råd innenfor ulike fagområder og i den tverrsektorielle tilnærmingen.
- I Danmark²² har Finansdepartementet et spesielt ansvar for å koordinere implementeringen av bærekraftsmålene i den nasjonale politikken. Under Finansdepartementet er det opprettet en interdepartemental gruppe bestående av ministre som har ansvar for arbeidet med bærekraftsmålene. I tillegg har Folketinget opprettet et tverrsektorielt nettverk over den etablerte departements- og komitestrukturen for å sikre seg involvering i arbeidet med bærekraftsmålene.
- Under Statsministerens kontor i Finland²³ er det opprettet et koordineringssekretariat bestående av representanter fra Den finske nasjonale kommisjonen for bærekraftig utvikling, Utenriksdepartementet og Statsministerens kontor. Sekretariatet har ansvar for å planlegge og koordinere den nasjonale implementeringen av 2030-agendaen samt for å koordinere nettverket av aktører og avtaler om bærekraftig utvikling med den øvrige politikken i Finland.

²¹ Regeringskansliet (2017) *Sweden and the 2030 Agenda - Report to the UN High level Political Forum 2017 on Sustainable Development*.

²² Den danske regering (2017) *Report for the Voluntary National Review: Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*.

²³ Prime Minister's Office Finland (2016) *National Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Finland*.

4.7 Tilrettelegging for gjennomføring av bærekraftsmålene mellom forvaltningsnivåene

Gjennomføringen av 2030-agendaen nasjonalt forutsetter at myndighetene involverer alle interessenter i oppfølgingen. Dette omfatter også ikke-statlige sektorer og befolkningen for øvrig. Ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2020 er bærekraftsmålene universelle og legger føringer for den nasjonale politikken. For å oppnå målene, er det viktig at de blir implementert også på regionalt og lokalt nivå.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet opplyser i intervju at departementet har plan- og bygningsloven som overordnet rammeverk for arbeidet med 2030-agendaen. Formålsparagrafen viser til at loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Dette styrer all utbygging i Norge på kommunalt nivå. Tilpasningen til den nasjonale konteksten skjer dermed gjennom rammeverket i plan- og bygningsloven. Loven har også krav om at alle kommunale planverk skal inneholde en plandel og en samfunnsdel. Samfunnsdelen regulerer alle oppgaver som kommunene arbeider med, og går dermed lenger enn bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og samfunn*, som Kommunal- og moderniseringsdepartementet har koordineringsansvaret for. For kommunene ligger dermed bærekraftsbegrepet etter departementets mening til grunn for all planlegging.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet opplyser i intervju at det observerer at det skjer mye på mange fronter, og at dette også gjelder bærekraftsmål under departementets ansvar. Kommunesektorens organisasjon (KS) har tatt initiativ til å sette bærekraftsmålene på dagsordenen, og flere kommuner ønsker å arbeide med dette. Departementet observerer også at kommunene har blitt inspirert av det som skjer internasjonalt, for eksempel i OECD og FN, ofte gjennom deltakelse i ulike internasjonale prosjekter og nettverk uten at departementet har vært involvert. Viken fylkeskommune deltar for eksempel i OECDs program for å utvikle, implementere og overvåke strategier for bærekraftsmålene.²⁴

Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser i intervju til at departementet har opplevd et klart behov fra kommunesiden om at departementet måtte rette oppmerksomhet mot og delta i arbeidet med bærekraftsmålene. 2030-agendaen og bærekraftsmålene ble derfor tatt inn som føring i *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*²⁵. Kommunene og fylkeskommunene skal se dette som en oppfordring til å inkludere bærekraftsmålene i planarbeidet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet opplyser i intervju at det etter en KS-konferanse som tok opp bærekraftsmålene, kom fram at det var flere aktører som hadde behov for å utveksle erfaringer. Departementet tok derfor initiativ til å opprette en samarbeidsgruppe for bærekraftsmålene, der blant annet representanter for KS, SSB, FN-sambandet og fylkes- og kommunesektoren deltar. Temaene så langt har vært informasjon og orientering, og samarbeidsgruppen har fungert som et nettverksforum som kobler ulike initiativer.

²⁴ OECD programme on a territorial approach to the SDGs. De andre deltakerne er Bonn i Tyskland, Cordoba-provinsen i Argentina, Flandern i Belgia, Kitakyushu i Japan, Kópavogur kommune på Island, Moskva, Parana-staten i Brasil og Sør-Danmark.

²⁵ Vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019.

Fra globale mål til lokal handling

Hvordan vi jobber med FNs bærekraftsmål i Asker kommune

Mål 3 God Helse

Asker-samfunnet sikrer god helse og fremmer livskvalitet for alle, uansett alder.

Dette skal vi oppnå

- Asker-samfunnet arbeider helsefremmende og forebyggende for å oppnå god folkehelse, motvirke utenforskap og redusere risikoen for sykdom og tidlig død.
- Innbyggerne har tilgang til grunnleggende, helhetlige og forsvarlige helsetjenester av god kvalitet og til rett tid.
- Innbyggere som mottar helsetjenester lever aktive og selvstendige liv, tar medansvar for egen helse og deltar i utforming av tjenestene ut fra den enkeltes forutsetninger og behov.
- Asker kommune samarbeider aktivt med innbyggere, frivilligheten og næringslivet for å møte fremtidens helseutfordringer.

Tiltak mål 3

Asker kommune har tatt inn bærekraftsmålene i samfunnsdelen av kommuneplanen

Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser i intervju til at Asker kommune har presentert hvordan kommunen jobber med bærekraftsmålene, for den politiske ledelsen i departementet. Nye Asker kommune har lagt bærekraftsmålene til grunn for den helhetlige kommuneplanen. Bærekraftsmålene får lokal relevans ved at de blir inkludert i kommunens strategiske planer, som ledd i det ordinære måle- og styringssystemet og budsjettarbeidet. Kommunen viser til at regjeringen har gitt tydelige føringer for at kommunene skal legge bærekraftsmålene til grunn for samfunns- og arealplanleggingen gjennom de nasjonale forventningene.²⁶

En rapport²⁷ fra 2018 kartla hvordan 181 kommuner i Norden arbeider med bærekraftsmålene. Ifølge rapporten har 60 prosent av disse kommunene en plan for hvordan de skal arbeide med bærekraftsmålene. For norske kommuner er tallet 25 prosent. Det er store forskjeller mellom de nordiske landene med hensyn til om kommunene opplever at det blir gitt overordnede politiske føringer og at de skal arbeide med bærekraftsmålene. I Norge oppgir 25 prosent at kommunestyret legger slike føringer. Tilsvarende tall for Sverige og Danmark er henholdsvis 70 og 67 prosent. En nyere rapport fra 2019 viser at det er en tendens at kommunene i større grad legger bærekraftsmålene til grunn for måloppnåelse, og flere kommuner nevner bærekraftsmålene som et bærende prinsipp som skal legges til grunn i planleggingen.²⁸

²⁶ Asker kommune (2019) *Handlingsprogram 2020–2023* og Asker kommune (2019) *Fra globale mål til lokal handling: Hvordan vi jobber med FNs bærekraftsmål i Asker kommune*.

²⁷ Deloitte (2018) *Fra globale mål til lokal handling*.

²⁸ Asplan Viak (2019) *Prioriterte mål i kommunalt og fylkeskommunalt planarbeid*.

5 Nasjonal tilpasning og nasjonale prioriteringer

5.1 Planer for arbeidet med den nasjonale gjennomføringen av 2030-agendaen

Ved behandlingen av Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles framtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*, jf. Innst. 440 S (2016–2017), la utenriks- og forsvarskomiteens flertall vekt på at det skulle utformes en plan for hvordan Norge vil gjennomføre bærekraftsmålene, også nasjonalt, som skulle legges fram Stortinget.

I intervjuer og svar på brev med spørsmål kommer det fram at det ikke er utarbeidet noen egen plan eller strategi for regjeringens arbeid med gjennomføring av bærekraftsmålene utover redegjørelsen i Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*. Ifølge de koordinerende departementene er beskrivelsen av organiseringen i nasjonalbudsjettet for 2017, jf. punkt 4.3, det nærmeste regjeringen har kommet en egen plan for arbeidet med bærekraftsmålene. Det er heller ikke utført noen egne risikovurderinger, herunder identifisering av målkonflikter mellom bærekraftsmålene eller mellom nasjonale mål og bærekraftsmålene.

Da 2030-agendaen ble vedtatt høsten 2015, ble det ifølge Utenriksdepartementet besluttet å integrere arbeidet med agendaen i den eksisterende departementsstrukturen og å følge opp agendaen i de regulære politiske prosessene gjennom budsjettproposisjonene og nasjonalbudsjettet. Ifølge Utenriksdepartementet har det ikke blitt utarbeidet noen egen plan for implementeringen i Norge. En konsekvens av at det mangler en plan, er at det ikke er blitt utarbeidet noen strategier for gjennomføringen av 2030-agendaen nasjonalt. Departementet opplyser videre at det heller ikke er gjennomført risikovurderinger av målkonflikter.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyser i svar til Riksrevisjonen at når Norge sluttet seg til 2030-agendaen lå det implisitt i dette at Norge skulle utarbeide nasjonale mål og en nasjonal plan i tråd med paragraf 55 – noe også Stortinget har bedt om. Slike planer er likevel ikke utarbeidet, da Finansdepartementet ikke ville ha en egen plan, men at oppfølgingen av bærekraftsmålene skulle følge de etablerte politiske prosessene.

Når det gjelder egne planer og strategier for gjennomføringen av 2030-agendaen på nasjonalt nivå, viser Finansdepartementet i intervju til beslutningen om at ansvaret for den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen skulle følge den ordinære arbeidsdelingen mellom departementene. Planen for gjennomføringen av 2030-agendaen består ifølge departementet derfor av de planene som legges i de enkelte budsjettproposisjonene, nasjonalbudsjettet og i andre dokumenter som fremmes for Stortinget. I brev framhever Finansdepartementet at modellen med delegeringen av oppfølgingsansvar til det enkelte fagdepartement har bidratt til at vurderinger, rapportering og utarbeidelse av innspill utføres med god faglig innsikt og at den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene integreres i gjeldende politikk på det enkelte område.

Ifølge Finansdepartementet har regjeringen lagt opp til at oppfølgingen av bærekraftsmålene skal bygge på det eksisterende politiske og administrative systemet, jf. nasjonalbudsjettet for 2017. Oppfølgingen skal ikke medføre nye og ressurskrevende koordineringsprosesser. Oppfølgingen skal derfor ikke følge et eget spor, adskilt fra regjeringens alminnelige planleggings- og koordineringsprosesser. De ansvarlige departementene skal følge opp sine mål og delmål som ledd i sin løpende virksomhet. Selv om det i planer ikke eksplisitt er henvist til 2030-agendaen, betyr det ifølge departementet ikke at planene ikke er relevante for 2030-agendaen. Regjeringen har utarbeidet mange handlingsplaner på områder som også er relevante for arbeidet med bærekraftsmålene. Omtalen av bærekraftsmål i budsjettdokumentene viser derfor til aktuelle handlingsplaner på områder som har betydning for bærekraftsmål. Blant annet har regjeringen prioritert innsatsen mot områder som barnefattigdom, integrering og sysselsetting, og det har kommet tiltak, handlingsplaner og strategier mv. på disse områdene. At ikke alle planer eksplisitt henviser til 2030-agendaen, betyr ikke at de ikke omhandler den.

Den valgte organiseringen innebærer ifølge Finansdepartementet at eventuelle tiltak for å nå mål og delmål blir håndtert av fagdepartementene i deres budsjettproposisjoner. Departementene har ansvar for å ta initiativ og fremme eventuelle tiltak som må til for å nå mål på sine områder. Siden bærekraftsmålene i stor grad er integrert i planleggingsarbeidet, sikrer regjeringen at alle tiltak reflekterer politiske prioriteringer. Ifølge departementet har regjeringen lagt vekt på å rette oppmerksomhet mot delmål som er antatt å være særlig utfordrende å nå innen 2030. Dette går fram av de årlige brevene med bestillinger til rapporteringen til Stortinget og FN som Finansdepartementet og Utenriksdepartementet i fellesskap sender til de øvrige departementene. Flere antatt utfordrende mål vil kreve økte ressurser for å nås og/eller kunne gå utover andre mål. Regjeringen håndterer prioriteringen innenfor gitte rammer i det alminnelige planleggings- og budsjettarbeidet, og eventuelle målkonflikter blir ivarettatt i dette arbeidet.

Faktaboks 2 Andre nordiske lands planer og strategier for arbeidet med bærekraftsmålene

- I Sverige presenterte regjeringen 1. juni 2017 en handlingsplan for hvordan Sverige kan nå mål og delmål i 2030-agendaen på nasjonalt nivå. Planen løfter fram seks tematiske fokusområder og fire nøkkelfaktorer for gjennomføringen.²⁹

Sverige vil også bygge en samfunnsmodell basert på bred dialog, informasjon og kunnskapsutveksling om bærekraftig utvikling mellom myndigheter og regions- og kommunestyre, privat sektor, sivilsamfunnet og forskningssamfunnet. Nøkkelen til å lykkes med realiseringen av bærekraftsmålene vil ifølge samfunnsmodellen være avtaler på lokalt nivå.³⁰

- Den danske regjeringen har vedtatt en handlingsplan for gjennomføringen av 2030-agendaen og bærekraftsmålene på nasjonalt nivå.³¹ Denne består av fem temaer: velstand, folk, planeten, fred og partnerskap.³²

Regjeringen har også lansert strategien *The World 2030*. Alle de 17 bærekraftsmålene er prioritert i denne, men regjeringen vil spesielt prioritere de bærekraftsmålene der landet har mest konkurransefortrinn, erfaring og bidrag.³³

Når det gjelder temaet partnerskap, har regjeringen blitt enig med kommunene og regionene om å samarbeide for å nå bærekraftsmålene. En avtale mellom regjeringen og kommunene ble inngått 1. juni 2017, og en avtale mellom regjeringen og regionene ble inngått 6. juni 2017.

- I Finland vedtok regjeringen i 2017 en nasjonal implementeringsplan for 2030-agendaen. Som basis for planen ble det gjennomført en GAP-analyse som gir en oversikt over status, utfordringer og muligheter for implementeringen av 2030-agendaen.³⁴

I 2013 ble samfunnsavtalen *The Finland we want by 2050* deklart av presidenten med åtte strategiske mål.³⁵ Samfunnsavtalen ble et institusjonelt rammeverk for arbeidet med bærekraftsmålene. Den har blitt utviklet på grunnlag av mange møter mellom en rekke aktører på ulike forvaltningsnivåer. Per juni 2016 hadde 220 aktører undertegnet mer enn 200 sektorspesifikke, operasjonelle avtaler om bærekraftig utvikling. 2030-agendaen har blitt inkludert i samfunnsavtalen, som dermed utgjør et institusjonelt rammeverk for arbeidet med bærekraftsmålene.

5.2 Inkluderingen av bærekraftsmålene i budsjettdokumenter, planer, strategier og stortingsmeldinger

Av 2030-agendaen følger det at alle lands myndigheter skal arbeide for å implementere agendaen i eget land og på regionalt og globalt nivå, men at det blant annet skal tas hensyn til den nasjonale politikken og nasjonale prioriteringer. Oppfølgingen av bærekraftsmålene i Norge er integrert i regjeringens ordinære politiske arbeid og i budsjettprosessen. I intervju viser både Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet til at departementene har inkludert bærekraftsmålene i interne virksomhetsplaner eller i policydokumenter.

Alle de tolv koordineringsansvarlige departementene fikk i undersøkelsen spørsmål om på hvilken måte arbeidet med bærekraftsmålene er integrert i den ordinære budsjettprosessen i departementet. Tre av departementene viser spesifikt til delmålene og oppgir at disse blir framhevet i forbindelse med omtale av tiltak og rapportering på status for måloppnåelse i departementets budsjettproposisjon. Enkelte departementer viser til at bærekraftsmålene er integrert i det ordinære budsjettarbeidet uten noen spesifisering utover dette. Sju av departementene viser til at bærekraftsmålene er integrert i nasjonalt planverk og nasjonale strategier. Flere av disse departementene trekker fram at det er godt samsvar mellom de nasjonale målene og bærekraftsmålene. En gjennomgang av strategier og

²⁹ Regeringskansliet (2018) *Handlingsplan Agenda 2030: 2018–2020*. Finansdepartementet/Kommunikasjonsavdelingen. Artikkelnr. Fi 2018:3.

³⁰ Regeringskansliet (2017) *Sweden and the 2030 Agenda - Report to the UN High level Political Forum 2017 on Sustainable Development*.

³¹ Den danske regering (2017) *Report for the Voluntary National Review. Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. og Rigsrevisionen (2020) *Rigsrevisionens notat om tilrettelæggelsen af en større undersøgelse af ministeriernes implementering af og opfølgning på verdensmålene*.

³² Prime Minister's Office (2017) *Government Report on the implementation of the 2030 for Sustainable Development. Sustainable Development in Finland – Long-term, Coherent and Inclusive Action*.

³³ Den danske regering (2017) *Report for the Voluntary National Review. Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*.

³⁴ Prime Minister's Office Finland (2016) *National Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Finland*.

³⁵ Prime Minister's Office Finland (2016) *National Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Finland*.

stortingsmeldinger som departementene har trukket fram i svarene sine, viser at bærekraftsmålene omtales i varierende grad i disse dokumentene:

- I Meld. St. 19 (2018–2019) *Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn* er sammenhengen mellom de nasjonale målene i folkehelsepolitikken og bærekraftsmål 3 *God helse* presentert på en klar måte. I Innst. 369 S. (2018–2019) viser helse- og omsorgskomiteen til at Norge har sluttet seg til FNs bærekraftsmål.
- I gjeldende langtidsplan for forskning peker Kunnskapsdepartementet på at bærekraftsmålene gir retning for forskningsarbeidet og danner en viktig ramme for langtidsplanen. Meldingen viser ikke bare til bærekraftsmål 4 *God utdanning*, som er Kunnskapsdepartementets ansvar, men presenterer alle bærekraftsmålene og påpeker at forskning er viktig for å nå alle bærekraftsmålene. Langtidsplanen viser også hvordan utvalgte universiteter har valgt å integrere bærekraftsmålene i arbeidet sitt. Norges forskningsråds hovedstrategi, *Forskning for innovasjon og bærekraft: Strategi for Norges forskningsråd 2015–2020*, ble lansert før gjeldende langtidsmelding, men omtaler likevel bærekraftsmålene og peker på at det er gode forutsetninger i Norge for å levere forskning som vil bidra til å oppfylle bærekraftsmålene.
- Selv om Landbruks- og matdepartementet i Meld. St. 11 (2016–2017) *Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon* ofte viser til begrepet bærekraft, er ikke bærekraftsmålene inkludert utover en generell henvisning til at Norge har sluttet seg til målene. Den eneste gangen 2030-agendaen og bærekraftsmålene blir spesifisert, er at norsk jordbruk skal bidra til å nå Aichi-målene³⁶ for å stoppe tapet av naturmangfold, og at en rekke av Aichi-målene er integrert i bærekraftsmålene.
- *Klimakur 2030*³⁷ viser til at en omstilling til lavutslippssamfunnet i tråd med bærekraftsmålene er krevende. Det er en voksende erkjennelse av at oppfyllelsen av klimamålene bare er ett av elementene i en nødvendig samfunnsomstilling, der behovet for å se klima i sammenheng med andre bærekraftsmål er blitt enda tydeligere. Rapporten sammenstiller ikke de nasjonale målene for klimatilpasning med de aktuelle bærekraftsmålene.
- I 2019 utarbeidet Kommunal- og moderniseringsdepartementet dokumentet *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*³⁸. De nasjonale forventningene legger overordnede føringer på den regionale og kommunale planleggingen, og kommunene og fylkene ser dette som en oppfordring til å inkludere bærekraftsmålene i planarbeidet. I forordet står det at bærekraftsmålene «skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer», og at det derfor er «viktig at bærekraftsmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen». Fylkeskommuner og kommuner er nøkkelaktører i arbeidet med å realisere bærekraftsmålene og en bærekraftig samfunnsutvikling i Norge. Det vises til at et bredt nettverk av ulike aktører kan bidra til felles innsats, at regjeringen vil fortsette arbeidet med utvikling av indikatorer for alle bærekraftsmålene, og at indikatorene må tilpasses regionale og lokale forhold slik at fylkeskommuner og kommuner som ønsker det, kan måle effekten av egen innsats.

I intervju opplyser Finansdepartementet at det er flere planer som bidrar til å følge opp bærekraftsmål 8 og 10 som det er Finansdepartementets ansvar å følge opp. Departementet viser til at bærekraftsmål 8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst* er meget bredt og blant annet omfatter miljøperspektivet. Videre viser departementet til at bærekraftsmål 10 *Mindre ulikhet* dreier seg om å redusere ulikhet i og mellom land. Regjeringens politikk og tiltak mot økonomisk ulikhet ble presentert i Finansdepartementets Meld. St. 13 (2018–2019) *Muligheter for alle – Fordeling og sosial bærekraft*.

Meld. St. 13 (2018–2019) omhandler fordeling og sosial bærekraft i det norske samfunnet og tar opp ulikhet og lavinntekt i Norge i et internasjonalt perspektiv. En gjennomgang av meldingen viser at bærekraftsmålene er omtalt tre steder i det innledende kapittelet, men ikke ellers. Det gis en kortfattet beskrivelse av hva bærekraftsmålene er, at de er en videreutvikling av tusenårsmålene, og at de har betydning for utviklingspolitikken. Det går også fram at bærekraftsmålene henger sammen med den nasjonale innsatsen mot ulikhet i helse og mot fattigdom. Det vises ikke til bærekraftsmålene andre steder i meldingen, og det overordnede prinsippet fra 2030-agendaen om at ingen skal utelates, er ikke omtalt.

Finansdepartementet har ansvar for en rekke strategier, dokumenter og prosesser som er viktige for regjeringens samlede ordinære arbeid. En gjennomgang av noen av disse viser at bærekraftsmålene ikke omtales:

³⁶ Aichi-målene er de internasjonale miljømålene om biologisk mangfold i FN-konvensjonen om biologisk mangfold. De 20 målene gjelder for 2011–2020 og ble vedtatt av partsmøtet i Nagoya i Japan i 2010.

³⁷ Rapporten danner grunnlaget for regjeringens kommende stortingsmelding for hvordan Norge skal nå utslippsmålene for 2030. Rapporten ble sendt ut på høring med frist 30. april 2020 av Miljødirektoratet, som har skrevet den sammen med Statens vegvesen, Kystverket, Landbruksdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat og ENOVA.

³⁸ Vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019.

- Perspektivmeldingen drøfter viktige utfordringer knyttet til norsk økonomi, offentlige finanser og videreføringen av de norske velferdsordningene i et langsiktig perspektiv og utarbeides av Finansdepartementet. Perspektivmeldingen for 2017–2020 viser ikke til bærekraftsmålene.
- I forbindelse med de årlige budsjettprosessene sender Finansdepartementet ut et hovedbudsjettsskriv. Ingen av hovedbudsjettsskrivene for perioden 2017–2020 viser til bærekraftsmålene eller hvordan departementene skal integrere eller synliggjøre bærekraftsmålene i budsjettprosessene sine.

I brev presiserer Finansdepartementet at det i tillegg til hovedbudsjettsskrivet går et separat brev til departementene med bestilling til denne samordningen og til den årlige rapporteringen i nasjonalbudsjettet. Ifølge departementet har det vært en tilsiktet arbeidsdeling mellom denne bestillingen og andre rapporteringskrav som omtales i hovedbudsjettsskrivet. Finansdepartementet har sett det som hensiktsmessig å formidle krav og veiledning om rapportering på bærekraftsmålene i et eget brev til departementene. Dette felles bestillingsbrevet fra Finansdepartementet og Utenriksdepartementet har etter departementets mening dessuten ivaretatt behovet for koordinering mellom de to departementene. De årlige, separate brevene med bestillinger for rapportering om bærekraftsmålene er særskilt behandlet i punkt 7.1.

Finansdepartementet opplyser i intervju at departementet har hatt ansvar for bærekraftig utvikling siden 2004, og at det har utarbeidet strategier for bærekraftig utvikling og rapportert på nasjonale bærekraftsindikatorer. For Norge og Finansdepartement er arbeidet med bærekraftig utvikling dermed ikke et nytt tema, men arbeidet, indikatorer og rapportering har fått en annen form med implementeringen av 2030-agendaen.

I Finansdepartementets budsjettproposisjoner for alle årene som omfattes av denne undersøkelsen, 2016–2020, står det at departementets arbeidsoppgaver kan deles inn i fem hovedområder. Det første området er samordning av den økonomiske politikken, som blant annet omfatter samordning av regjeringens arbeid med bærekraftig utvikling. I budsjettproposisjonen for 2020 vises det for første gang til at oppfølgingen av FNs 17 mål for bærekraft er integrert i regjeringens ordinære politiske arbeid. Utover dette vises det i budsjettproposisjonen for 2020 til at Utenriksdepartementet koordinerer oppfølgingen internasjonalt, og at Finansdepartementet summerer opp hovedpunktene i rapporteringen i nasjonalbudsjettet. På spørsmål om hva som er forholdet mellom dette arbeidet og departementets oppgaver i tilknytning til bærekraftsmålene, opplyser Finansdepartementet i intervju at departementets arbeid med samordning av regjeringens arbeid med bærekraftig utvikling er en del av arbeidet med samordning av den økonomiske politikken. Ansvar for å koordinere omtalen av bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene og utforme en sammenfatning av omtalen av bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet har vært en del av Finansdepartementets samordningsarbeid i budsjettarbeidet.

5.3 Særskilt utfordrende mål og delmål i den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen

Det foreligger én oversikt over hvilke mål og delmål som utgjør spesielle utfordringer i den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen. Denne oversikten kommer fram i rapporten *Norway's follow-up of the Agenda 2030 and the Sustainable Development Goals*³⁹. Rapporten er en frivillig nasjonal rapportering, en såkalt *voluntary national review* (VNR), som ble offentliggjort i juni 2016 og presentert på møtet i FNs høynivåforum i juli samme år. Ifølge nasjonalbudsjettet for 2017 var Norge blant de første landene som i 2016 rapporterte om statusen for egen oppfølgingen til FN. Oversikten er ikke blitt oppdatert, og den er heller ikke presentert i rapporteringen til Stortinget (jf. kapittel 7).

I Norges rapport til FN fra 2016 er det en egen del om utfordringer på nasjonalt nivå. Her går det fram at selv om flere FN-rapporter og ulike indekser viser at Norge rangerer høyt når det gjelder implementeringen av bærekraftsmålene, er det tydelig at implementeringen av 2030-agendaen vil bli krevende også for Norge. Det går fram at regjeringen har identifisert et antall delmål som det er utfordrende å følge opp nasjonalt. Ifølge rapporten er disse utfordringene forbundet med flere av bærekraftsmålene og alle de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling – den sosiale, den økonomiske og den miljømessige. Delmålene som vil bli gjenstand for politisk oppmerksomhet og politikktutvikling, gjelder bærekraftig forbruk og produksjon, helse og utdanning, likhet, sysselsetting og migrasjon. Det står at regjeringen vil prioritere utdanning av høy kvalitet og sysselsetting, spesielt for unge og mennesker som står i fare for å bli marginalisert. Dette antas å være et viktig bidrag i realiseringen av 2030-agendaens visjon om at ingen skal utelates. Etter dette følger ti punkter som viser hvilke særskilte utfordringer, eller delmål, som er identifisert på nasjonalt nivå.

³⁹ Dette er tittelen på det separate sammendraget av rapporten *Norway: Initial steps towards the implementation of the 2030 agenda. Voluntary national review presented at the high-level political forum for sustainable development (HLPF) UN, New York, July 2016*.

De særskilte utfordringene står oppført i tabell 4. Riksrevisjonen har oversatt og identifisert hvilke delmål de særskilte utfordringene gjelder. Dette går ikke fram av rapporten til FN. Merk at de særskilte utfordringene ikke har helt samme ordlyd som de tilsvarende globale delmålene, som i flere tilfeller er mer omfattende.

Tabell 4 Særskilte utfordringer for Norge i oppfølgingen av 2030-agendaen og tilsvarende delmål

Særskilte utfordringer angitt i Norges rapport til FN i 2016	Delmål
Redusere ikke-smittsomme sykdommer og fremme mental helse	3.4
Øke andelen som fullfører videregående skole	4.1
Utrydde alle former for vold mot kvinner og jenter	5.2
Redusere andelen unge mennesker som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring	8.6
Sikre bærekraftig infrastruktur	9.1
Sikre inntektsøkning som er høyere for de 40 prosent av befolkningen med lavest inntekt, enn de resterende.	10.1
Forbedre luftkvaliteten i byene	11.6
Halvere matavfall og redusere avfallsgenerering	12.3 og 12.5
Redusere virkningene av fremmede arter	15.8
Redusere alle former for vold og relaterte dødsfall og bekjempe organisert kriminalitet	16.1 og 16.4

Kilde: Norges rapport til FN i 2016 (utfordringene er oversatt og tilsvarende delmål identifisert av Riksrevisjonen)

Tabell 4 viser at utfordringene som ble identifisert og rapportert til FN i 2016 når det gjelder Norges nasjonale oppfølging, er knyttet til 12 delmål under 10 av de 17 bærekraftsmålene.

I rapporten til FN nevnes også bærekraftsmål 13 *Stoppe klimaendringene* spesielt. Det går fram at en nasjonal oppfølging av Paris-avtalen vil utgjøre hovedgrunnlaget for tiltakene som vil bli iverksatt for å oppfylle bærekraftsmål 13.

Finansdepartementet opplyser i intervju at det høsten 2015 var enighet om at det skulle utarbeides en oversikt over hvilke delmål som vil være særlig utfordrende for Norge. I intervju opplyser Utenriksdepartementet at det i Finansdepartementets brev datert 8. april 2016 til departementene⁴⁰ vises til at rapporteringen til FN, budsjettproposisjonene og nasjonalbudsjettet skal legge vekt på god praksis og utfordringer. Alle departementene ble av Finansdepartementet og Utenriksdepartementet bedt om å komme med innspill om særlig krevende bærekraftsmål og delmål i forbindelse med den frivillige nasjonale gjennomgangen i 2016. Ikke alle departementene fulgte opp forespørselen. Noen departementer valgte å vektlegge hvordan de arbeidet med målene, framfor å oppgi hvilke mål som var særlig krevende.

Samlet meldte departementene ifølge Utenriksdepartementet inn ca. 20 utfordringer knyttet til oppfølgingen av bærekraftsmålene og delmålene. Disse utfordringene er ikke fulgt opp systematisk i etterkant, heller ikke i den årlige rapporteringen. Utenriksdepartementet mener dette kan skyldes en litt for stringent tillemping av sektoransvar i forvaltningen, ulike oppfatninger om hva nasjonal koordinering burde være, samt utskiftninger i den politiske ledelsen. Ifølge Utenriksdepartementet er det uansett klart at hvert departement har et selvstendig ansvar for å følge opp særlige utfordringer knyttet til oppfølgingen av bærekraftsmålene, og at disse må reflekteres i den årlige rapporteringen.

Utenriksdepartementet opplyser også at alle land forventes å rapportere om utfordringene nasjonalt i den neste *voluntary national review*, som Norge forventes å levere til møtet i FNs høynivåforum i 2021. Det er en klar forventning fra FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC⁴¹) at det må arbeides særlig med de utfordrende punktene, og at gjennomgangen reflekterer det som gjøres på de aktuelle områdene, og om det er framdrift.

Klima- og miljødepartementet opplyser i intervju at departementet startet arbeidet med å identifisere de vanskelige delmålene tidlig. Det har dessuten vært gjort et grundig arbeid på tvers av departementene. Når det gjelder utfordringene knyttet til fremmede arter, samarbeider for eksempel departementet tett med Landbruks- og matdepartementet og havseksjonen i Nærings- og fiskeridepartementet. Finansdepartementet innkalte til et prosessmøte med departementene der valgene ble diskutert og videreutviklet.

Når det gjelder bærekraftsmål 13, opplyser Klima- og miljødepartementet at det i forbindelse med en regjeringsbehandling ble avklart hvilke delmål som er særlig krevende for Norge. For bærekraftsmål 13 er det delmål 13.2 *Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå* som er vurdert som særlig krevende for Norge. Det kan være krevende å integrere klimahensyn i all planlegging og i alle

⁴⁰ Brev til departementene med føringer for og bestilling av innspill til rapporteringen til FN, budsjettproposisjonene og nasjonalbudsjettet.

⁴¹ The Economic and Social Council.

strategier på tvers av sektorer og samfunnsområder, også fordi klimahensyn i noen tilfeller kan vurderes å komme i konflikt med andre hensyn.

Kunnskapsdepartementet viser i intervju til at Utenriksdepartementet sendte en bestilling til alle koordinerende departementer der de ble bedt om å løfte opp tre hovedutfordringer for sine bærekraftsmål. Deretter ble det gjort en utvelgelse på høyt politisk nivå av det som til slutt ble ti utfordringer for Norge som ble rapportert til FN i 2016. Disse har ikke vært tema i det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene, men følges opp av det enkelte koordinerende departement. Av svarene fra de øvrige sju departementene som mottok brev med spørsmål fra Riksrevisjonen går det fram at de ble bedt om å komme med innspill om delmål som de antok var vanskelige å nå, men at de ikke deltok i utvelgelsen av det som resulterte i de ti punktene.

Finansdepartementet understreker at ansvaret for å vurdere om mål er særlig utfordrende, ligger hos departementet som har fagansvaret på området. Hvilke mål som vurderes å bli utfordrende, vil ifølge Finansdepartementet kunne endres over tid. I brev opplyser Finansdepartementet at listen over antatt krevende mål, som ble utarbeidet i 2016, var laget for å målrette regjeringens interne arbeide med å følge opp bærekraftsmålene. Listen var ikke ment å være uttømmende. Flere antatt utfordrende mål vil kreve økte ressurser for å nås og/eller kunne gå ut over andre mål. Regjeringen håndterer ifølge Finansdepartementet prioriteringen innenfor gitte rammer i det alminnelige planleggings- og budsjettarbeidet, og slik at eventuelle målkonflikter blir ivaretatt.

Svarene fra enkelte av departementene viser at de vurderer andre delmål enn dem som tilsvarer de ti punktene i tabell 3, som særlig utfordrende. Arbeids- og sosialdepartementet gjør oppmerksom på at de ti punktene som er omtalt i rapporten til FN, omfatter et utvalg av, og ikke alle, delmålene som er vurdert som særlig utfordrende for Norge. Departementet opplyser at delmål 1.2, om å halvere andelen mennesker som lever i fattigdom i henhold til nasjonale definisjoner av fattigdom, er et av delmålene som er vurdert som særlig utfordrende for Norge.

Nærings- og fiskeridepartementet opplyser at delmål 9.4, om Mer effektiv bruk av ressurser og større anvendelse av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, er ansett som særlig utfordrende, og at dette følges opp i det løpende arbeidet i departementet.

5.4 Nasjonale delmål

2030-agendaen viser til at bærekraftsmålene bør bli inkludert i nasjonale prosesser, og at hvert land må definere delmål basert på nasjonale prioriteringer. Ifølge paragraf 55 i 2030-agendaen forventes det at hvert enkelt land fastsetter sine egne nasjonale delmål innenfor rammen av det globale ambisjonsnivået, samtidig som nasjonale forhold tas i betraktning.

Departementene svarer i brev til Riksrevisjonen og i intervju at ansvaret for å utarbeide egne nasjonale delmål for de ulike bærekraftsmålene, ligger hos det departementet som har fått ansvaret for å koordinere det enkelte bærekraftsmål. Justis- og beredskapsdepartementet svarer i brev at departementet ikke har sett behov for å utarbeide nasjonale delmål for bærekraftsmål 16 *Fred og rettferdighet*, og at det ikke har prioritert dette fordi Finansdepartementet ikke har ønsket en egen plan for arbeidet med bærekraftsmålene, men at oppfølgingen skal følge de etablerte politiske prosessene.

Olje- og energidepartementet forholder seg bare til de internasjonale delmålene. Landbruks- og matdepartementet tar utgangspunkt i de globale delmålene for bærekraftsmål 2 *Utryddet sult* og har lagt spesiell vekt på delmål som er særlig relevante for Norge.

De fleste departementene viser til at de generelle nasjonale målene i stor grad overlapper med delmålene for de enkelte bærekraftsmålene. Klima- og miljødepartementet viser i intervju til at dette i stor grad er tilfellet for de nasjonale målene på klima- og miljøfeltet. Departementet understreker at de nasjonale klima- og miljømålene ikke har blitt formelt definert som Norges delmål til bærekraftsmålene, men at en evaluering sannsynligvis ville ha vist en stor grad av overlapping mellom målene, og at de nasjonale målene på dette området med fordel kunne ha vært koblet til bærekraftsmålene. Departementet konstaterer at Stortinget ikke har nedfelt koblingen mellom de nasjonale målene og bærekraftsmålene. Videre viser departementet til at de internasjonale forhandlingene om bærekraftsmålene ble sett i sammenheng med klimaforhandlingene, og at det ikke er laget egne indikatorer som viser oppfyllelse av bærekraftsmålet om klima knyttet til data om nasjonale klimagassutslipp. Det er imidlertid satt nasjonale mål av Stortinget for klima som i stor grad overlapper med bærekraftsmålene. Ifølge departementet vil virkemidlene for Stortingets nasjonale klimamål og det globale bærekraftsmålet for klima ofte være de samme.

Ifølge Kunnskapsdepartementet er det den politiske ledelsen i departementet som bestemmer hvilke mål og delmål som skal vektlegges, og hvordan disse skal tolkes. Status og oppfølging og hvilke delmål det skal rapporteres særskilt på, har ifølge departementet flere ganger vært tema i regjeringen.

Finansdepartementet viser til at ansvaret for å definere behovet for nasjonale delmål med tilhørende indikatorer ligger hos de enkelte departementene. I de tilfellene der ansvaret for delmål ikke ligger hos departementet som har koordineringsansvar for bærekraftsmålet som det aktuelle delmålet er tilordnet, er det naturlig at de involverte departementene samarbeider om vurderingen. Finansdepartementet peker på at temaet også har vært diskutert i møter i det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene.

I brev opplyser Finansdepartementet at regjeringen til nå ikke har funnet det hensiktsmessig å supplere de globale målene og delmålene med separate nasjonale mål. Ifølge departementet er det ikke opplagt at å klassifisere regjeringens øvrige mål som nasjonale bærekraftsmål ville styrket den nasjonale relevansen av agendaen.

Faktaboks 3 Nordiske lands nasjonale delmål

- I Sverige har Riksdagen vedtatt 16 miljødelmål som utgjør de nasjonale målene som skal bidra til at landet oppnår den økologiske dimensjonen av de globale målene.⁴²
- I Danmark har regjeringen i handlingsplanen for bærekraftsmålene (Verdensmålene) vedtatt 37 nasjonale delmål og 49 indikatorer til sammen for temaene velstand, folk, planeten, fred og partnerskap. Hvert delmål skal ha én eller to nasjonale indikatorer knyttet til seg, og disse skal i stor grad være målbare og kvantifiserbare.⁴³
- Den finske nasjonale kommisjonen for bærekraft har fastsatt åtte nasjonale mål, med indikatorer, som Finland skal nå før 2050. Indikatorene har blitt inkludert i Finlands arbeid med de globale bærekraftsmålene som er underlagt Statsministerens kontor.⁴⁴

⁴² Regeringskansliet (2018) *Handlingsplan agenda 2030 2018–2020* (2018).

⁴³ Udenrigsministeriet og Finansministeriet (2017) *Report for the Voluntary National Review. Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development* og Rigsrevisionen (2020) *Rigsrevisionens notat om tilrettelæggelsen af en større undersøgelse af ministerietnes implementering af og opfølgning på verdensmålene*. Kapittel 3.

⁴⁴ National Audit Office Finland (2019) *Promoting sustainable development*. Performance audit report 14/2019.

6 Finansdepartementets styring og tilrettelegging for måling av og rapportering på bærekraftsmålene

I tillegg til ansvaret Finansdepartementet har hatt for det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene, er departementet etatstyrt av Statistisk sentralbyrå (SSB), en viktig virksomhet i arbeidet med å måle den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. SSB er den sentrale myndigheten for utvikling, utarbeidelse og formidling av offisiell statistikk i Norge.⁴⁵ Tilgang til statistikk på indikatorsettene er avgjørende for å få informasjon om status på og utviklingen mot bærekraftsmålene og 2030-agendaen. Ifølge Finansdepartementet gir slik statistikk viktig generell kunnskap om hvordan samfunnet er bygget opp, hvordan det fungerer, og hvordan det utvikler seg. Statistikken skal bidra til allmenn folkeopplysning og er grunnlaget for analyse, forskning, planlegging og styring både for private og styresmaktene. I tillegg legger den til rette for et opplyst offentlig ordskifte.⁴⁶

6.1 Statistisk sentralbyrås arbeid med bærekraftsmålene

FN-resolusjonene *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* og *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development* og handlingsplanene fra Addis Ababa og Cape Town slår fast at de nasjonale statistikkbyråene og -systemene skal ha en sentral rolle i nasjonenes oppfølging av bærekraftsmålene. SSB peker i intervju på at det ansvaret som etaten er gitt i statistikkloven, oppfyller 2030-agendaenes krav til etaten som statistikkleverandør. Etaten omtaler seg selv som fokuspunkt for arbeidet med indikatorene og kommuniserer videre til sluttmottaker ved internasjonale henvendelser. SSB er også ansvarlig for det internasjonale statistikksam arbeidet og bidrar til kapasitetsoppbygging for tilsvarende institusjoner i andre land. Internasjonalt observerer SSB at arbeidet med bærekraftsmålene gjennomfører arbeidet med utvikling av offisiell statistikk. SSB er generelt aktiv i internasjonalt statistikksam arbeid, noe som også innebærer å følge med på utviklingen av statistikken for bærekraftsindikatorene. SSB understreker at de gjør dette som del av etatens naturlige oppfølging internasjonalt og ikke som et nytt oppdrag fra regjeringen. Dette ligger i det eksisterende mandatet for SSBs virksomhet gjennom statistikkloven. Internasjonalt observerer SSB at arbeidet med bærekraftsmålene gjennomfører arbeidet med utviklingen av offisiell statistikk.

SSB viser i intervju til at det er et tett samarbeid med de andre nordiske landenes statistikkbyråer. Dette har blant annet gitt etaten mye erfaringsinformasjon fra nabolandene. SSB vurderer samarbeidet med de andre nordiske landene som viktig.

Faktaboks 4 Involvering av andre nordiske lands statistikkbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene

De nordiske statistikkbyråene er involvert i sine respektive lands strategier for 2030-agendaen på ulike måter. Felles er at de må følge opp bærekraftsmålene mot det som skjer internasjonalt med statistikk og indikatorer.

- I Sverige har alle offentlige etater fått et regjeringsoppdrag om hva som skal gjøres i arbeidet med bærekraftsmålene. Statistikk myndigheten SCB har hittil prioritert arbeidet med bærekraftsmålene innenfor de bevilgningene virksomheten har fått som følge av regjeringsoppdraget. Regjeringen rapporterer årlig til Riksdagen om status for 2030-agendaen.
- Danmarks Statistik har fått en årlig bevilgning på 3,2 millioner danske kroner fra det danske finansdepartementet for å arbeide med bærekraftsmålene, et arbeid som skal pågå fram til 2030. Etter vurderingen til SSB ligger landet lengst fremme av de nordiske landene på området.
- I Finland har Statistikcentralen fått ansvaret for å følge opp de globale indikatorene med egen rapportering og en egen rapporteringsplattform. I Finland er arbeidet i stor grad styrt fra statsministerens kontor, som er ansvarlig for de nasjonale indikatorene.
- På Island støtter Hagstofa arbeidet via et nettverk for bærekraftsmålene, og har fått ressurser fra det islandske utenriksdepartementet, som hjelper Hagstofa med koordinering. Arbeidet med bærekraftsmålene styres fra statsministerens kontor via et oppdrag til det islandske statistikkbyrået.

Kilde: SSB Toppnotat 2017/120 31. oktober 2017 og intervju med SSB

⁴⁵ Lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikklova).

⁴⁶ Prop. 1 S (2019–2020) Finansdepartementet.

I intervju viser SSB til at etatens arbeid med bærekraftsmålene er oppdragsbasert, og at det fram til 2020 har vært avgrenset til tre oppdrag. De tre oppdragene SSB har fått fra departementene, er som følger:

- Avtale om utredning av indikatorer for FNs bærekraftsmål, som ble inngått i august 2017. Oppdragsgiver var Finansdepartementet.
- Avtale med Kommunal- og moderniseringsdepartementet om utvikling av tallgrunnlag for å lage tre indikatorer på nasjonalt nivå for Bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og samfunn*. Dette er del av en avtale om diverse prosjekter knyttet til utvikling av arealstatistikk som ble inngått i mai 2019.
- Avtale om opprettelse rapporteringsplattform med utvalgte indikatorer for FNs bærekraftsmål. Avtalen ble inngått i november 2019, og oppdragsgivere er Finansdepartementet og Utenriksdepartementet på vegne av de tolv koordinerende departementene.

Avtalene er tidsavgrensede og inneholder ikke noen finansiering utover avtaleperioden. En nærmere omtale av oppdragene er gitt i øvrige deler av kapitlet.

6.2 Finansdepartementets styring og oppfølging av Statistisk sentralbyrås arbeid med bærekraftsmålene

Finansdepartementet rapporterer i budsjettproposisjonene for 2016–2019 at SSB skal støtte opp om bærekraftsmålene og 2030-agendaen. Dette gjenspeiles imidlertid ikke i styringsdialogen med SSB. Riksrevisjonens gjennomgang av styringsdialogen mellom Finansdepartementet og SSB i den aktuelle perioden viser at bærekraftsmålene, med ett unntak, ikke har vært tema. Første gangen SSB ble informert om involvering i arbeidet med bærekraftsmålene, var ifølge intervju med SSB i et møte etaten hadde 11. januar 2016 med Utenriksdepartementet. Der opplyste Utenriksdepartementet at Finansdepartementet ville ha en rolle med bærekraftsmålene, og at SSBs involvering eventuelt kunne diskuteres med Finansdepartementet.

I årsrapporten for 2016 trakk SSB fram behovet for en rolleavklaring rundt arbeidet med bærekraftsmålene og pekte på at dette arbeidet i mange andre land i større grad synes å være koordinert av statistikkbyråene. I årsrapporten til SSB blir Finansdepartementet sitert på at ansvaret for rapporteringen er fordelt på fagdepartementene, og at det legges opp til en samlet framstilling i nasjonalbudsjettet. Ifølge Finansdepartementet hadde departementet lagt opp til at det ville trekke SSB inn i dette arbeidet.

I tildelingsbrevene fra Finansdepartementet til SSB blir ikke bærekraftsmålene eller 2030-agendaen nevnt. Mangelen på oppdrag i tildelingsbrev fra Finansdepartementet til SSB, er i kontrast til andre departementer sin styring av underliggende virksomheter på temaet. Som tabell 5 viser, har flere departementer med koordineringsansvar for bærekraftsmål gitt klare styringssignaler rettet mot bærekraftsmålene, og flere har også gitt spesifikke oppdrag som omhandler måling og rapportering på indikatornivå til sine virksomheter. I intervju viser SSB til at det kan være hensiktsmessig å beskrive ansvarsforholdene for bærekraftsmålene enda tydeligere, og med klare oppdrag, i tildelingsbrevene.

Tabell 5 Eksempler på styringssignaler fra departement til underliggende virksomheter på bærekraftsmålene

Kunnskapsdepartementet	Tildelingsbrevene til Utdanningsdirektoratet og alle andre underliggende etater inneholder styringssignaler om oppfølging av bærekraftsmålene. Det står blant annet at departementet har satt <i>kunnskap og kompetanse for et bærekraftig Norge</i> som visjon for utdanningssektoren.
Klima- og miljødepartementet	Tildelingsbrevene til Miljødirektoratet for årene 2018–2020 omtaler bærekraftsmålene. • I tildelingsbrevet for 2019 står det at Miljødirektoratet skal sikre at det for utvalgte bærekraftsindikatorer som Klima- og miljødepartementet har ansvar for, foreligger data som kan legges fram i Norges rapport til høynivåmøtet i New York i juli 2019. • I tildelingsbrevet for 2019 går det fram at bærekraftsmålene skal ses i sammenheng med nasjonale indikatorer for klima- og miljømålene som Stortinget har fastsatt. • I tildelingsbrevet for 2020 står det at Miljødirektoratet skal levere data og status for bærekraftsindikatorer til SSBs nye rapporteringsplattform og til Klima- og miljødepartementet.
Barne- og likestillingsdepartementet	I tildelingsbrevet til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for 2016 får direktoratet i oppdrag å videreutvikle indikatorer for samtlige diskrimineringsgrunnlag. Indikatorene bør så langt som mulig sammenfalle med relevante indikatorer som Norge rapporterer på i internasjonale sammenhenger, spesielt FN-indikatorene som utvikles i tilknytning til FNs bærekraftsmål i 2016 og EUs indikatorarbeid.
Helse- og omsorgsdepartementet	I tildelingsbrevet til Helsedirektoratet for 2020 får direktoratet i oppdrag å følge opp FNs bærekraftsmål for helseområdet og de andre helserelaterte delmålene i en norsk kontekst fram mot 2030 og rapportere årlig til departementet.

Kilde: Tildelingsbrev

I intervju opplyser Finansdepartementet at det har ønsket å involvere SSB mer i arbeidet med indikatorer og statistikk for bærekraftsmålene, og at det har hatt løpende kontakt med SSB om arbeid med indikatorer.

Riksrevisjonens gjennomgang av styringsdialogen mellom Finansdepartementet og SSB viser at departementet ikke har gitt SSB styringssignaler for bærekraftsmålene. På spørsmål om dette opplyser Finansdepartementet i intervju at SSB er og har vært sentral i arbeidet med å utvikle og vedlikeholde indikatorer for bærekraftsmålene. SSB er kilde til de aller fleste norske bærekraftsindikatorer, og Finansdepartementet har hatt jevnlig kontakt med etaten om indikatorer. Departementet mener at SSB har god faglig innsikt i mange temaer som har tilknytning til bærekraftsmålene. Dette er grunnen til at Finansdepartementet gjennom det siste tiåret har gitt SSB flere forsknings- og utredningsoppdrag knyttet til bærekraftig utvikling. SSB deltar på møter om bærekraftsmål internasjonalt, blant annet i FN og i Eurostat. Ifølge Finansdepartementet er det en anerkjennelse av SSBs sentrale posisjon at byrået er blitt invitert og oppfordret til å delta i møtene i det interdepartementale forumet. SSB var også sentral i arbeidet med å utvikle og vedlikeholde og rapportere om utviklingen av indikatorer for bærekraftig utvikling i årene før FN vedtok bærekraftsmålene i 2015.

6.3 Indikatorer og statistikk for det globale rammeverket

Bruk av indikatorer for å måle status og utvikling utgjør selve rammeverket for oppfølgingen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene. Grunntanken med det globale indikatorsettet i 2030-agendaen er at statistikk på indikatornivå skal bygge på foreliggende statistikk og eksisterende rapportering. De globale indikatorene gjør det mulig å analysere hvor langt Norge har kommet i arbeidet med å nå målsettingene i 2030-agendaene og bærekraftsmålene, sammenlignet med andre land. I det globale indikatorrammeverket er indikatorene klassifisert i tre ulike kategorier som betegnes tier I–III⁴⁷:

- Tier I: Indikatoren er konseptuelt klar, har en internasjonalt etablert metodikk, og standarder er tilgjengelige. Data produseres regelmessig av landene for minst halvparten av landene og befolkningen i alle regioner der indikatoren er relevant.

⁴⁷ Statistisk sentralbyrå (2018) *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. Notater 2018/01.

- Tier II: Indikatoren er konseptuelt klar, har en internasjonalt etablert metodikk, og standarder er tilgjengelige, men data produseres ikke regelmessig av landene.
- Tier III: Ingen internasjonale etablerte metoder eller standarder er ennå tilgjengelige for indikatoren, men metodikk/ standarder blir (eller vil bli) utviklet eller testet.

Per desember 2017 var 68 av de 232 indikatorene ikke ferdig utviklet metodisk. Flere av indikatorene er dessuten ikke utformet slik at de måles med offisiell statistikk, men er opptellinger av land som har en viss politikk eller etterlever internasjonale avtaler, osv. Ifølge SSB driver FN et pågående og kontinuerlig utviklingsarbeid med hensyn til hvordan indikatorene er formulert, og hva de skal inneholde.⁴⁸

I intervju viser Finansdepartementet til at man i Norge måtte kartlegge hva som allerede fantes av tilgjengelig statistikk, og hva det var behov for. I august 2017 ga departementet SSB i oppdrag å gi en oversikt over hvilke indikatorer FN ventes å publisere data for Norge. Oversikten ble publisert i SSBs rapport *Indikatorer til FNs bærekraftsmål* i januar 2018.⁴⁹ SSB spesifiserte i oppdraget at vil det så langt som mulig bli identifisert nasjonale kilder til grunnlagsdataene for disse indikatorene. På grunnlag av oversikten i rapporten antar SSB at det vil bli avdekket områder der Norge ikke ser ut til å ha offisielle data til de globale indikatorene.

Flere departementer framhever betydningen av SSBs rapport *Indikatorer til FNs bærekraftsmål* fra 2018. Kunnskapsdepartementet sier i intervju at departementet vurderer rapporten som nyttig og viser blant annet til at resultater fra rapporten ble lagt fram på høynivåmøtet i FN i 2019. Landbruks- og matdepartementet viser i svarbrev til Riksrevisjonen til at departementet har lagt rapporten til grunn for arbeidet med indikatorutvikling for bærekraftsmål 2 *Utrydde sult*, og oppgir også at rapporten har bidratt til å klargjøre ansvarsforholdene på delmål nivå. Klima- og miljødepartementet viser i intervju til at de sammen med Miljødirektoratet hadde et møte med SSB etter at rapporten ble ferdigstilt. I intervju viser SSB til at Klima- og miljødepartementet har arbeidet godt med å identifisere og fordele relevante delmål til andre departementer.

Utenriksdepartementet samarbeidet med Finansdepartementet om å bestille rapporten fra SSB. I intervju påpeker Utenriksdepartementet, at rapporten har blitt et nøkkeldokument i det videre nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene. SSB har ifølge Utenriksdepartementet gjort et godt arbeid med å vise tilgjengelig nasjonal statistikk og vurdere relevansen til de globale indikatorene. I 2018 deltok SSB i FNs politiske høynivåforum, som hadde oppfølging og vurdering av bærekraftsmålene som tema. Ifølge SSB ønsket Utenriksdepartementet at etaten skulle delta, blant annet for å bidra til å skape en felles forståelse for hvordan Norge kunne ha en faktabasert rapportering på bærekraftsmålene i 2019.⁵⁰ Utenriksdepartementet ønsket videre at Norges rapportering til FN i 2019 skulle være bygget rundt data og statistikk med SSB som hovedpartner.⁵¹

SSB viser i intervju til at rapporten fra 2018 bidro med mer informasjon om hva som kan framskaffes av statistikk på de globale indikatorene nasjonalt, og at den ble vurdert som nyttig av departementene. Arbeidet med rapporteringsplattformen vil muligens avklare om SSB kan generere ytterligere statistikk i framtiden. SSB har ikke oppdatert statusen for indikatorene siden rapporten forelå i januar 2018. Figur 3 er basert på SSB-rapporten fra 2018 og viser hvor mange indikatorer de forskjellige bærekraftsmålene har, og statusen for norske data i 2018.

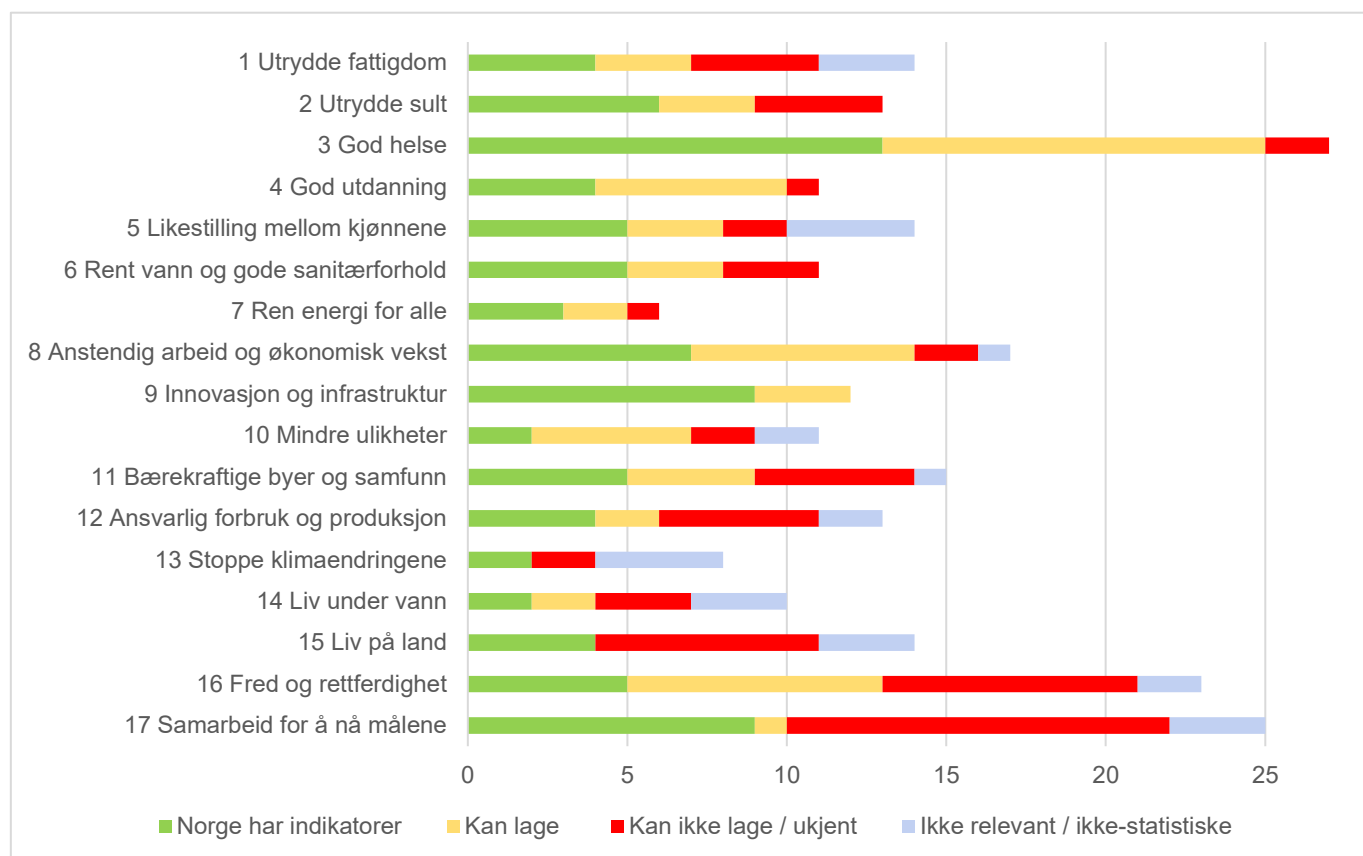
⁴⁸ Statistisk sentralbyrå (2018) *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. Notater 2018/01.

⁴⁹ Statistisk sentralbyrå (2018) *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. Notater 2018/01.

⁵⁰ SSB: Toppnotat til direktørmøtet 27. april 2018.

⁵¹ SSB: Toppnotat til direktørmøtet 31. oktober 2017.

Figur 3 Status for utviklingen av globale indikatorer i 2018

Kilde: Riksrevisjonens gjennomgang av data fra *Indikatorer til FNs bærekraftsmål* (SSB 2018)

SSB viser til at det for 68 av de 232 indikatorene fortsatt ikke er etablert noen internasjonalt omforent metodikk for innsamlingen av data, og at arbeidet med indikatorene er et pågående og kontinuerlig utviklingsarbeid. Figur 3 viser at det er stor variasjon mellom bærekraftsmålene for hvor mange indikatorer hvert enkelt bærekraftsmål har. Bærekraftsmål 3 *God helse*, 16 *Fred og rettferdighet* og 17 *Samarbeid for å nå målene* har flest indikatorer. Tabellen viser også at bærekraftsmål 16 og 17 er blant de målene der det må arbeides med å utvikle nye globale indikatorer. Bærekraftsmålene som har færrest indikatorer med data for Norge, er bærekraftsmål 10 *Mindre ulikheter*, 13 *Stoppe klimaendringene* og 14 *Liv under vann*. Disse bærekraftsmålene har to indikatorer hver. Det er totalt 29 indikatorer som anses å være ikke-statistiske på nasjonalt nivå, eller som ifølge SSB-rapporten «opplagt ikke er relevante for Norge å rapportere på». De ikke-statistiske indikatorene kan for eksempel være antall land som har vedtatt eller implementert relevant politikk eller regelverk. Videre viser SSB til at 62 av indikatorene ikke kan lages, eller at det er «ukjent om de kan lages basert på tilgjengelige nasjonale datakilder i henhold til innspill som er gitt i forbindelse med kartleggingen». Staten understreker at disse indikatorene kan belyses med annen relevant forskning eller analyse på området.

SSB viser i intervju til at Norge har noen hull i statistikken som må fylles før man kan utarbeide statistikk til alle de globale bærekraftsindikatorer. Å fylle disse hullene vil kreve prioriteringer og eventuelt nasjonal interesse slik SSB ser det. SSB opplyser videre at etaten tydelig har formidlet til departementene at oppfølgingen av statistikk for bærekraftsmålene kan gå på bekostning av andre oppdrag som SSB har. SSB understreker at byrået ikke er tildelt nye midler gjennom budsjettet, men har fått midler til to tidsbegrensede oppdrag, og at det ikke har arbeidet med å oppdatere statusen for indikatorene etter at rapporten forelå.

De koordinerende departementene har ansvaret for å følge opp manglende indikatorer for egne bærekraftsmål. SSB viser i intervju til at det derfor er opp til disse å involvere byrået. Hittil opplever etaten at kontakt og oppdrag har vært oppdelt og med stor variasjon mellom departementene. SSB viser i intervju til at temaet har vært tatt opp i toppledermøter mellom SSB og henholdsvis Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet. Departementene har i liten grad kontaktet SSB i forbindelse med rapporteringen i budsjettproposisjonene eller nasjonalbudsjettet.

Bare ett av de tolv departementene har bedt SSB om å utarbeide nye indikatorer til delmålene basert på det globale indikatorsettet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga 29. mai 2019 SSB i oppdrag å utvikle indikatorer for bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og samfunn*. I oppdragsteksten, som viser at oppdraget er en del av en årlig generell samarbeidsavtale mellom departementet og SSB om utvikling av arealstatistikk, står det at SSB skal videreutvikle tallgrunnlaget fra et internasjonalt pilotprosjekt for å lage indikatorer på nasjonalt nivå. I intervju opplyser Kommunal- og moderniseringsdepartementet at de nye indikatorene ikke bare vil bidra til å gi et bedre statistikkgrunnlag for oppfølgingen av bærekraftsmålene, men at de vil også bidra til et felles kunnskapsgrunnlag og gi kommunene et godt redskap for strategisk samfunns- og arealplanlegging. Ifølge oppdragsteksten skal SSB også utarbeide forslag til indikatorer som ikke bare dekker nasjonale behov, men også innhente tilbakemeldinger på om disse indikatorene også dekker regionale og kommunale myndigheters behov.

I intervju opplyser SSB at ikke alle departementene har like stort behov for statistikk fra SSB. Noen departementer har underliggende virksomheter, for eksempel Miljødirektoratet under Klima- og miljødepartementet og Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet under Helse- og omsorgsdepartementet, som leverer mye av statistikken som departementene har behov for. Det er også disse virksomhetene som etter SSBs vurdering leverer mest statistikk på indikatorene etter SSB. I SSBs rapport *Indikatorer til FNs Bærekraftsmål* (2018) blir etaten foreslått som nasjonal statistikkleverandør for 102 av 244 indikatorer. I svar til Riksrevisjonen opplyser to av de koordinerende departementene at det er SSB som leverer mest data til indikatorene på bærekraftsmålene. Av de resterende ti departementene viser åtte til at det er departementets underliggende virksomheter som er de viktigste leverandørene av statistikk på indikatorene.

I brev til Riksrevisjonen viser Finansdepartementet til at Norge har generelt god dekning av statistikk som belyser utviklingen for ulike bærekraftsindikatorer, og at SSB er leverandør av de aller fleste indikatorer. Departementet viser videre til at Norge var ett av seks land i OECDs pilotrapport *Measuring the Distance to the SDG Targets*. Denne rapporten belyste hvordan landene lå an for å kunne nå de ulike bærekraftsmålene innen 2030.

6.3.1 Nasjonale indikatorer

På samme måte som for de nasjonale delmålene omtalt i punkt 5.4 legger 2030-agendaen opp til at de globale indikatorene kan bli komplementert med nasjonale indikatorer⁵² for å gi statistikk på utviklingen mot bærekraftsmålene og for å gjøre agendaen så relevant som mulig for nasjonale forhold.

SSB viser i intervju til at det per november 2019 ikke er utviklet noen nasjonale indikatorer som skal utfylle det globale indikatorsettet. SSB kan legge til rette for dette ut fra eksisterende statistikk, men SSB har ikke blitt bedt om å gjøre dette av departementene. Etaten har heller ikke blitt bedt om å arbeide med eventuelle nasjonale indikatorer for å utfylle det globale indikatorsettet. SSB har i kommunikasjon med departementene presisert at det vil være kostbart å gjennomføre dette. Konsekvensene av manglende nasjonale indikatorer er at rapporteringen ikke kan følge opp de antatt utfordrende målene nasjonalt, og dermed er det en risiko for at bærekraftsmålene blir mindre relevante i den nasjonale konteksten.

Kunnskapsdepartementet viser i intervju til at departementet bruker det globale indikatorsettet, og at det må tilpasses norske forhold slik at det blir mulig å levere data på det. Et eksempel kan være å bruke PISA-resultatene, som dessuten gjør at man slipper å gjennomføre nye undersøkelser.⁵³ Kunnskapsdepartementet viser videre til at det er flere hull i det globale indikatorsettet, men departementet har ikke prioritert å utarbeide nye indikatorer fordi det ikke anses som viktig nok eller ikke vil bidra i det politiske arbeidet til departementet. Det er også tilfeller der lovgivingen for individdata er til hinder for innsamlingen av enkelte typer data.

Finansdepartementet viser i intervju til at det ikke har prioritert å utvikle ytterligere indikatorer utover de som allerede er tilgjengelige for bærekraftsmålene som departementet har ansvar for. Etter Finansdepartementets vurdering er de eksisterende indikatorene dekkende for bærekraftsmål 8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst* og 10 *Mindre ulikhet*, og det er viktigere å utvikle tidsserier. Figur 3 viser hvordan spesielt bærekraftsmål 10, som har ti delmål og elleve indikatorer, har få indikatorer som kan lages nasjonalt. Finansdepartementet, som har ansvaret for bærekraftsmål 10, opplyser i intervju at departementet har lagt vekt på andre indikatorer enn de globale indikatorene til FN. Eksempler på dette er Gini-indeksen og andelen av husholdningene som har vedvarende lavinntekt.

Arbeids- og sosialdepartementet opplyser at det er åpning for å ha nasjonale indikatorer som et supplement til de globale indikatorene. Det er etablert nasjonale indikatorer for å følge utviklingen i fattigdom og lavinntekt i Norge tidligere, men departementet viser til at det er en utfordring å finne målemetoder og gode indikatorer for å følge

⁵² *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* § 75.

⁵³ For indikatoren proficiency (indikator 4.6.1).

utviklingen ved ulike sider av fattigdommen. Når fattigdom måles som relativ lavinntekt og det generelle inntektsnivået øker, vil en andel av befolkningen ha inntekter under en stadig høyere lavinntektsgrense, selv om også personer i lavinntektsgruppen opplever økte inntekter og levekårsforbedringer.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser i intervju til at departementet har arbeidet med å gjøre bærekraftsmålene mest mulig anvendelige for norske forhold. Det er ikke alle de globale indikatorene for bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og samfunn* som er relevante. Departementet har ledet et prosjekt i regi av Nordisk ministerråd, «Attraktive nordiske byer og byregioner», som har sett på hvordan bærekraftsmålene best kan omsettes til en nordisk kontekst. Utvikling av metoder for å sikre og måle bymessig kvalitet har vært en del av dette arbeidet. Prosjektet omfattet 27 lokale myndigheter i Norden, pågikk i perioden 2017–2019 og ble rapportert i 2020.⁵⁴ Dette arbeidet vil etter departementets vurdering gi viktige innspill til det videre arbeidet med å implementere bærekraftsmål og indikatorer.

Som vist i punkt 5.2 redegjorde Finansdepartementet for bærekraftig utvikling også før 2030-agendaen ble vedtatt. I tilknytning til dette opplyser SSB i intervju at Finansdepartementet i perioden 2006–2013 ga byrået i oppdrag å utarbeide egne nasjonale indikatorer for bærekraftig utvikling. I Finansdepartementets tildelingsbrev til SSB i denne perioden viser departementet til at miljø- og ressursstatistikken er blant de sentrale utfordringene. Ifølge tildelingsbrevene for 2008 og 2009 skal etaten ha et hovedansvar i arbeidet med indikatorsettet, og det blir satt av midler til dette. Indikatorene ble ifølge intervju med SSB utarbeidet i en egen prosess, og flere av dem kan fortsatt ha relevans selv om de ikke er avstemt mot 2030-agendaen. I intervju viser Finansdepartementet til at disse nasjonale indikatorene var basert på forslag fra et regjeringsoppnevnt ekspertutvalg, som foreslo 16 bærekraftsindikatorer som ble presentert i nasjonalbudsjettet for 2004. Finansdepartementet opplyser videre at flere av de tidligere nasjonale bærekraftsindikatorer er delvis sammenfallende med nåværende bærekraftsmål og tilhørende indikatorer. Eksempler på sammenfallende indikatorer er norske utslipp av klimagasser, inntektsfordeling, befolkningens utdanningsnivå, nasjonalinntekt per innbygger og energibruk per enhet BNP. Andre indikatorer som for eksempel naturindekser for hav, landøkosystemer, ferskvann og skog søker å vise utviklingen på områder som tematisk faller sammen med dagens bærekraftsmål 14 *Liv under vann* og 15 *Liv på land*, selv om indikatorene er forskjellige fra de globale bærekraftsindikatorer for disse målene. Finansdepartementet viser til at nytten ved indikatorene normalt avtar jo flere man legger til, og at et høyt antall indikatorer kan ta oppmerksomheten bort fra enkeltindikatorer.

6.4 Rapporteringsplattformen for Norges oppfølging av bærekraftsmålene

Proessen med en digital plattform for å rapportere på utviklingen av bærekraftsmålene har pågått siden 2017. Tidlig i prosessen omtalte SSB dette som en digital statistikkområde, eller rapporteringsplattform. I intervju viser SSB til at etaten har kommunisert til Finansdepartementet at et slikt arbeid er avhengig av ytterligere ressurser eller et klart oppdrag. SSB har imidlertid ikke fått et slikt oppdrag i tildelingsbrev og kan heller ikke leses ut av budsjettproposisjonene. SSB har videre kommunisert til Finansdepartementet at arbeidet med en slik plattform ikke kan gå utover samfunnsoppdraget til etaten. Denne kommunikasjonen inngår i en dialog med departementet om de eksisterende finansielle rammene for det videre engasjementet til SSB på området.

SSB viser i intervju til at plattformen har blitt presentert for departementene i det interdepartementale forumet, men ifølge byrået tok det lang tid før det ble avklart hvordan den skulle finansieres. Dette bekrefter Utenriksdepartementet i intervju. Departementet mener at Finansdepartementet kunne tatt på seg en større pådriverrolle i dette arbeidet. Utenriksdepartementet viser til at den lange prosessen fram til en felles forståelse av behovet for en nasjonal rapporteringsplattform har vært utfordrende og medført en uheldig forsinkelse av oppfølgingen av bærekraftsmålene i Norge.

⁵⁴ Nordregio (2020) *Global goals for local priorities: The 2030 agenda at local level*

Faktaboks 5 Portal for Danmarks implementering av bærekraftsmålene

Danmarks Statistik har opprettet en egen plattform for rapportering på bærekraftsmålene og har inngått partnerskap med en rekke aktører i flere sektorer for å sikre at Danmarks implementering av bærekraftsmålene belyses på best mulig måte statistisk. Utover dette er formålet å ha en plattform hvor produsentene og brukerne av statistikk kan utveksle meninger om beste praksis for å sikre pålitelig og relevant statistisk oppfølging. Plattformen ble lansert i juni 2018 og har senere blitt utvidet.

Portalen inneholdt per 1. april 2020 rapportering på samtlige bærekraftsmål med unntak av bærekraftsmål 14 *Livet i havet*. Totalt blir det presentert statistikk på 141 av 244 indikatorer, der de fleste har tidsserier. Samtlige indikatorer er oversatt til dansk. Det foreligger ikke egenproduserte indikatorer eller delmål.

For de indikatorene det ikke foreligger statistikk for, vises det til at Danmarks Statistik undersøker hvordan det kan skaffes data til disse, at det ikke foreligger internasjonale indikatorer, eller at indikatorene ikke er egnet for Danmark. Et eksempel på sistnevnte er delmål 15.4 *sikre beskyttelse af bjergekosystemer*.

Kilde: Danmarks Statistik

SSB viser i intervju til at arbeidet med bærekraftsmålene og indikatorene har utviklet seg forskjellig internasjonalt. De fleste land Norge sammenligner seg med, har etter hvert fått på plass en statistikkplattform for indikatorene for bærekraftsmålene. Utenriksdepartementet viser i intervju til at det på et møte i FNs høynivåforum i 2017 ble tydelig at flere andre land (blant annet Sverige, Finland, Tyskland, Malaysia og Mexico) hadde tatt grep på statistikkområdet. Etter møtet mente Utenriksdepartementet at også Norge burde ta grep og opprette en database som gjør det mulig å rapportere om arbeidet med 2030-agendaen på en tilfredsstillende måte, og departementet startet en diskusjon om behovet for å gjøre dette i det interdepartementale forumet i 2017. Utenriksdepartementet observerte også at ikke alle de koordinerende departementene fulgte opp anmodningen om å melde inn særlig krevende delmål til rapporteringen til FN i 2016, og tok initiativ til en rapporteringsplattform for å gjøre dette enklere.

I intervju peker SSB på at etaten oppfattet at Utenriksdepartementet arbeidet aktivt for å få opprettet plattformen. SSB har hatt mye kontakt med Utenriksdepartementet, som observerer hva som gjøres av tilsvarende arbeid i andre land. I budsjettproposisjonen for 2020 viser Utenriksdepartementet til at SSB er i ferd med å utarbeide en rapporteringsplattform for bærekraftsmålene. I intervju med Utenriksdepartementet går det fram at det har fått støtte fra flere departementer, som var enige i at det var nødvendig å opprette et statistikkområde med indikatorer for bærekraftsmålene for å følge opp 2030-agendaen nasjonalt. Departementet viser til at en viktig gevinst av

prosessen med rapporteringsplattformen er at den har bidratt til dialog mellom departementene. Dette har igjen styrket forankringen av bærekraftsmålene.

I intervju viser SSB til at etaten selv har tatt initiativ til å opprette en plattform for utvalgte indikatorer på statistikkområdet. En gjennomgang av referater viser at direktørmøtet i SSB 24. april 2017 vedtok å etablere en temaside om bærekraftsmålene på nettsidene til SSB. Referatet fra direktørmøtet senere samme år (14. november 2017) viser at det ble sett på som samfunnsnyttig at SSB hadde en rolle her, men at det var viktig å få avklart hva rollen innebærer med hensyn til felles finansiering, spesifisering av oppgavene i dette arbeidet og ressursanslag.

I intervju viser SSB også til at etaten i oktober 2018 deltok i et møte med Statsministerens kontor sammen med Finansdepartementet og Utenriksdepartementet. Tema for møtet var muligheten for å opprette en nettbasert rapporteringsplattform for indikatorer for bærekraftsmålene. Initiativtakerne var ansatte på Statsministerens kontor som hadde sett at andre land hadde utviklet en statistikkplattform, og som ville bli informert om muligheten for å gjøre noe tilsvarende i Norge.

Finansdepartementet viser i intervju til at initiativet til å opprette et statistikkområde kom i det interdepartementale forumet. Første steg var ifølge departementet å vurdere de endelige indikatorene fra FN, for så å kartlegge hva som allerede fantes av tilgjengelig statistikk. Kartleggingen av tilgjengelig statistikk ble gjennomført SSB i rapporten *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. På grunnlag av rapporten diskuterte forumet hva det var behov for å videreutvikle, og hvilke indikatorer det var mest behov for å skaffe tidsserier for.

I referatet fra det interdepartementale forumet 31. oktober 2018 står det at bruk av statistiske data vil være helt sentralt for den kommende rapporteringen. Det går fram at det er viktig at det legges til rette for en langsiktig modell som har den kapasiteten som trengs for en indikatorbasert rapportering, basert på behovene i de koordinerende departementene. SSB blir bedt om å komme tilbake med et forslag til hvordan etaten kan bistå de koordinerende departementene med å gjøre de eksisterende indikatorene mer tilgjengelige og med nødvendig utvikling av nye indikatorer – og hva det kan koste å etablere og vedlikeholde et slikt system.

Referatet fra direktørmøtet i SSB 3. november 2018 viser at etaten i møter med Utenriksdepartementet og andre berørte departementer har vært tydelig på at opprettelsen av en slik rapporteringsplattform bør finansieres som et markedsoppdrag.

14. november 2018 mottok Utenriksdepartementet og Finansdepartementet et prosjektforslag fra SSB om indikatorbasert rapportering på bærekraftsmålene som svarer på oppsummeringen fra det interdepartementale møtet 31. oktober 2018. Et av forslagene var å etablere nettbaserte faktasider om et utvalg prioriterte indikatorer som skulle brukes over tid i Norges rapportering til FN. Målet var å ha klart inntil tre indikatorer i gjennomsnitt per bærekraftsmål i 2019. Fordelen med en slik rapporteringsplattform var ifølge SSB at det kan gjøre det enkelt å bruke dataene i en rapport til FN. Med utgangspunkt i prisen på tilsvarende løsninger i Danmark og på Island ble kostnadene estimert til inntil 1,2 millioner kroner i etableringsfasen. SSB foreslo at rapporteringsplattformen skulle finansieres via oppdragsmidler. Dette ville også være i tråd med måten de nasjonale bærekraftsindikatorene ble håndtert på i perioden 2004–2014. Da ble det de første årene gitt oppdragsmidler og senere øremerkede midler til SSB for å oppdatere indikatorsettet, jf. punkt 5.3 og 6.3.1.

Referatene fra de to møtene i det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene i 2019 viser at SSB presenterte løsninger og arbeidet med plattformen. I referatet fra møtet 27. februar 2019 står det at arbeidet «krever imidlertid en flerårig finansiering for å kunne realiseres, og der er vi ennå ikke i mål. SSB har sagt seg villig til å spille en sentral rolle i det arbeidet».

Finansdepartementet sendte et brev til de øvrige departementene 14. juni 2019 med tittelen *Etablering av en nettbasert rapporteringsplattform for indikatorer for bærekraftsmålene - oppdrag til Statistisk sentralbyrå*. Brevet er undertegnet av Utenriksdepartementet og Finansdepartementet. Av brevet går det fram at det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene har anbefalt at det etableres en nettside med lett tilgang til tidsserier for alle bærekraftsindikatorene der det er data for Norge. Det vises til at de andre nordiske landene allerede har etablert et slikt nettsted eller har besluttet å gjøre det. Videre går det fram at kostnadene for å etablere nettsiden inklusive databasen av SSB var anslått til 1,2 millioner kroner. Det vil også påløpe kostnader til oppdatering og utvikling av nettsiden i de etterfølgende årene, men disse vil bli lavere enn ved etableringen. Det ble foreslått at departementenes finansieringsbidrag til portalen skal være proporsjonal med hvor mange bærekraftsmål de har koordineringsansvar for, det vil si et bidrag på 1/17 per bærekraftsmål.

I november 2019 fikk SSB i oppdrag å opprette en rapporteringsplattform med utvalgte indikatorer for bærekraftsmålene innen 1. april 2020.⁵⁵ Oppdraget er signert av Finansdepartementet og Utenriksdepartementet,

⁵⁵ Utenriksdepartementet og Finansdepartementet har signert digitalt på forskjellige tidspunkt, og det foreligger derfor ikke en dato for kontraktsinngåelsen.

som signerer på vegne av de ti andre koordinerende departementene. I oppdraget står det at SSB med utgangspunkt i rapporten *Indikatorer til FNs Bærekraftsmål* 2018 skal samle og presentere data for minst 50 relevante indikatorer og skaffe tidsserier for disse. Arbeidet vil være avgrenset til indikatorer som det finnes statistikk for, enten hos SSB eller andre produsenter av offisiell statistikk. Prisen ble satt til 1,2 millioner kroner.

I intervju opplyser SSB at det per november 2019 ikke var endelig avklart hvilke indikatorer som skal inkluderes. Finansieringen setter begrensninger på hvor mange indikatorer som kan inngå i plattformen i første omgang, så man må prøve å velge ut de viktigste og begrense seg til om lag tre indikatorer per bærekraftsmål. SSB ønsker å bruke det interdepartementale forumet til å beslutte hvilke og hvor mange indikatorer. I framtiden kan plattformen bli bygget ut for flere indikatorer. I det interdepartementale møtet 28. november 2019 ble en demoversjon av plattformen presentert. SSB viste i møtet til at etaten fortsatt tok sikte på å lansere plattformen 1. april 2020 og ba de koordinerende departementene komme med innspill til den nye plattformen. Klima- og miljødepartementet viser i intervju til at det i forbindelse med SSBs arbeid med plattformen har blitt sendt beskjed til de koordinerende departementene om at SSB mangler data på de globale indikatorsettene. SSB har også bedt de koordinerende departementene om å supplere med nasjonale indikatorer ved behov. Arbeids- og sosialdepartementet opplyser til Riksrevisjonen at departementet har foreslått at nasjonale indikatorer for å følge utviklingen i fattigdom og lavinntekt i Norge tas inn i piloten for rapporteringsplattformen.

SSB understreker i intervju at den valgte finansieringsordningen bare gjelder opprettelsen av plattformen. Hvordan plattformen skal driftes videre, må avklares. I intervju viser Utenriksdepartementet til at den gjeldende finansieringsordningen ikke er ideell, da den både er kortsiktig og forvaltningsmessig krevende, men det var den ordningen det var mulig å få gjennomslag for. Finansdepartementet opplyser i intervju at det er relativt ressurskrevende å etablere en rapporteringsplattform for indikatorer. I tillegg vil det kreve en årlig innsats å videreføre og videreutvikle plattformen. Ifølge departementet er intensjonen å videreføre prosjektet, og en beslutning om dette vil bli tatt i fellesskap mellom de koordineringsansvarlige departementene.

Faktaboks 6 Statistisk sentralbyrås rapporteringsplattform for indikatorer for bærekraftsmålene

På oppdrag fra de koordinerende departementene lanserte SSB 1. april 2020 rapporteringsplattformen for et utvalg av de globale indikatorene for bærekraftig utvikling på etatens nettsider. I den første versjonen av plattformen presenteres totalt 64 indikatorer fordelt på samtlige bærekraftsmål. Flere av indikatorene inkluderer tidsserier.

Ifølge nettsiden har SSB prioritert indikatorer som kan beregnes basert på data som er tilgjengelige i SSBs statistikkbank, men det er også tatt med statistikk fra direktorater samt noe informasjon fra relevante internasjonale databaser. Utvelgelsen har skjedd i dialog med departementer og direktorater. SSB presiserer at for en del av indikatorene har mangel på statistikk for å beregne tallene ført til at det har vært nødvendig å lage indikatorer som tematisk ligger tett opp mot de globale indikatorene, men som er tilpasset norske forhold og tilgangen på grunnlagsstatistikk.

På nettsiden viser SSB til at indikatorene kan brukes sammen med annen informasjon som et verktøy i norsk

rapportering på bærekraftsmålene. Det tas sikte på å supplere med flere indikatorer over tid for å belyse bredden i de ulike bærekraftsmålene på en bedre måte. Det opplyses også at det er departementene som står for den offisielle rapporteringen på de enkelte målene gjennom årlige omtaler i departementenes budsjettproposisjoner og samlet i nasjonalbudsjettet.

Kilde: <https://www.ssb.no/sdg>

7 Rapporteringen til Stortinget om den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

Indikatorbasert resultatrapportering på grunnlag av etterprøvbare statistikk er et viktig prinsipp i 2030-agendaen.⁵⁶ De koordinerende departementene skal rapportere på bærekraftsmålene som de er koordineringsansvarlige for, i budsjettproposisjonene, mens Finansdepartementet skal sammenfatte statusen for bærekraftsmålene etter innspill fra de koordinerende departementene i nasjonalbudsjettet.⁵⁷ Stortinget har forutsatt at siden flere av bærekraftsmålene er gjensidig avhengige av hverandre, bør framgang ikke bare måles ut fra utviklingen på ett eller noen få enkeltmål, men også ut fra om den helhetlige utviklingen går i ønsket retning.⁵⁸

7.1 Føringer på regjeringens rapportering om oppfølgingen av bærekraftsmålene

Regjeringen rapporterer årlig til Stortinget om arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene og nasjonalbudsjettet. Rapporteringen til FN skjer i form av en frivillig nasjonal gjennomgang, en såkalt *voluntary national review*, som behandles i høynivåforumet, eller i form av de frivillige, årlige statusrapportene *One year closer*. Norge utarbeidet en frivillig nasjonal gjennomgang til møtet i FNs høynivåforum i juli 2016, og har hvert år siden utarbeidet frivillige statusrapporter som er sendt til FN til orientering.⁵⁹ Norges neste frivillige nasjonale gjennomgang skal utarbeides for møtet i høynivåforumet i 2021.

Som vist i kapittel 4 har Finansdepartementet og Utenriksdepartementet har lagt egne føringer på departementenes rapportering i budsjettproposisjonene og innspill til rapporteringen i nasjonalbudsjettet og til FN.

Av økonomireglementet § 5 går det blant annet fram at utarbeidelsen av budsjettproposisjonen skal bygge på prinsippene fastsatt i bevilgningsreglementet §§ 3–9 og utføres i samsvar med retningslinjer fastsatt av Finansdepartementet i årlige rundskriv. Finansdepartementets årlige hovedbudsjettsskriv, jf. punkt 4.4, sendes ut til alle departementer og Statsministerens kontor ut i mars/april. Skrivet inneholder retningslinjer for arbeidet med statsbudsjettforslaget og tilhørende budsjett dokumenter for det kommende budsjettåret, blant annet for utformingen av departementsomtalen i statsbudsjettet (Gul bok) og utformingen av teksten i budsjettproposisjonene, herunder omtale av særskilte temaer. Bærekraftsmålene er ikke nevnt i hovedbudsjettsskrivene fra 2016–2019 for budsjettårene 2017–2020.

Siden 2016 har Finansdepartementet hvert år i mars–april sendt brev til samtlige departementer, med kopi til Statsministerens kontor, om hvordan departementene skal rapportere om oppfølgingen av bærekraftsmålene. Brevene er utarbeidet av Utenriksdepartementet og Finansdepartementet. Innledningsvis inneholder brevene en oversikt over hvordan koordineringsansvaret for de 17 bærekraftsmålene er fordelt på departementene, og departementer med koordineringsansvar blir bedt om å samordne oppfølgingen av de enkelte hovedmålene og trekke inn andre departementer som har ansvar for tilhørende delmål og dermed er involvert i oppfølgingen.

Alle brevene i perioden 2016–2019 omfatter bestillinger fra Utenriksdepartementet og Finansdepartementet til koordinerende departementer om innspill til rapporteringen i nasjonalbudsjettet og til FN på engelsk. Når det gjelder departementenes innspill til rapporteringen til FN, er det angitt maksimumsbegrensninger i bestillingene, henholdsvis en halv side i brevet fra 2016, én side (ca. 500 ord) i brevene fra 2017 og 2018 og maksimum 600 ord i brevet fra 2019.

Ifølge brevene fra 2017 og 2018 skal rapporteringen om den innenlandske oppfølgingen rette særlig oppmerksomhet mot de antatt mest krevende målene og delmålene (kun målene i 2017). I brevet for 2017 vises det til at det ble utarbeidet en liste over disse målene i 2016, men at vurderingene kan ha endret seg noe (listen over utfordringer på nasjonalt nivå kommer fram i Norges rapport til FN i 2016, jf. punkt 5.3). I brevet fra 2017 står det at oppfølgingsarbeidet skal ha et tidsperspektiv fram til 2030, noe som ikke gjentas de to påfølgende årene. Både i 2017 og 2018 framheves det at prinsippet om at ingen skal utelates⁶⁰ er et overordnet mål for 2030-agendaen, og at rapporteringen også skal vurdere om den norske oppfølgingen bekjemper diskriminering og sikrer rettighetene til utsatte grupper. I brevet fra 2018 står det for første gang at departementene bes bruke relevante indikatorer i rapporteringen der slike er tilgjengelige. I brevet fra 2019 står det at innspillene til rapporteringen i

⁵⁶ Meld. St. 24 (2016–2017), jf. Innst. 440 S (2016–2017).

⁵⁷ Meld. St. 1 (2016–2017), jf. Innst. 2 (2016–2017).

⁵⁸ Meld. St. 1 (2016–2017), jf. Innst. 2 (2016–2017).

⁵⁹ FN: *Voluntary common reporting guidelines for voluntary national reviews at the high-level political forum for sustainable development (HLPF, 2017)* og *Proposal for voluntary common reporting guidelines for Voluntary National Reviews at the HLPF (2019)*

⁶⁰ «Ensuring that no one is left behind».

nasjonalbudsjettet bør baseres på utviklingen i relevante indikatorer og legge særlig vekt på hva som gjøres på antatt krevende områder.

Når det gjelder rapporteringen i budsjettproposisjonene, går det fram av brevene fra 2016, 2017 og 2018 at hvert enkelt fagdepartement skal rapportere på relevante bærekraftsmål på sine fagområder i sin egen budsjettproposisjon. I brevet fra 2019 er ikke rapporteringen i budsjettproposisjonene nevnt eksplisitt. I brevet fra 2016 står det at omtalen i budsjettproposisjonen for 2017 skal legge vekt på oppfølgingen av særlig utfordrende delmål, mens det for innspill til rapporteringen i nasjonalbudsjettet bare vises det til tidspunktet da Finansdepartementet må ha utkastet fra de koordinerende departementene.

I svar til Riksrevisjonen oppgir de fleste departementene at det er få føringer på hvordan de enkelte bærekraftsmålene skal omtales i nasjonalbudsjettet. De fleste departementene viser til at Finansdepartementet ber om et utkast til omtalen, og at dette skal være kort. Flere departementer får tilbakemelding, men bare på omfanget av tekst med forslag til kutt. Ingen departementer har fått tilbakemeldinger på selve innholdet. Kommunal- og moderniseringsdepartementet opplyser i intervju at Finansdepartementets føringer på hvordan det skal rapporteres, etter departementets vurderinger kunne ha vært tydeligere. Ifølge departementet tar ikke Finansdepartementet stilling til det som blir rapportert fra de forskjellige departementene.

I brev understreker Finansdepartementet at departementet vanligvis foretar redaksjonelle endringer i tekst som er spilt inn fra andre departementer, og at det i en del tilfeller legges til nye momenter. Finansdepartementets utkast til revidert omtale i nasjonalbudsjettet sendes berørte departementer for ny vurdering og kontroll.

I intervju framhever Finansdepartementet at det enkelte koordinerende departement selv må vurdere hva det er viktig å framheve på sitt felt, og hvordan det best kan framheve regjeringens politikk. Departementet mener det er viktig at det enkelte fagdepartements vurdering kommer fram, og at departementene bør ha stor frihet til selv å utforme rapporteringen. Det er et bevisst valg fra Finansdepartementet å ikke overstyre dette.

7.2 Rapporteringen i budsjettproposisjonene

De fleste departementene velger å rapportere om bærekraftsmålene i budsjettproposisjonen under del III *Omtale av særlige temaer*, enten som et eget kapittel eller delkapittel. Noen departementer velger å integrere rapporteringen på bærekraftsmålene under andre temaer i budsjettproposisjonen.

7.2.1 Rapporteringen på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene for 2017

Utenriksdepartementet er det eneste departementet som har informert Stortinget om at regjeringen har vedtatt en liste over de delmålene som antas å være mest krevende i Norge å følge opp. Dette kommer fram i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2017. Denne listen omfattet bare fem av de ti punktene som ble rapportert til FN i 2016:

- reduksjon av ikke-smittsomme sykdommer
- kjønnsbasert vold
- frafall i videregående skole og høyere utdanning
- antall unge utenfor arbeid eller utdanning
- de forventede kostnadene ved utslippsreduksjon i lys av klimaendringer⁶¹

I intervju bekrefter Utenriksdepartementet at departementet ikke har informert Stortinget om særlig vanskelige delmål utover dette.

Gjennomgangen av budsjettproposisjonene til de koordinerende departementene for 2017 viser at det ikke ble rapportert særskilt på de særlig utfordrende delmålene som framkommer i punkt 5.3. Det løftes sjelden fram i budsjettproposisjonene at det finnes temaer som vurderes som utfordrende, og som dermed skal vektlegges særskilt i oppfølgingen av bærekraftsmålene. Rapporteringen på disse områdene skiller seg ikke fra annen rapportering på mål og delmål.

7.2.2 Rapporteringen på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene for 2018–2020

Finansdepartementet har ikke lagt føringer på hvordan de koordinerende departementene skal rapportere på arbeidet med bærekraftsmålene i sine respektive budsjettproposisjoner for årene 2018–2020. I intervjuer og i svar på spørsmål fra Riksrevisjonen kommer det fram at Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Klima- og

⁶¹ Prop. 1 S (2016–2017) Utenriksdepartementet.

miljødepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet antar at føringene Finansdepartementet gir på rapporteringen i nasjonalbudsjettet også gjelder for departementenes budsjettproposisjoner.

En gjennomgang av budsjettproposisjonene for de koordinerende departementene for perioden 2018–2020 viser at det er stor variasjon i hvordan det rapporteres på bærekraftsmålene. Noen budsjettproposisjoner har et eget kapittel i del III der det aktuelle bærekraftsmålet som departementet har koordineringsansvar for, blir omtalt. Andre har et delkapittel under internasjonalt arbeid. Det er også eksempler på at bærekraftsmålene ikke er nevnt i budsjettproposisjonene. Dette gjelder for eksempel Justis- og beredskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2020. Departementet viser i svar til Riksrevisjonen at rapporteringen i tidligere budsjettproposisjoner har skjedd sammen med departementets særlige innsats opp mot bærekraftsmål 16 *Fred og rettferdighet*. Utover dette faller delmålene til bærekraftsmålet i stor grad sammen med nasjonale prioriteringer og nasjonal politikk, og rapporteringen å inngå i den generelle rapporteringen i budsjettproposisjonen. Finansdepartementet velger å rapportere på bærekraftsmålene som departementet er koordineringsansvarlig for, i nasjonalbudsjettet i stedet for i budsjettproposisjonen.

Det er også eksempler på at departementene rapporterer på mål og delmål som de ikke har koordineringsansvar for, men som de mener er relevante for egne fagområder, i budsjettproposisjonen. I budsjettproposisjonen for 2020 valgte for eksempel Barne- og familiedepartementet å rapportere på bærekraftsmål 5 *Likestilling mellom kjønnene*, selv om ansvaret for bærekraftsmålet hadde blitt flyttet til Kulturdepartementet sammen med likestillingsområdet.

Arbeids- og sosialdepartementet har koordineringsansvar for bærekraftsmål 1 *Utrydde fattigdom*. I departementets budsjettproposisjoner er bærekraftsmålet kort omtalt med et eget kapittel i del III, men det henvises til andre punkter i proposisjonen der det rapporteres om tilknyttede temaer. Det henvises også til punkter som omtaler delmål som departementet har ansvar for, men som hører under bærekraftsmål som andre koordinerende departementer har ansvar for. I svarbrev til Riksrevisjonen viser Arbeids- og sosialdepartementet til at bærekraftsmålet etter departementets mening blir fulgt opp gjennom den nasjonale innsatsen mot fattigdom. Departementet viser videre til at det i budsjettproposisjonen rapporteres på innsatsen mot fattigdom, som også har relevans for oppfølgingen av bærekraftsmål 1. Under overskriften *Sentrale utviklingstrekk* i del I omtales tilstand, utviklingstrekk og utfordringer knyttet til fattigdom og lavinntekt. Strategier og tiltak mot fattigdom er omtalt i del II, under resultatområde 2 *Arbeid og velferd*.⁶² I budsjettproposisjonene for 2019 og 2020 er omtalen i del II i hovedsak begrenset til tiltak og innsats under Arbeids- og sosialdepartementets ansvarsområde, mens det i del III (om særlige temaer) er en omtale av den samlede innsatsen mot fattigdom, inkludert tiltak i regi av andre departementer.

Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2020 viser at alle mål på programområde 03 (*Internasjonal bistand*) er direkte koblet til ett eller flere bærekraftsmål som programområdet støtter opp under. Utenriksdepartementet viser i intervju til at dette innebærer at når midler fordeles, pekes det også på hvilke bærekraftsmål disse midlene bidrar til. Dette er innført som et prøveprosjekt på 03-programområdet (*Internasjonal bistand*) og på noen 02-programområder (*Utenriksforvaltning*) i departementets budsjettproposisjon for 2020. Utenriksdepartementet opplyser at det vurderer å innføre samme struktur for hele budsjettproposisjonen. Når strukturen er på plass, mener departementet at det vil kunne vise hvordan det leverer på det enkelte bærekraftsmål i den årlige rapporteringen til Stortinget. Utenriksdepartementet peker videre på at budsjettproposisjonen omtaler departementets strategier og beskriver hva departementet forplikter seg til overfor Stortinget. Det legges vekt på at alle strategiene til departementet skal peke i samme retning som føringene i budsjettproposisjonen. Utenriksdepartementets humanitære strategi er etter departementets mening et godt eksempel på dette, der teksten i strategien er samkjørt med teksten i budsjettproposisjonen. Ved utlysning av strategiske partnerskap på området vil det overordnede målet være i samsvar med budsjettproposisjonen. Etter Utenriksdepartementets vurdering vil grepene i budsjettproposisjonen sammen med økt bruk av indikatorer gjøre det lettere å rapportere på bærekraftsmålene.

7.2.3 Bruk av indikatorer i budsjettproposisjonene

Gjennomgangen av aktuelle budsjettproposisjoner viser at det er lite bruk av resultatindikatorer i rapporteringen. Rapporteringen er hovedsakelig verbal og omtaler aktuelle satsinger og tiltak uten å vise til status, framdrift eller eventuelle resultater. Det som kommer fram, handler hovedsakelig om hvordan departementene arbeider med bærekraftsmålene.

I intervjuer og skriftlige svar viser departementene likevel til at Finansdepartementets føringer på bruken av indikatorer i rapporteringen i nasjonalbudsjettet har ført til økt bruk av indikatorer i rapporteringen i

⁶² Ifølge Arbeids- og sosialdepartementet gjelder dette under overskriften *Et sterkere sosialt sikkerhetsnett* i proposisjonene for 2017 og 2018 og under overskriften *Redusert risiko for at levekårsutfordringer går i arv* i proposisjonene for 2019 og 2020

budsjettproposisjonene. Noen av departementene gir uttrykk for at det er vanskelig å oppfylle forventningene om en helhetlig indikatorbasert rapportering på bærekraftsmålene fordi enkelte av de globale indikatorene ikke er relevante eller egnet for norske forhold. Det opplyses også at dette henger sammen med at det ikke er utviklet nasjonale delmål og indikatorer for måling av framdriften.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser i intervju til at departementet valgte å rapportere på delmålene for bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og samfunn* i budsjettproposisjonen. Departementet observerte da at det ble mange gjentakelser av det som allerede var nevnt om politikkområder i budsjettproposisjonen. Etter en diskusjon med de fire andre departementene som har ansvar for delmål som hører under bærekraftsmål 11, ble det besluttet å rapportere mer på indikatornivå. Dette skjedde samtidig som Finansdepartementet la føringer på at departementene skulle bruke indikatorer i rapporteringen til nasjonalbudsjettet for 2019. Det er ikke lagt noen føringer på hvordan de koordinerende departementene skal rapportere på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene. Ulempen med økt bruk av indikatorer i teksten om bærekraftsmål 11 er ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet at sammenhengen mellom indikatorene og politikkområdene faller bort.

I svar til Riksrevisjonen opplyser Kulturdepartementet at det er en utfordring å følge utviklingen på flere av delmålene under bærekraftsmål 5 *Likestilling mellom kjønnene*, som er departementets ansvar. Årsaken er ifølge departementet at de globale indikatorene i liten grad er tilpasset norske forhold. Departementet opplyser at budsjettproposisjonen derfor legger vekt på det som gjøres for å oppfylle bærekraftsmål 5.

Kunnskapsdepartementet viser i intervju til at det er viktig å gi Stortinget et helhetlig bilde av tilstanden for bærekraftsmål 4 *God utdanning* og gjøre det mulig å vurdere utviklingen over tid. Det er imidlertid ikke anledning til å rapportere veldig detaljert i budsjettproposisjonen, noe som heller ikke ville ha gitt et helhetlig bilde. Departementet viser til at Norge har utfordringer knyttet til bærekraftsmål 4, for eksempel frafall fra videregående opplæring, som bør rapporteres. Det er likevel vanskelig å rapportere indikatorbasert. For å vise at kvaliteten på videregående opplæring er god nok, det vil si at elevene har ferdigheter på visst nivå, brukes PISA som indikator, selv om PISA ikke gir noe helhetlig bilde av kvaliteten på skolen. Departementet er enig i de fleste av de globale indikatorene unntatt den globale indikatoren på læringsutbytte i skolen før 4. skoleår. Kunnskapsdepartementet er politisk uenig i denne indikatoren og har derfor valgt å ikke bruke den. SSB viser til at de enkelte land kan reservere seg mot å publisere tall for indikatorer.⁶³

I intervju opplyser Klima- og miljødepartementet at de globale indikatorene som Norge har nasjonale data for, har vært styrende for utvelgelsen til rapporteringen på bærekraftsmålene. Etter departementets mening er det viktig å se de nasjonale målene i sammenheng med indikatorene for bærekraftsmålene. Klima- og miljødepartementet har i tildelingsbrevet til Miljødirektoratet i 2019 derfor gjort det klart at bærekraftsmålene skal ses i sammenheng med nasjonale indikatorer. For Miljødirektoratet vil dette bli et stort utviklingsarbeid fordi direktoratet har ansvaret for nettportalen Miljøstatus, som inkluderer alle klima- og miljømålene som Stortinget har satt for Klima- og miljødepartementet. Faktaboks 7 viser at Norge har totalt 23 miljømål og 95 indikatorer fordelt på seks temaområder som framkommer i nettportalen Miljøstatus. I tillegg til Miljødirektoratet er ulike fagetater ansvarlige som produsent og kvalitetssikrer for de enkelte miljøområdene.

⁶³ Statistisk sentralbyrå (2018) *Indikatorer til FNs bærekraftsmål*. Notater 2018/01.

Miljøstatus > Norges miljømål

Søk

Meny

Norges miljømål

Norge har 23 mål for miljøet. Vi måler utviklingen ved hjelp av 95 miljøindikatorer. Vi bruker denne kunnskapen til tiltak for et bedre miljø.

1. [Naturmangfold](#)

2. [Kulturminner og kulturmiljø](#)

3. [Friluftsliv](#)

4. [Forurensning](#)

5. [Klima](#)

6. [Polarområdene](#)

Kilde: Miljøstatus.no

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at en mer indikatorbasert rapportering vil bidra til å spisse departementets rapportering i budsjettproposisjonen for mål 17 *Samarbeid for å nå målene*, sammen med den nye tilnærmingen i budsjettproposisjonen, som knytter de ulike kapitlene og postene i budsjettproposisjonen til ulike bærekraftsmål.

I svar til Riksrevisjonen oppgir Justis- og beredskapsdepartementet at fraværet av et overordnet rammeverk for bærekraftsmålene fører til at rapporteringen ikke visertilstrekkelig sammenheng mellom tiltak og utfordringer på en god nok måte, eller om statusen for ett bærekraftsmål får konsekvenser for andre bærekraftsmål. Erfaringen til Justis- og beredskapsdepartementet er at hvert enkelt departement velger hva rapporteringen skal vektlegge, uavhengig av føringene fra Finansdepartementet.

I intervju viser SSB til at etaten har sett på de tolv budsjettproposisjonene for 2017 der det ble rapportert om oppfølgingen av bærekraftsmålene for første gang. Det var etter SSBs vurdering vanskelig å se noen helhet og ikke mulig å identifisere noen mulige nasjonale indikatorer. Ifølge SSB blir det vanskelig å se helheten og

utviklingen over tid når informasjonen om bærekraftsmålene inkorporeres i den øvrige teksten i budsjettproposisjonen og ikke i et eget kapittel.

7.3 Rapporteringen i nasjonalbudsjettet

Fra og med Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017* har det årlig blitt rapportert om Norges oppfølging av bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet. Departementene med koordineringsansvar for de enkelte bærekraftsmålene har kommet med innspill, mens Finansdepartementet har hatt ansvar for å koordinere innspillene og sammenfatte disse i nasjonalbudsjettet. Finansdepartementet påpeker i brev at finanskomiteen har ikke hatt merknader til omtalen i nasjonalbudsjettet.

7.3.1 Overordnet om rapporteringen i nasjonalbudsjettet

Nasjonalbudsjettet har et eget kapittel om bærekraftsmålene. Det begynner alltid med et innledende delkapittel som presenterer 2030-agendaen, bærekraftsmålene og regjeringens arbeid med bærekraftsmålene i Norge. Deretter følger et delkapittel med en kortfattet tekst for hvert enkelt bærekraftsmål. Deretter rapporterer Finansdepartementet nærmere om oppfølgingen av de to bærekraftsmålene departementet har ansvar for, mål 8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst* og mål 10 *Mindre ulikhet*. Nasjonalbudsjettene for 2017–2019 avslutter kapittelet om bærekraftsmålene med et delkapittel om *bærekraftsmål og livskvalitet* som viser til internasjonal statistikk fra henholdsvis FNs indikator for menneskelig utvikling og OECD om innbyggernes livskvalitet.

Nasjonalbudsjettet for 2017 var som nevnt det første nasjonalbudsjettet der oppfølgingen av bærekraftsmålene ble rapportert til Stortinget. Her ble arbeidet i FN og 2030-agendaen og bærekraftsmålene redegjort for sammen med en presentasjon av hvordan regjeringen har valgt å organisere arbeidet med bærekraftsmålene.

Som vist i punkt 4.3 har regjeringen utpekt et ansvarlig departement for hvert av de 17 bærekraftsmålene. Hvert av disse departementene skal følge opp sine mål og delmål i den løpende virksomheten og rapportere om oppfølgingen i budsjettdokumentene. Utenriksdepartementet koordinerer oppfølgingen internasjonalt, mens Finansdepartementet gir et sammendrag av hovedpunktene i nasjonalbudsjettet. Dette er ifølge flere departementer det nærmeste man har kommet en plan for hvordan regjeringen skal arbeide med bærekraftsmålene.

I nasjonalbudsjettene for 2018–2020 er det en kort omtale av arbeidet med statistikk til bærekraftsmålene hos Eurostat og SSB, uten at det gjøres vurderinger av utvikling eller status. Selv om oppdragene til SSB blir nevnt, jf. Punkt 6.1, vises det ikke til resultatene, eller vurderinger av for eksempel SSBs kartleggingsrapport av indikatorer og statistikk til bærekraftsmålene.

En gjennomgang av nasjonalbudsjettene for 2017–2020 viser at det ikke er presentert noen overordnede analyser av status eller utvikling i Norges arbeid med 2030-agendaen i disse årene. I nasjonalbudsjettet for 2017 vises det til at flere av bærekraftsmålene er gjensidig avhengige av hverandre, men dette problematiseres ikke de neste årene. I nasjonalbudsjettene for 2017 og 2018 vises det til at Norge er et velutviklet samfunn som har gjennomført mange tiltak som vil bidra til at de fleste av målene vil være realisert innen 2030, men uten at det begrunnes. Det går også fram at noen mål vil være krevende å oppfylle, men dette problematiseres ikke videre. Utfordringer eller eventuelle målkonflikter blir heller ikke diskutert. Det vises derimot til at Norge i årene 2014–2018 ble rangert som nummer én på FNs indeks for menneskelig utvikling⁶⁴. Dette framkommer i det egne delkapittelet om *bærekraftsmål og livskvalitet* i nasjonalbudsjettene for 2017–2019, mens det for 2020 er det trukket fram som del av det innledende delkapittelet. FNs indeks for menneskelig utvikling vurderer utviklingen i et land med utgangspunkt i forventet levealder, utdanning og BNP per innbygger. I nasjonalbudsjettet for 2017 viser delkapittelet også til OECDs indikatorsett for livskvalitet. Ingen av disse er knyttet opp til 2030-agendaen med bærekraftsmålene.

7.3.2 Rapporteringen på de enkelte bærekraftsmålene

Gjennomgang av nasjonalbudsjettene i perioden 2017–2020 viser at det ikke framgår hvilket departement som har koordineringsansvar for hvert enkelt bærekraftsmål, i rapporteringen. Dette gjør det vanskelig å finne budsjettproposisjonene for de bærekraftsmålene man ønsker å undersøke nærmere. Finansdepartementet opplyser i brev at det siden starten av rapporteringen har blitt utarbeidet og vedlikeholdt en egen side under portalen for statsbudsjettet på Finansdepartementets offisielle nettside. På denne siden, for budsjettene for 2017–2020, framkommer det hvilket departement som har koordineringsansvaret for det enkelte bærekraftsmål. Her er

⁶⁴ Human development index i Meld. St. 1 (2019–2020)

det ifølge Finansdepartementet lenker til de koordineringsansvarlige departementenes budsjettproposisjoner med angivelse av sider for deres omtale av bærekraftsoppfølging.

Omtalen av de enkelte målene relativt kort og starter som oftest med en vurdering av status på området. I de fleste tilfellene blir denne karakterisert som god, men vurderingen begrunnes aldri med grunnlagsdata. Omtalen av bærekraftsmål 14 *Liv under vann* starter for eksempel hvert år med å vise til at Norge har omfattende reguleringer for å sikre god forvaltning av havområdene. Videre vises det til miljøtilstanden for Barentshavet, Norskehavet, Nordsjøen og Skagerrak, som er tilfredsstillende for de to sistnevnte havområdene. Det står imidlertid ingenting om bakgrunnen for denne statusen eller hvordan dette henger sammen med bærekraftsmålene.

Det vises i stor grad til tiltak, innsats, satsinger og handlingsplaner uten at det vises til eventuelle resultater av disse. Sammendragene i nasjonalbudsjettene sier dermed mer om hvordan departementene arbeider med bærekraftsmålene, enn om resultater. Sammenhengen mellom tiltak og utfordringer omtales ikke. Eventuelle sammenhenger mellom bærekraftsmålene blir sjelden omtalt. Et av unntakene i rapporteringen på er bærekraftsmål 3 *God helse* i nasjonalbudsjettet der det vises til at god helse i befolkningen er avhengig av utviklingen på andre områder som ernæring, fysisk aktivitet, trafikksikkerhet, lokal luftforurensing og eksponering mot andre skadelige stoffer. Eventuelle nasjonale ambisjoner for det enkelte bærekraftsmål omtales sjelden. I rapporteringen på bærekraftsmål 13 *Stoppe klimaendringene* går det fram at Norge har et mål om å redusere utslippene av klimagasser i 2030 med minst 40 prosent sammenlignet med 1990-nivået, men ellers omtales eventuelle nasjonale ambisjoner for det enkelte bærekraftsmål sjelden. De eneste delmålene som nevnes spesifikt, er delmål 8.6 *Innen 2020: Redusere andelen unge som verken er i arbeid eller under utdanning eller opplæring betydelig* i 2018, og delmål 12.3 *Innen 2030: Halvere matsvinn per innbygger på verdensbasis*⁶⁵.

Klima- og miljødepartementet viser i intervju til at grunnlaget for rapporteringen er den engelske teksten som departementet leverer til Utenriksdepartementet i forbindelse med rapporteringen om status til FN i *One year closer*. Teksten blir i stor grad gjenbrukt for å unngå dobbeltarbeid og justert etter kravene i Finansdepartementets bestilling til rapporteringen i nasjonalbudsjettet.

Klima- og miljødepartementet viser også til at rapporteringen er på et overordnet nivå, og at de underliggende problemene ikke blir omtalt. Hvis dette skal endres, må man ifølge departementet endre måten man rapporterer på i nasjonalbudsjettet, og omtalen må gå i dybden på konkrete saker eller fagområder.

Bærekraftsmål 8 *Anstendig arbeid* og 10 *Mindre ulikheter* som er Finansdepartementets ansvar, blir presentert med en mer omfattende omtale i et eget delkapittel etter den kortere omtalen av samtlige bærekraftsmål. Finansdepartementet opplyser at omtalen i nasjonalbudsjettet gir en bred beskrivelse av tilstanden på det aktuelle feltet. Når det gjelder de enkelte bærekraftsmålene, vil beskrivelsen i nasjonalbudsjettet nødvendigvis være relativt kortfattet. Den skal likevel gi et bilde av statusen og utviklingen for de mest sentrale forholdene. Finansdepartementet understreker at det må basere seg på innspillene fra de andre departementene i sammenfatningen i nasjonalbudsjettet. Som vist i punkt 7.2 omtaler ikke Finansdepartementet bærekraftsmålene departementet er ansvarlig for, i budsjettproposisjonen. I intervju opplyser Finansdepartementet at det har tatt et bevisst valg om å rapportere på bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet, som er det sentrale dokumentet for omtale av den økonomiske politikken. Det er dessuten naturlig at den mer utførlige omtalen av bærekraftsmål 8 og 10 står i tilknytning til den samlede, overordnede omtalen av arbeidet med oppfølgingen av 2030-agendaen i nasjonalbudsjettet. I brev viser Finansdepartementet til at økonomisk politikk omtales i andre deler av nasjonalbudsjettet. For eksempel er kapittel 3 i nasjonalbudsjettet for 2020 i sin helhet viet den økonomiske politikken. Videre er inntektsfordelingen omtalt i «4.5 *Fordelingsprofilen av skatteopplegget*».

7.3.3 Indikatorer

Indikatorene er kjernen i oppfølgingen av og rapporteringen på bærekraftsmålene. Hvert av delmålene til de enkelte bærekraftsmålene har én eller flere tilhørende indikatorer som skal gjøre det mulig å måle dagens nivå og framdriften mot måloppnåelse. Den første gangen Finansdepartementet ba de koordinerende departementene om å bruke tilgjengelige og relevante indikatorer i rapporteringen, var i bestillingen til nasjonalbudsjettet for 2019. I bestillingen til nasjonalbudsjettet for 2020 viser Finansdepartementet til at innspillene bør være basert på utviklingen i relevante indikatorer. En gjennomgang av nasjonalbudsjettene i undersøkelsesperioden viser at bruken av indikatorer i rapporteringen har vært begrenset, men at den økte i nasjonalbudsjettet for 2020.

⁶⁵ Den fulle tittelen på delmål 12.3 er *Innen 2030 halvere matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, herunder svinn etter innhøsting*.

Tabell 6 Bruk av indikatorer i rapporteringen i nasjonalbudsjettet for årene 2017–2020

	<i>Nasjonalbudsjettet 2017</i>	<i>Nasjonalbudsjettet 2018</i>	<i>Nasjonalbudsjettet 2019</i>	<i>Nasjonalbudsjettet 2020</i>
1 UTRYDDE FATTIGDOM 	andel lavinntekt	andel lavinntekt	andel lavinntekt	- andel lavinntekt - prosent økning medianinntekt
2 UTRYDDE SULT 				
3 GOD HELSE 			levealder	- levealder - reduisert antibiotika bruk
4 GOD UTDANNING 	- andel som gjennomfører videregående skole - andel som fullfører høyere utdanning	andel som gjennomfører videregående skole	andel som gjennomfører videregående skole	- andel som gjennomfører videregående - andel barn i barnehage - andel som fullfører bachelor/master - kvinneandel
5 LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE 				- kvinners gjennomsnittlige lønn - kvinner på stortinget - toppledere - toppledergrupper
6 RENT VANN OG GODT SANITÆRFORHOLD 	andel urensset spillvann	andel urensset spillvann	andel urensset spillvann	
7 REN ENERGI FOR ALLE 	andel fornybar energi	andel fornybar energi	andel fornybar energi	andel fornybar energi
8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST 				
9 INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR 				- antall km firefelts motorvei - antall drepte i trafikken
10 MINDRE ULIKHET 				
11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN 				andel av befolkningen som bor i byer
12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON 	- Mengden spiselig matavfall - avfallsmengden økt med 50 prosent			matsvinn redusert prosent i perioden 2010–2016 (delmål 12.3)
13 STOPPE KLIMAEKSTREMENE 	prosentandel av utslipp som blir priset	prosentandel av utslipp som blir priset	prosentandel av utslipp som blir priset	prosentandel av utslipp som blir priset
14 LIV UNDER VANN 				
15 LIV PÅ LAND 				
16 FRED OG RETTFERDIGHET 				
17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE 	andel av BNI som går til bistand	andel av BNI som går til bistand	andel av BNI som går til bistand	

Kilde: Riksrevisjonens sammenstilling av nasjonalbudsjettene for 2017–2020

Tabell 6 viser hvilke indikatorer som brukes i rapporteringen på de ulike bærekraftsmålene i undersøkelsesperioden. Totalt er det 244 indikatorer for de 17 bærekraftsmålene. I nasjonalbudsjettet for 2020 blir det rapportert data på 18 indikatorer. Tilsvarende tall i nasjonalbudsjettet for 2017 var ni. Tabellen viser at indikatorbruken har økt for noen av bærekraftsmålene etter at Finansdepartementet la føringer på rapporteringen i nasjonalbudsjettet for 2019 og 2020. I nasjonalbudsjettet for 2020 var det åtte bærekraftsmål som ikke var knyttet til noen indikatorer. To av disse (8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst* og 10 *Mindre ulikhet*) har Finansdepartementet koordineringsansvar for.

Det er vanskelig å se sammenhengen mellom flere av indikatorene det rapporteres på i nasjonalbudsjettet for 2020, og de globale indikatorene for bærekraftsmålene. I intervju viser Kunnskapsdepartementet til at barnehagedekning ikke er en del av det globale indikatorsettet for bærekraftsmål 4 *God utdanning*. Siden det er en politisk satsing på barnehage i Norge, er det imidlertid viktig for departementet å få fram den høye dekningsgraden. Når det gjelder bærekraftsmål 9 *Innovasjon og infrastruktur*, oppgis antall kilometer fire felts motorvei som skal åpnes. Dette blir koblet til det lave antallet dødsofre i trafikken, som er et delmål under bærekraftsmål 3 *God helse*. I intervju peker Utenriksdepartementet på at andelen av BNI som går til bistand, tidligere har blitt rapportert under bærekraftsmål 17 *Samarbeid for å nå målene*, men at det ikke er et globalt mål. Når det gjelder bærekraftsmål 13 *Stoppe klimaendringene*, blir prosentandelen av utslipp som blir skattlagt, spesifisert hvert år. Bærekraftsmålet har få globale indikatorer, og seks av de åtte indikatorene blir kategorisert som tier III, det vil si at det ikke finnes etablerte internasjonale metoder eller standarder som kan gi data på indikatoren.

Landbruks- og matdepartementet oppgir i svar til Riksrevisjonen at det er krevende å ta i bruk de globale indikatorene, men at departementet har startet arbeidet med å tilpasse dem til en norsk kontekst. Departementet opplever at hensynet til både nasjonal relevans og internasjonal sammenlignbarhet i noen grad er motstridende. Etter departementets vurdering vil det derfor være behov for en større grad av koordinering og samkjøring nasjonalt. Også Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet gir uttrykk for at de globale indikatorene ikke er dekkende eller passende for Norge, og de to departementene bruker dermed ikke disse i rapporteringen.

I intervjuer og i svarene til Riksrevisjonen trekker de fleste departementene fram at de ønsker å øke bruken av indikatorer i rapporteringen, og at den nye rapporteringsportalen til SSB, som vist i punkt 6.4, vil gjøre dette lettere. I intervju viser Finansdepartementet til at det er ønskelig å vise mer enn et øyeblikksbilde i rapporteringen i nasjonalbudsjettet. Departementet peker på at FNs medlemsland etter hvert har kommet fram til at landene, i tillegg til å rapportere om tilstanden, også bør rapportere på utviklingen på ulike områder.

7.3.4 Særlig utfordrende delmål

I bestillingene til nasjonalbudsjettet for årene 2018–2020 ga Finansdepartementet føringer til de koordinerende departementene om å rapportere på de antatt mest utfordrende målene. De ti særlig utfordrende delmålene som ble rapportert av Norge til FN i 2016, ble omtalt i kapittel 5.3. I nasjonalbudsjettene for 2017 og 2018 står det at «noen mål vil imidlertid være krevende å oppfylle også for oss». Nasjonalbudsjettet for 2018 viser også til den norske statusrapport *One year closer* som ble utarbeidet i 2017, som er den eneste oversikten over hvilke mål og delmål som er særlig utfordrende for Norge å nå. En gjennomgang av nasjonalbudsjettene i undersøkelsesperioden viser at ingen av disse målene ble framhevet eller utgjorde noe tema på et overordnet nivå.

Tabell 7 Omtale av særlig utfordrende delmål i nasjonalbudsjettet

Særlig krevende delmål	Delmål	2017	2018	2019	2020
Redusere ikke-smittsomme sykdommer og fremme mental helse	Mål 3.4 Tier I				
Øke andelen som fullfører videregående skole	Mål 4.1 Tier III/II	Andel som gjennomfører videregående	Andel som gjennomfører videregående	Andel som gjennomfører videregående	Andel som gjennomfører videregående
Utrydde alle former for vold mot kvinner og jenter	Mål 5.2 Tier II	Prioriteres	Prioriteres	Prioriteres	Satsing og handlingsplan
Redusere andelen av unge uten arbeid, eller i utdanning/trening	Mål 8.6 Tier I	Innsats	Handlingsplan		
Sikre bærekraftig infrastruktur	Mål 9.1 Tier III/I				
Sikre høyere inntektsøkning for de 40 prosent av befolkningen med lavest inntekt, enn de resterende	Mål 10.1 Tier II				
Forbedre luftkvaliteten i byene	Mål 11.6 Tier II/I	Satsing	Satsing	«Blitt bedre»	
Halvere matavfall og redusere avfallsgenerering	Mål 12.3 Tier III og 12.5 Tier III	Antall tonn kastet avfall	Omtalt	Omtalt	Økning i tonn spesifisert
Redusere effektene av fremmede arter	Mål 15.8 Tier II	Tilstand krevende – ny regulering	Tilstand krevende – ny regulering	Tilstand truende – tiltak	Arbeider med tiltak
Redusere alle former for vold og relaterte dødsfall og organisert kriminalitet	Mål 16.1 Tier I/III/II og 16.4 Tier II/III				

Kilde: Riksrevisjonen (sammenstilling av Nasjonalbudsjettet 2017–2020 og *Indikatorer til FNs bærekraftsmål* (SSB 2018))

Tabell 7 viser at noen av de særskilt utfordrende delmålene er blitt omtalt i presentasjonene av de enkelte bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet. Av disse er det bare presentasjonene av to av delmålene som viser til det som kan kalles indikatorer (delmål 4.1 *Andel som fullfører videregående skole* og 12.3/12.5 *halvere matavfall og redusere avfallsgenerering*). Begge disse delmålene har indikatorer som er rangert som tier III-indikatorer av FN. Det finnes dermed ikke internasjonalt anerkjente metoder for å måle dem, men Norge har utarbeidet metoder for å framskaffe data på dette området. Resten av de særskilt utfordrende delmålene blir bare omtalt eller en oppramsing av det departementet mener er relevante satsingstiltak og handlingsplaner.

Som det framkommer i punkt 5.3 blir bærekraftsmål 13 *Stoppe klimaendringene* i sin helhet framhevet blant de særskilt utfordrende målene i rapporteringen til FN i 2016. Siden det er et av de 17 bærekraftsmålene, blir målet også rapportert i nasjonalbudsjettet. Som nevnt i punkt 4.7 spesifiserer

Klima- og miljødepartementet at det bare er delmål 13.2 *Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå* som er vurdert som særlig vanskelig.

Ifølge intervju opplever Kommunal- og moderniseringsdepartementet at Finansdepartementet ikke har fulgt opp listen med de særskilt utfordrende målene utover å be om at det rapporteres på dem i nasjonalbudsjettet.

7.3.5 Ingen skal utelates

I Finansdepartementets bestilling til rapporteringen i nasjonalbudsjettet for 2018 og 2019 står det at prinsippet om at ingen skal utelates er et overordnet mål for 2030-agendaen, og at de koordinerende departementene skal vurdere om den norske oppfølgingen bekjemper diskriminering og sikrer rettighetene for utsatte grupper.

En gjennomgang av nasjonalbudsjettene for årene 2017–2020 viser at målet ble nevnt i innledningen i kapitlet om bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet for 2018, men at temaet ikke omtales videre på overordnet nivå.

Når departementene rapporterer om oppfølgingen av de enkelte bærekraftsmålene, er det ingen som spesifikt viser til prinsippet om at ingen skal utelates. Relaterte temaer blir tatt opp for flere bærekraftsmål, men da bare om hvordan norsk bistand bidrar til at prinsippet opprettholdes internasjonalt. Dersom man bare ser på det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene, er prinsippet aktuelt for flere av målene. Føringene fra Finansdepartementets har imidlertid ikke ført til at flere koordinerende departementer omtaler prinsippet. Det er de samme koordinerende departementene som rapporterer på prinsippet i hele undersøkelsesperioden (bærekraftsmål 1 *Utrydde fattigdom*, 4 *God utdanning*, 5 *Likestilling mellom kjønnene*, 8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, 10 *Mindre ulikhet*, 11 *Bærekraftige byer og samfunn* og 16 *Fred og rettferdighet*).

Selv om bruken av indikatorer øker i rapporteringen i 2019 og 2020, er det bare rapporteringen på bærekraftsmål 1 *Utrydde fattigdom*, 4 *God utdanning* og 5 *Likestilling mellom kjønnene* som viser til indikatorer som er knyttet til prinsippet om at ingen skal utelates i nasjonalbudsjettet for 2020. Omtalen av prinsippet er i hovedsak rettet mot hva departementene gjør på området. Men selv om rapporteringen på noen av bærekraftsmålene, for eksempel bærekraftsmål 8 *Anstendig arbeid og økonomisk vekst* og 10 *Mindre ulikhet*, viser til tverrsektorielle tiltak, blir ikke dette knyttet opp mot prinsippet om at ingen skal utelates.

Personer med nedsatt funksjonsevne blir bare nevnt én gang i nasjonalbudsjettene i undersøkelsesperioden. Inkludering av innvandrere er derimot et tema som går igjen i hele undersøkelsesperioden. Det hører under bærekraftsmål 10 *Mindre ulikhet*, hvor det viser til hvor viktig det er med rask integrering i arbeidsmarkedet.

Flere bærekraftsmål viser til tiltak for å motvirke fattigdom. Dette gjelder spesielt Arbeids- og sosialdepartementets rapportering på bærekraftsmål 1 *Utrydde fattigdom*. Også bærekraftsmål 10 *Mindre ulikhet* tar opp problemstillingen.

7.4 Overordnede, helhetlige analyser

Både 2030-agendaen og Stortinget forutsetter en helhetlig tilnærming i måling og rapportering om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen. Bærekraftsmålene er gjensidig avhengige av hverandre, og framgangen kan ikke bare måles for det enkelte bærekraftsmål, men må også vise at den helhetlige utviklingen skjer i ønsket retning.⁶⁶

Gjennomgangen av nasjonalbudsjettene og intervjuer med departementene viser at det i undersøkelsesperioden ikke er utført noen overordnede helhetlige analyser av det nasjonale arbeidet med å følge opp bærekraftsmålene med hensyn til status og framdrift. Finansdepartementet har heller ikke bedt de koordinerende departementene om å legge fram slike analyser, i bestillingene. Målene blir ikke sett i sammenheng, og eventuelle målkonflikter blir ikke tatt opp.

⁶⁶ Meld. St. 1 (2016–2017), jf. Innst. 2 (2016–2017).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet oppgir i intervju at det er vanskelig å se helheten i hvordan 2030-agendaen med bærekraftsmålene blir fulgt opp nasjonalt. Departementet viser til at bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og samfunn* er stedfestet til byene, og mange ulike indikatorer og delmål må derfor ses i sammenheng. Departementet vurderer dette som vanskelig. Tiltak på ett område kan gi negative konsekvenser for andre områder. 2030-agendaen likestiller alle bærekraftsmål, men det har ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet ikke vært noen diskusjon i Norge om sammenhengen mellom målene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser til at ingen har ansvaret for å gjennomføre en helhetlig analyse av om framdriften i det nasjonale arbeidet med 2030-agendaen og bærekraftsmålene går i ønsket retning, utover Finansdepartementets og Utenriksdepartementets rapportering i henholdsvis nasjonalbudsjettet og til FN. Nasjonalbudsjettet gir etter Kommunal- og moderniseringsdepartementets vurdering en samlet framstilling av arbeidet med de enkelte bærekraftsmålene, men det inneholder ingen helhetlig analyse av den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen utover det. Dagens rapportering beskriver ikke strategier eller prioriteringer, men er en statusrapportering for det enkelte bærekraftsmål begrenset til en halv side. Begrensningen gjør at Kommunal- og moderniseringsdepartementet ikke får vurdert måloppnåelsen. Departementet ønsker å komme videre og at rapporteringen til Stortinget skal gi et overordnet bilde og se indikatorene i sammenheng med tiltak og den valgte politikken.

I intervju viser Kunnskapsdepartementet til at teksten i nasjonalbudsjettet er en kort presentasjon av hvert av de 17 bærekraftsmålene. Etter departementets mening kunne teksten i større grad inneholdt analyser og vurderinger. Slik 2030-agendaen er bygget opp, må man se bærekraftsmålene i sammenheng snarere enn å legge ensidig vekt på enkeltmål. Slik departementet ser det, er det nødvendig med en sterk nasjonal koordinering for å se helheten i den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Når statsforvaltningen i Norge er sektororganisert, og regjeringen har valgt å ha et koordinerende departement for det enkelte bærekraftsmål, blir det etter Kunnskapsdepartementets vurdering opp til hver enkelt statsråd å prioritere arbeidet med 2030-agendaen. Samtidig er det regjeringen som må vurdere samlet status på bærekraftsmålene.

Klima- og miljødepartementet opplyser i intervju at selve analysen av status og utvikling for indikatorene i stor grad skjer på departements- eller direktoratsnivå. Departementet mener det er behov for å se målene i et system og i sammenheng med hverandre. Samordningen av og kommunikasjonen om bærekraftsmålene på tvers av departementene har også blitt pekt på som et problem i departementets områdegjennomgang av miljøforvaltningen. Etter meningen til klima og miljødepartementet bør SSB i tiden framover få en mer koordinerende rolle, blant annet knyttet til arbeidet med den nye rapporteringsplattformen for indikatorene som framkom i punkt 6.4.

SSB peker i intervju på at en helhetlig beskrivelse av den nasjonale statusen for 2030-agendaen eller bærekraftsmålene vil kreve at det gjøres et større analytisk arbeid. Bærekraftsmålene og indikatorene henger sammen, og positiv utvikling i én indikator kan være negativ for andre. For å si noe om den helhetlige statusen for bærekraftsmålene må det etableres et felles faktagrunnlag, det vil si et indikatorsett der alle indikatorene har et mål. SSB kan måle bevegelsen mot målet, men ikke bidra i prosessen med å avgjøre hvordan målet skal nås. SSB kan ikke ta stilling til hvem som skal utføre en slik analyse eller samlet vurdering. Det er ikke klart for SSB hvilke mål og delmål som er spesielt prioritert i Norge, og dette er ikke en vurdering etaten skal gjøre. SSB mener at det er uklart hvem som har det helhetlige ansvaret for arbeidet med bærekraftsmålene. Når den nye *lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå* (statistikkloven) innføres, kan den bidra til avklaringer. Den nye loven skal utvikle et program for hva som skal være offisiell statistikk i Norge fra 2021, og hvem som har ansvar for å produsere den. Inngår bærekraftsmålene i dette programmet, vil de bli en del av den offisielle statistikken. Finansdepartementet viser i intervju til at SSB har fått delegert myndighet til selv å beslutte hva som skal utgjøre ny statistikk. Når det nasjonale statistikkprogrammet blir innført ved årsskiftet 2020/2021, vil det bli gjort en helhetlig vurdering av den norske statistikkporteføljen, inkludert bærekraftsmålene.

SSB understreker at det å sette indikatorene sammen for å si noe om helheten, vil kreve mer enn den nye plattformen for indikatorrapportering kan tilby. OECD gjennomfører analyser og sammenligner landene⁶⁷ og bruker en metodikk som sier noe om hvor langt de har igjen for å nå bærekraftsmålene.

⁶⁷ OECD: *Measuring the distance to the SDG targets* (2016, 2017 og 2019).

Ifølge SSB er svakheten ved denne typen analyser er at de er noe indikatoravhengige, noe som betyr blant annet at det vil være vanskelig å sammenstille landene når de globale indikatorene ikke er tilgjengelige.

Utenriksdepartementet opplyser i intervju at det ikke er gjennomført noen helhetlig analyse av statusen for den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet, selv om dette ifølge departementet ble etterspurt av Stortinget i Innst. 440 S (2016–2017), jf. Meld. 24 S (2016–2017).

I intervju understreker Utenriksdepartementet at Finansdepartementet fram til 31. desember 2019 hadde det formelle ansvaret for å gjennomføre en helhetlig analyse av om framdriften i det nasjonale arbeidet med 2030-agendaen og bærekraftsmålene går i ønsket retning. Etter Utenriksdepartementets vurdering har dette resultert i at det ikke er blitt arbeidet med helhetlige analyser av statusen og framdriften for bærekraftsmålene. I denne situasjonen har ikke Norge kunnet rapportere på om oppfølgingen speiler den integrerte tilnærmingen av 2030-agendaen, det vil si om målene er gjensidig forsterkende.

I intervju viser Finansdepartementet til at OECD sammenligner landene med hensyn til status og utvikling mot bærekraftsmålene. Totalbildet viser at Norge ligger bedre an enn de fleste andre utviklede land. For de aller fleste mål ligger Norge bedre an enn gjennomsnittet i OECD-området.

I brev viser Finansdepartementet til OECDs verktøy *Measuring the distance to the SDG targets*. Dette er utviklet for å være et verktøy i arbeidet med implementering av bærekraftsmålene på alle nivåer, og oppfølging av disse. Finansdepartementet framhever at i disse rapportene har OECD vurdert at Norge har vært blant de land som lå best an til å kunne nå målene innen 2030. Riksrevisjonens gjennomgang viser at dette er ikke rapportert i nasjonalbudsjettet selv om det er blitt utgitt tre rapporter for henholdsvis status i 2016, 2017 og 2019.

Finansdepartementet opplyser i intervju at ansvaret for at det blir foretatt en helhetlig vurdering av framdriften i gjennomføringen av 2030-agendaen, ligger hos regjeringen. De koordinerende departementene skal følge opp og rapportere på målene og delmålene de har ansvar for, og i dette arbeidet trekke fram mål som det kan være krevende for Norge å følge opp.

8 Vurderinger

8.1 Den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene har ikke vært godt nok koordinert

Som medlemsland i FN har Norge sluttet seg til resolusjonen A/RES/70/01 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (2030-agendaen). 2030-agendaen omfatter 17 bærekraftsmål og 169 delmål med virkning fra 1. januar 2016. Ifølge 2030-agendaen er målene og delmålene universelle og vil involvere alle verdens land. Bærekraftsmålene og de tilhørende delmålene er integrerte, udelelige og balanserer de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling – den økonomiske, den sosiale og den miljømessige. Av agendaen framgår at det enkelte lands regjering er ansvarlig for å følge opp og sørge for gjennomføring på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. I Innst. 440 S (2016–2017), jf. Meld. St. 24 (2016–2017), pekte forsvars- og utenrikskomiteen på at bærekraftsmålene forplikter alle land.

2030-agendaen legger ikke føringer på hvordan landene skal organisere arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Men siden 2030-agendaen er kompleks og sektorovergripende, krever oppfølgingen av agendaen en helhetlig tilnærming som ser bærekraftsmålene i sammenheng, slik at de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling, den sosiale, økonomiske og miljømessige, kan bli ivarettatt på en god og balansert måte. Derfor er det viktig at den valgte organiseringen ivaretar en slik helhetlig oppfølging, og det er nødvendig at arbeidet blir styrt på et overordnet nivå med tydelig ansvar og tilstrekkelig koordinering.

Regjeringen besluttet i 2016 at sektorprinsippet skulle ligge til grunn for organiseringen av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. De 17 bærekraftsmålene ble fordelt på 12 departementer som hver fikk koordineringsansvar for ett eller flere bærekraftsmål, inkludert å samordne oppfølgingen av de enkelte hovedmålene og trekke inn andre departementer som er involvert på delmål nivå. Regjeringen la vekt på at oppfølgingen ikke skulle medføre nye og ressurskrevende prosesser, og at bærekraftsmålene skulle være integrert i den ordinære politikktutforming framfor å følge et separat spor.

Regjeringen har koordineringsansvaret for alle deler av sin politikk, inkludert arbeidet med bærekraftsmålene. I den valgte modellen for oppfølgingen av bærekraftsmålene er det ingen av departementene eller noen annen dedikert enhet som fram til 2020 har hatt et overordnet, helhetlig ansvar for styring og koordinering av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Ut fra arbeidsdelingen som ble forelagt Stortinget i nasjonalbudsjettet for 2017, har de eneste koordinerende elementene fram til 2020 vært at Finansdepartementet har sammenstilt rapporteringen om oppfølgingen av bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet og opprettelsen av et interdepartementalt forum. Utover dette har ikke Finansdepartementet hatt, eller tatt, et ansvar for overordnet nasjonal styring og oppfølging. Utenriksdepartementet har ansvaret for koordinering av oppfølgingen internasjonalt, inkludert rapporteringen til FN.

I 2018 ble det etablert et interdepartementalt forum for bærekraftsmålene i regi av Utenriksdepartementet i samarbeid med Finansdepartementet. Forumet møtes to ganger årlig og tar hovedsakelig for seg temaer av praktisk art, som rapportering, indikatorer og statistikk. Forumet har imidlertid ikke fungert som et overordnet organ for beslutninger om strategier og koordinering. Det er også etablert et annet forum, Samstemthetsforum, der bærekraftsmålene er sentrale. Samstemthetsforumet ble etablert av regjeringen i 2018, og ledes av Utenriksdepartementet. Dette forumet arbeider med samstemt politikk for utvikling relatert til bistand og ikke med nasjonal oppfølging av bærekraftsmålene.

Regjeringens organisering har medført at hvert av de 12 departementene med koordineringsansvar har hatt ansvar for å følge opp alle aspekter for sine bærekraftsmål. Det at 2030-agendaen i en tidlig fase ble oppfattet bare å gjelde utviklingsland og utviklingspolitikk, samt at det ikke har vært noe departement eller annen enhet som har hatt et overordnet koordineringsansvar, har medført sen og varierende forankring av 2030-agendaen blant departementene. Slik arbeidet har vært organisert fram til 2020 kan det ikke forventes at det enkelte departement har hatt en helhetlig, strategisk tilnærming til

2030-agendaen. Det at det ikke er noen som har hatt ansvaret for sammenhengen mellom og helheten i bærekraftsmålene innebærer at alle beslutninger om arbeidet med bærekraftsmål er overlatt til det enkelte departement eller til regjeringen. Selv om enkeltdepartementer har arbeidet godt med bærekraftsmål som de har ansvar for, har det ikke vært noe departement eller noen annen dedikert enhet som vurderer, analyserer eller følger opp betydningen av enkeltresultater for helheten. Fraværet av overordnet og helhetlig styring medfører at målkonflikter ikke blir identifisert og håndtert for å få en samstemt gjennomføring av bærekraftsmålene og at det ikke legges tilstrekkelig vekt på framdrift, resultater og måloppnåelse totalt sett. Videre vil det være risiko for at det ikke prioriteres mellom mål for å oppnå det beste resultatet samlet sett.

Med virkning fra 2020 har regjeringen besluttet at kommunal- og moderniseringsministeren har ansvar for koordinering av regjeringens arbeid med bærekraftsmålene. Dette er gjort for å sikre en sterkere koordinering av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene for at målene skal ses og følges opp i sammenheng i sterkere grad enn det som har blitt gjort fram til 2020.

Arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene de fire første årene har ikke vært koordinert på en måte som ivaretar 2030-agens forventninger om en helhetlig og tverrsektoriell tilnærming. Organiseringen har resultert i en stykkevis og delt oppfølging og det har tatt lang tid før det er blitt lagt til rette for implementering av bærekraftsmålene nasjonalt i samsvar med 2030-agendaen.

8.2 Norge mangler en helhetlig plan for gjennomføringen av 2030-agendaen med bærekraftsmålene

I Innst. 440 S (2016–2017), jf. Meld. St. 24 (2016–2017), gir utenriks- og forsvarskomiteens flertall uttrykk for at den ser det som positivt at Norge rapporterer til FN om norsk oppfølging av bærekraftsmålene, men forutsetter at regjeringen forelegger Stortinget en plan for hvordan Norge vil gjennomføre bærekraftsmålene, også nasjonalt. Undersøkelsen viser at det ikke er utarbeidet noen egen plan eller strategi for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Finansdepartementet viser til at regjeringen har utarbeidet mange handlingsplaner på områder som omhandler bærekraftsmålene. En gjennomgang av et utvalg strategier og policydokumenter viser stor variasjon mellom departementene med hensyn til hvordan de henviser til aktuelle bærekraftsmål, eller hvorvidt de er knyttet opp til nasjonale mål. Når dette ikke gjøres eksplisitt, blir det vanskelig å se sammenhengen mellom strategiene og bærekraftsmålene, eller de ønskede konsekvensene nye tiltak vil ha for oppnåelse av bærekraftsmålene.

De globale bærekraftsmålene, delmålene og indikatorene utgjør rammen for landenes nasjonale oppfølging, men 2030-agendaen skal tilpasses nasjonale forhold og utviklingsnivå. I 2030-agendaen er det en forventning om at hvert enkelt land skal fastsette egne nasjonale delmål og ambisjonsnivå for å øke den nasjonale relevansen av agendaen, blant annet ved å identifisere hvilke områder som bør prioriteres særskilt nasjonalt. Ingen av de koordinerende departementene har utviklet egne nasjonale delmål for sine bærekraftsmål.

Undersøkelsen viser at det tidlig i 2016 ble identifisert bærekraftsmål og delmål som er særlig utfordrende for Norges oppfølging av 2030-agendaen på nasjonalt nivå. Oversikten over utfordringene i den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene ble presentert i Norges frivillige rapportering til FN i 2016, men er ikke blitt forelagt Stortinget. Ikke alle departementene ga innspill til denne listen. Departementene opplyser dessuten at det er flere delmål enn de som er på listen som ble rapportert til FN som de anser som særlig utfordrende og viktige å følge opp nasjonalt. Det er opp til hvert enkelt koordinerende departement til enhver tid å definere hva som anses som krevende delmål. Det har ikke vært noen tverrgående og helhetlig diskusjon om disse målene, verken da oversikten ble utarbeidet eller i etterkant. De har ikke blitt fulgt opp, og Stortinget er heller ikke blitt orientert om disse utfordrende målene.

Det er det enkelte koordinerende departements ansvar å knytte allerede eksisterende nasjonale mål som er fastsatt av Stortinget opp til bærekraftsmålene. Flere av departementene opplyser at dette ikke er gjort, selv om enkelte departementer viser til at nasjonale mål på flere politikkområder sammenfaller med de globale bærekraftsmålene. Det har ikke vært noen prosess for å synliggjøre denne sammenhengen og sammenstille disse målene med bærekraftsmålene.

Slik arbeidet har vært organisert i Norge, legges det til grunn at oppfølgingen av bærekraftsmålene skal være integrert i de ordinære politiske prosessene. Undersøkelsen viser likevel at bærekraftsmålene bare i varierende grad er synliggjort i budsjettdokumenter og stortingsmeldinger. Bærekraftsmålene blir sjelden eksplisitt vist til, eller integrert i, departementenes ordinære strategier og planer. Utenriksdepartementet er det eneste departementet som har startet prosesser med å knytte budsjettposter til de enkelte delmålene.

2030-agendaen innebærer at alle land er å regne som utviklingsland, og forplikter hvert enkelt land til å følge opp bærekraftsmålene med bakgrunn i nasjonalt utviklingsnivå og nasjonale forhold. Undersøkelsen viser at det er flere mangler i tilpasningen av agendaen til nasjonal kontekst. Det er ikke utarbeidet en egen nasjonal plan for oppfølging av bærekraftsmålene, slik Stortinget har forutsatt. Det mangler en klargjøring av hvilke ambisjoner Norge har for bærekraftsmålene. Stortinget har ikke blitt informert om hvilke mål som er særlig utfordrende for Norge, og hvordan disse følges opp. Videre er det ikke utarbeidet nasjonale delmål, og bærekraftsmålene er ikke tydelig nok integrert i den ordinære budsjettprosessen slik organiseringen av den nasjonale oppfølgingen legger opp til.

8.3 Mangelfull involvering av Statistisk sentralbyrå i arbeidet med bærekraftsmålene

Indikatorbasert rapportering er en fundamental del av 2030-agendaen, og tilgang til etterprøvable statistikk er en forutsetning for å kunne måle framdriften på delmålene og indikatorene til de 17 hovedmålene. Av 2030-agendaen framgår det at landene skal ha en systematisk oppfølging og gjennomgang av implementeringen av agendaen. Det forventes at implementeringen av bærekraftsmålene og delmålene nasjonalt blir fulgt opp gjennom en vedvarende langtidsorientering, kritiske suksessfaktorer, utfordringer, avvik og identifisering av måloppnåelse. Mål og delmål skal ifølge 2030-agendaen følges opp globalt gjennom de 232 indikatorene som er utviklet av FN. Disse vil bli supplert med medlemslandenes nasjonale indikatorer og frivillige nasjonale rapporteringer, *voluntary national review*. Ifølge 2030-agendaen forventes det at de nasjonale statistikkbyråene skal ha en sentral rolle ved utarbeidelse av statistikk for å kunne måle utviklingen og rapportere om status i oppfølgingen av bærekraftsmålene.

Undersøkelsen viser at Finansdepartementet ikke har gitt Statistisk sentralbyrå (SSB) noe klart mandat for arbeidet med bærekraftsmålene. Selv om Finansdepartementet i budsjettproposisjonen har rapportert til Stortinget at SSB skal støtte opp om bærekraftsmålene og 2030-agendaen, kommer ikke dette fram i den formelle styringsdialogen. Staten har ikke fått tildelt midler for å arbeide særskilt med bærekraftsmålene. SSB må derfor få egne oppdrag dersom arbeid med bærekraftsmålene ikke skal fortrenge annen produksjon i virksomheten. Av regjeringens ansvarsfordeling følger det at det er opp til de enkelte koordinerende departementene å utarbeide indikatorer og statistikk for bærekraftsmålene de har ansvar for. Finansdepartementet har i dialogen med departementene og SSB henvist til at det er opp til de koordinerende departementene å engasjere SSB i arbeidet med statistikk og indikatorer for bærekraftsmålene. Departementenes involvering av SSB om bærekraftsmålene har vært begrenset til tre enkeltoppdrag.

Et av oppdragene som SSB har fått er å kartlegge de indikatorene som Norge kan rapportere på. Rapporten fra januar 2018 konkluderte med at det er hull i indikatorsettene, og kom med forslag til nasjonal statistikkansvarlig for de enkelte globale indikatorene. Det andre oppdraget til SSB kom fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og gjaldt utvikling statistikk på enkelte globale indikatorer. De fleste av de andre departementene viser til at de får data fra underliggende etater, men at de ikke har arbeidet med å utvikle statistikk på nye indikatorer siden kartleggingsrapporten kom. Indikatorbasert rapportering om status og framdrift er avgjørende for oppfølging av bærekraftsmålene på alle nivåer. Derfor er det uheldig at arbeidet med å utvikle indikatorer har tatt lang tid fordi ikke flere departementer har tatt initiativ til å følge opp manglene som blir avdekket i SSBs kartlegging.

Det tredje oppdraget som er gitt til SSB i november 2019 om bærekraftsmålene gjelder utarbeidelse av en rapporteringsplattform for et utvalg indikatorer. Selv om SSB tok initiativ til dette i 2017 og andre departementer har vist til at andre land lenge har hatt tilsvarende plattformer, har denne prosessen tatt lang tid, først og fremst fordi det ikke ble enighet mellom departementene før i 2019 om finansieringen

med 1,2 millioner kroner til plattformen. Den videre finansieringen av utviklingen og driften av plattformen etter 2020 er ikke avklart.

I arbeidet med rapporteringsplattformen har SSB bedt hvert departement om å komme med innspill til indikatorer for de enkelte bærekraftsmålene. Flere av de koordinerende departementene opplyser at SSB har oppfordret dem til å bruke indikatorer for nasjonale mål dersom de globale indikatorene ikke passer eller er utviklet. Dette er innenfor rammene av 2030-agendaen, men departementene har ikke benyttet denne muligheten før SSB gjorde dem oppmerksomme på dette.

En tettere og tidligere involvering av SSB i arbeidet med indikatorer og statistikk, kunne ha ført til en raskere og bedre tilrettelegging for måling av den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene, og gitt indikatorer og statistikk den tiltenkte sentrale plassen de skal ha i den nasjonale oppfølgingen av 2030-agendaen.

8.4 Rapporteringen gir ikke god nok informasjon til Stortinget om status og framdrift for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene

De generelle kravene for mål- og resultatstyring i staten gjelder også for regjeringens oppfølging av bærekraftsmålene nasjonalt. Dette omfatter blant annet krav til resultatrapporteringen til Stortinget. Alle departementene skal rapportere om oppfølgingen av bærekraftsmålene som de har ansvar for i sine budsjettokumenter, og Finansdepartementet skal sammenstille hovedpunktene i nasjonalbudsjettet etter innspill fra de koordinerende departementene. Finansdepartementet har gitt føringer for departementenes innspill til rapporteringen på bærekraftsmålene i nasjonalbudsjettet, som å legge vekt på de antatt mest krevende målene og delmålene og økt bruk av indikatorer. Undersøkelsen viser at Finansdepartementet ikke har fulgt opp dette videre. Finansdepartementet har ikke gitt tilbakemeldinger til departementene på innholdet i rapporteringen, bare på lengden på mottatte tekstbidrag.

Rapporteringen i nasjonalbudsjettet om oppfølgingen av det enkelte bærekraftsmål er i stor grad en tekst med beskrivelse av tiltak, satsninger og generell omtale av departementets arbeid med bærekraftsmålet. Det er lite omtale av utfordringer, målsettinger, resultater, status og framdrift. Rapporteringen gjelder det enkelte bærekraftsmål og har ikke omfattet noen overordnede analyser eller sett målene i sammenheng. I rapporteringen for noen bærekraftsmål har indikatorbruken økt etter at Finansdepartementet ga føringer om dette i 2019, men for de fleste målene er det ingen rapportering på indikatornivå. Rapporteringen i nasjonalbudsjettene fram til 2020 vurderes heller ikke å ha vært i samsvar med kravene til indikatorbasert rapportering i 2030-agendaen eller de generelle nasjonale kravene som gjelder for resultatrapportering for forvaltningen. Rapporteringen på bærekraftsmålene i budsjettproposisjonene har generelt de samme svakhetene som rapporteringen i nasjonalbudsjettet.

Undersøkelsen viser videre at det ikke er gjennomført noen helhetlige analyser av status og utvikling for den nasjonale oppfølgingen av bærekraftsmålene. Konsekvensen av svakhetene i rapporteringen i nasjonalbudsjettene og i budsjettproposisjonene, samt manglende analyser, er at Stortinget ikke har fått informasjon om den samlede statusen for Norges oppfølging av bærekraftsmålene.

9 Referanseliste

Stortingsdokumenter

Stortingsproposisjoner

- Prop. 1 S (2005–2006)–(2019–2020) Finansdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Utenriksdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Arbeids- og sosialdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Klima- og miljødepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Helse- og omsorgsdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Justis- og beredskapsdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Nærings- og fiskeridepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Kunnskapsdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Olje- og energidepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2019–2020) Landbruks- og matdepartementet.
- Prop. 1 S (2016–2017)–(2018–2019) Barne- og likestillingsdepartementet.
- Prop. 1 S (2019–2020) Barne- og familiedepartementet.
- Prop. 1 S (2019–2020) Kulturdepartementet.

Stortingsmeldinger

- Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*.
- Meld. St. 1 (2017–2018) *Nasjonalbudsjettet 2018*.
- Meld. St. 1 (2018–2019) *Nasjonalbudsjettet 2019*.
- Meld. St. 1 (2019–2020) *Nasjonalbudsjettet 2020*.
- Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*.
- Meld. St. 29 (2016–2017) *Perspektivmeldingen 2017*.
- Meld. St. 11 (2016–2017) *Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon*.
- Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028*.
- Meld. St. 13 (2018–2019) *Muligheter for alle – Fordeling og sosial bærekraft*.
- Meld. St. 19 (2018–2019) *Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn*.

Innstillinger til Stortinget

- Innst. 2 S (2016–2017) *Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2017 og forslaget til statsbudsjett for 2017*
- Innst. 2 S (2017–2018) *Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2018 og forslaget til statsbudsjett for 2018*
- Innst. 2 S (2018–2019) *Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2019 og forslaget til statsbudsjett for 2019*
- Innst. 2 S (2019–2020) *Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2020 og forslaget til statsbudsjett for 2020*
- Innst. S. nr. 187 (2004–2005) *Innstilling fra finanskomiteen om bevilgningsreglementet*.
- Innst. 198 S (2015–2016) *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Sammen om jobben. Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet*
- Innst. 243 S (2016–2017) *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Rigmor Andersen Eide om reform av utviklingspolitikken*
- Innst. 440 S (2016–2017) *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*
- Innst. 369 S (2018–2019) *Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn*

- Innst. 243 S (2016–2017), jf. Dokument 8:25 S (2016–2017) *Representantforslag om reform av utviklingspolitikken*.

Reglement og rundskriv

- *Bevilgningsreglementet*. Vedtatt av Stortinget 26. mai 2005.
- *Reglement for økonomistyring i staten* (økonomireglementet). Fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 23. september 2019.
- *Bestemmelser om økonomistyring i staten* (økonomibestemmelsene). Fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 23. september 2019.
- R-4/2016 Hovudbudsjettsskriv for 2017. Finansdepartementet, 18. mars 2016.
- R-4/2017 Hovudbudsjettsskriv for 2018. Finansdepartementet, 24. mars 2017.
- R-4/2018 Hovudbudsjettsskriv for 2019. Finansdepartementet, 23. mars 2018.
- R-4/2019 Hovudbudsjettsskriv for 2020. Finansdepartementet, 11. april 2019.

Tildelingsbrev, årsrapporter og referater fra etatsstyringsmøter

- Finansdepartementet (2006–2012 og 2016–2020) *Tildelingsbrev til Statistisk sentralbyrå*.
- Helse- og omsorgsdepartementet (2016–2019) *Tildelingsbrev til Helsedirektoratet*.
- Klima- og miljødepartementet (2016–2019) *Tildelingsbrev til Miljødirektoratet*.
- Kunnskapsdepartementet (2016–2019) *Tildelingsbrev til Utdanningsdirektoratet*.
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016–2019) *Tildelingsbrev til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet*.
- Statistisk sentralbyrå (2016–2019) *Årsrapporter*.
- Referater fra etatsstyringsmøter mellom Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå i perioden 2016–2019.

Lover og forskrifter

- *Lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå av 16. juni 1989 nr. 54* (statistikkloven).
- *Lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå av 21. juni 2019 nr. 32* (statistikkloven).

FN-resolusjoner

- A/RES/70/1 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 25. september 2015.
- A/RES/71/313 *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 6. juli 2017.
- A/RES/71/313, E/CN.3/2018/2, E/CN.3/2019/2 *Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Det globale indikatorsettet vedtatt av FNs generalforsamling i juli 2017. Oppdatert i 2018 og 2019.
- A/RES/69/313 *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development*. Resolusjon vedtatt av FNs generalforsamling 27. juli 2015.
- *Parisavtalen* av 12. desember 2015 under FNs rammekonvensjon om klimaendring av 9. mai 1992.

Rapportering til FN

- Utenriksdepartementet (2016) *Norway: Initial steps towards the implementation of the 2030 agenda. Voluntary national review presented at the high-level political forum for sustainable development (HLPF): UN, New York, July 2016*. (Ett separat sammendrag har tittelen *Norway's follow-up of the Agenda 2030 and the Sustainable Development Goals*. Dokumentene gjelder Norges frivillige rapportering til FN i 2016 og er tilgjengelige på regjeringens nettsider.)
- Finansdepartementet og Utenriksdepartementet (2017–2019) *One Year Closer*. (Dokumentene er Norges årlige statusrapporter til FN.)

- Udenrigsministeriet (2017) *Report for the Voluntary National Review: Denmark's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*.
- Utrikesdepartementet och Finansdepartementet (2017) *Sweden and the 2030 Agenda - Report to the UN High level Political Forum 2017 on Sustainable Development*.
- Prime Minister's Office Finland (2016) *National Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development Finland*.

Andre land

- Office of the Auditor General of Canada (2018) *Canada's preparedness to Implement the United Nations' Sustainable Development Goals*.
- National Audit Office Finland (2019) *Promoting sustainable development*. Performance audit report 14/2019.
- Rigsrevisionen (2020) *Rigsrevisionens notat om tilrettelæggelsen af en større undersøgelse af ministeriernes implementering af og opfølgning på verdensmålene*.
- Prime Minister's Office Finland (2017) *Government Report on the implementation of the 2030 for Sustainable Development. Sustainable Development in Finland – Long-term, Coherent and Inclusive Action*.
- Regeringskansliet (2018). *Handlingsplan Agenda 2030: 2018–2020*. Artikkelnr. Fi 2018:3.

Rapporter og annet

- Statistisk sentralbyrå (2018) *Indikatorer til FNs Bærekraftsmål: Kartlegging av tilgjengelig statistikk i Norge for måling av FNs bærekraftsmål*. Notater 2018/01.
- INTOSAI Development Initiative (2018) *Auditing Preparedness for Implementation of Sustainable Development Goals - A Guidance for Supreme Audit Institutions*.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2019) *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*.
- *Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre*. Jeløya, 14. januar 2018.
- *Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti*. Granavolden, 17. januar 2019.
- Christensen, Tom og Per Lægreid (2007) *The Whole-of-Government Approach to Public Sector Reform*. I: *Public Administration Review*, 67(6), s. 1059–1066.
- Asker kommune (2019) *Handlingsprogram 2020–2023*.
- Asker kommune (2019) *Fra globale mål til lokal handling: Hvordan vi jobber med FNs bærekraftsmål i Asker kommune*.
- Deloitte (2018) *Fra globale mål til lokal handling*.
- Asplan Viak (2019) *Prioriterte mål i kommunalt og fylkeskommunalt planarbeid*.
- Nordregio (2018) *Global goals for local priorities: The 2030 agenda at local level*. Nordregio report 2018:2.
- Miljødirektoratet et. al. (2020) *Klimakur - forslag til regjeringens kommende stortingsmelding*.
- OECD: *Measuring the distance to the SDG targets* (2016, 2017 og 2019).
- OECD: (2019) *Governance as an SDG Accelerator - Country Experiences and Tools*.
- Forskningsrådet (2015) *Forskning for innovasjon og bærekraft. Strategi for Norges Forskningsråd 2015–2020*.

Intervjuer og brev med spørsmål

Det er gjennomført intervjuer med følgende fem aktører:

- Statistisk sentralbyrå 21. november 2019
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet 12. desember 2019
- Klima- og miljødepartementet 10. januar 2020
- Utenriksdepartementet 20. januar 2020

- Finansdepartementet 31. januar 2020

Brev med spørsmål ble sendt til følgende åtte departementer 6. desember 2019:

- Arbeids- og sosialdepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Justis- og beredskapsdepartementet
- Kulturdepartementet
- Kunnskapsdepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Olje- og energidepartementet

E-post og brev

- Finansdepartementet (2019) *Norsk oversettelse av bærekraftsmålene og delmålene*. Brev til Riksrevisjonen 24. juni 2019
- Finansdepartementet (2019) *Etablering av en nettbasert rapporteringsplattform*, brev til relevante departementer 14. juni 2019. Brev til Riksrevisjonen 24. juni 2019
- Finansdepartementet (2019) *Føringer på rapporteringen på bærekraftsmålene i 2019*, brev til departementene 14. mars 2019. Brev til Riksrevisjonen 24. juni 2019.
- Finansdepartementet (2019) *Finansdepartementets brev til de berørte departementene med føringer på rapporteringen på bærekraftsmålene i 2017 og 2018 som vedlegg*. <E-post til Riksrevisjonen 5. februar 2019>
- Finansdepartementet (2019) *Finansdepartementets brev til de berørte departementene med føringer på rapporteringen på bærekraftsmålene i 2016 som vedlegg*. <E-post til Riksrevisjonen 16. desember 2019>
- Utenriksdepartementet (2019) *Dokumenter knyttet til møter i det interdepartementale forumet for bærekraftsmålene og Samstemthetsforum som vedlegg*. <E-post til Riksrevisjonen 2. juli 2019>
- Utenriksdepartementet (2019) *Dokumenter knyttet til møter i Samstemthetsforum som vedlegg*. <E-post til Riksrevisjonen 26. august 2019>
- Utenriksdepartementet (2019) *UNDESAs retningslinjer for frivillig nasjonal rapportering (voluntary national review) for 2016 som vedlegg*. <E-post til Riksrevisjonen 6. september 2019>
- Statistisk sentralbyrå (2019) *Oversikt over møter og medfølgende dokumenter knyttet til etatens arbeid med bærekraftsmålene fra 2015 til 2019 som vedlegg*. <E-post til Riksrevisjonen 12. november 2019>

Internett

- FNs nettsider for bærekraftsmålene: - www.un.org/sustainabledevelopment/ nedlastet 15. mai 2020
- OECDs nettsider for bærekraftsmålene: - www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.htm nedlastet 15. mai 2020
- Den svenske regjeringens nettsider om bærekraftsmålene - www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/ nedlastet 15. mai 2020
- Miljøstatus <http://www.miljostatus.no> nedlastet 21. februar 2020
- Danmarks Statistik nettsider for verdensmålene <http://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg> nedlastet 15. mai 2020
- SSBs nettsider for indikatorer til bærekraftsmålene - www.ssb.no/sdg nedlastet 1. april 2020
- Stockholm Resilience Center - www.stockholmresiliencecenter.org

10 Vedlegg

Vedlegg 1 Norsk oversettelse av bærekraftsmålene og delmålene

Listen nedenfor med de globale bærekraftsmålene og delmålene oversatt til norsk ble sendt fra Finansdepartementet til Riksrevisjonen som vedlegg til brev av 24. juni 2019.

Mål 1 Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

- 1.1 Innen 2030 utrydde all ekstrem fattigdom, for tiden målt til under 1,25 dollar om dagen å leve for
- 1.2 Innen 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner, minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom
- 1.3 Innføre nasjonalt tilpassede sosiale velferdsordninger, herunder minimumsstandarder, og innen 2030 nå de fleste fattige og sårbare
- 1.4 Innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til grunnleggende tjenester, eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, arv, naturressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester, herunder mikrofinansiering
- 1.5 Innen 2030 bygge opp motstandskraften til fattige og personer i utsatte situasjoner, slik at de blir mindre utsatt for og sårbare overfor klimarelaterte ekstreme hendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer
- 1.a Sikre en betydelig mobilisering av ressurser fra mange ulike kilder, blant annet gjennom økt utviklingssamarbeid, for å gi utviklingslandene, særlig de minst utviklede landene, tilstrekkelige og forutsigbare virkemidler til å gjennomføre programmer og politikk med sikte på å utrydde alle former for fattigdom
- 1.b Opprette gode politiske rammeverk på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå basert på utviklingsstrategier som gagnar de fattige og ivaretar kjønnsperspektivet, med sikte på å framskynde investeringer i fattigdomsbekjempende tiltak

Mål 2 Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

- 2.1 Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, blant andre spedbarn, tilgang til trygg, næringsrik og tilstrekkelig mat hele året
- 2.2 Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, og innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som gjelder veksthemming og avmagring hos barn under fem år, samt ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende mødre og eldre personer
- 2.3 Innen 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskalaprodusenter i landbruket, særlig kvinner, urfolk, drivere av familiebruk, husdyrnomader og fiskere, blant annet gjennom sikker og lik tilgang til jord, andre produksjonsressurser og innsatsmidler, kunnskap, finansielle tjenester, markeder og muligheter for verdiøkning samt sysselsetting utenfor landbruket
- 2.4 Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste landbruksmetoder som gir økt produktivitet og produksjon, bidrar til å opprettholde økosystemene, styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som gradvis fører til bedre jordkvalitet
- 2.5 Innen 2020 opprettholde det genetiske mangfoldet av frø, kulturplanter og husdyr samt beslektede villlevende arter, blant annet gjennom veldrevne og rikholdige frø- og plantelagre nasjonalt, regionalt og internasjonalt, og fremme tilgang til og en rettferdig og likelig fordeling av de goder som følger av bruk av genressurser og tilhørende tradisjonell kunnskap, i tråd med internasjonale avtaler

2.a Øke investeringene, blant annet gjennom bedre internasjonalt samarbeid, i infrastruktur på landsbygda, forskning og veiledningstjenester innenfor landbruket, teknologiutvikling og opprettelse av genbanker for planter og husdyr, med sikte på å forbedre produksjonskapasiteten i landbruket i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene

2.b Korrigere og hindre handelsbegrensninger og -vridninger på verdens landbruksmarkeder, blant annet gjennom en parallell avvikling av alle former for eksportsubsidier på landbruksvarer og alle eksporttiltak med tilsvarende virkning, i samsvar med mandatet for Doha-runden

2.c Vedta tiltak for å sikre at markedene for matvarer og deres biprodukter virker etter sin hensikt, og legge til rette for rask tilgang til markedsinformasjon, blant annet om matreserver, for å bidra til å begrense ekstreme svingninger i matvareprisene

Mål 3 Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

3.1 Innen 2030 redusere mødredødeligheten i verden til under 70 per 100 000 levendefødte

3.2 Innen 2030 få slutt på dødsfall som kan forhindres blant nyfødte og barn under fem år, med et felles mål for alle land om å redusere dødeligheten blant nyfødte til høyst 12 per 1 000 levendefødte og blant barn under fem år til høyst 25 per 1 000 levendefødte

3.3 Innen 2030 stanse epidemiene av aids, tuberkulose, malaria og neglisjerte tropiske sykdommer samt bekjempe hepatitt, vannbårne og andre smittsomme sykdommer

3.4 Innen 2030 redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer med en tredel gjennom forebygging og behandling, og fremme mental helse og livskvalitet

3.5 Styrke forebygging og behandling av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol

3.6 Innen 2020 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker

3.7 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse, herunder familieplanlegging og tilhørende informasjon og opplæring, og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer

3.8 Oppnå allmenn dekning av helsetjenester, herunder beskyttelse mot økonomisk risiko, og allmenn tilgang til grunnleggende og gode helsetjenester samt trygge, virksomme og nødvendige medisiner og vaksiner av god kvalitet og til en overkommelig pris

3.9 Innen 2030 betydelig redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord

3.a Styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader i alle land

3.b Støtte forskning om og utvikling av vaksiner og medisiner mot smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer som primært rammer utviklingsland, sørge for tilgang til nødvendige medisiner og vaksiner til en overkommelig pris, i samsvar med Doha-erklæringen om TRIPS-avtalen og folkehelse, som bekrefter utviklingslandenes rett til fullt ut å anvende bestemmelsene i avtalen om handelsrelaterte aspekter ved immaterielle rettigheter om adgangen til å verne om folkehelsen og særlig til å sørge for tilgang til medisiner for alle

3.c Oppnå betydelig bedre finansiering av helsetjenester og økt rekruttering, utvikling og opplæring av helsepersonell i utviklingsland samt arbeide for at slikt personell blir værende i landene, særlig i de minst utviklede landene og små utviklingsøystater

3.d Styrke kapasiteten i alle land, særlig i utviklingsland, for tidligvarsling, risikobegrensning og håndtering av nasjonale og globale helserisikoer

Mål 4 Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

- 4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte
- 4.2 Innen 2030 sikre alle jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen
- 4.3 Innen 2030 sikre kvinner og menn lik tilgang til god teknisk og yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, herunder universitetsutdanning, til en overkommelig pris
- 4.4 Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne med kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap
- 4.5 Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare personer, deriblant personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner
- 4.6 Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne
- 4.7 Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning for bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av fred og ikkevold, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling
- 4.a Etablere og oppgradere utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barn, personer med nedsatt funksjonsevne og kjønnsforskjeller, og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsomgivelser for alle
- 4.b Innen 2020 oppnå en vesentlig økning, på verdensbasis, i antall stipender som er tilgjengelige for studenter fra utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, små utviklingsøystater og afrikanske land, for å dem gi tilgang til høyere utdanning, blant annet yrkesfaglig opplæring og programmer for informasjons- og kommunikasjonsteknologi, teknikk, ingeniørfag og vitenskap, i utviklede land og i andre utviklingsland
- 4.c Innen 2030 oppnå en vesentlig økning i antall kvalifiserte lærere, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid om lærerutdanning i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene og i små utviklingsøystater

Mål 5 Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling

- 5.1 Gjøre slutt på alle former for diskriminering av jenter og kvinner i hele verden
- 5.2 Avskaffe alle former for vold mot alle jenter og kvinner, både i offentlig og privat sfære, herunder menneskehandel, seksuell og annen form for utnyttning
- 5.3 Avskaffe all skadelig praksis, for eksempel barneekteskap, tidlige ekteskap og tvangsekteskap samt kvinnelig omskjæring
- 5.4 Erkjenne og verdsette ubetalt omsorgs- og husholdsarbeid gjennom yting av offentlige tjenester, infrastruktur og sosialpolitikk samt fremme av delt ansvar i husholdet og familien, alt etter hva som passer i det enkelte land
- 5.5 Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger på alle nivåer i beslutningsprosessene i det politiske, økonomiske og offentlige liv
- 5.6 Sikre allmenn tilgang til seksuell og reproduktiv helse samt reproduktive rettigheter, som avtalt i samsvar med handlingsprogrammet fra den internasjonale konferansen om befolkning og utvikling, handlingsplanen fra Beijing og beslutningsdokumentene fra deres respektive tilsynskonferanser

5.a Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser, i samsvar med nasjonal lovgivning

5.b Styrke bruken av tilpasset teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi, for å styrke kvinners stilling

5.c Vedta og styrke god politikk og gjennomførbar lovgivning for å fremme likestilling og styrke jenters og kvinners stilling på alle nivåer

Mål 6 Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

6.1 Innen 2030 sørge for allmenn og likeverdig tilgang til trygt drikkevann til en overkommelig pris for alle

6.2 Innen 2030 sørge for tilgang til tilstrekkelige og likeverdige sanitær-, hygiene- og toalettforhold for alle, med særlig vekt på behovene til jenter og kvinner samt personer i utsatte situasjoner

6.3 Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk på verdensbasis

6.4 Innen 2030 betydelig bedre utnyttelsen av vann i alle sektorer, og sikre bærekraftig uttak av og tilgang til ferskvann for å håndtere knapphet på vann og i vesentlig grad redusere antall personer som rammes av vannmangel

6.5 Innen 2030 gjennomføre en integrert forvaltning av vannressurser på alle nivåer, blant annet gjennom samarbeid over landegrensene der det er aktuelt

6.6 Innen 2020 verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer, herunder fjell, skoger, våtmarker, elver, vannførende bergarter og innsjøer

6.a Innen 2030 utvide det internasjonale samarbeidet og støtte oppbygging av kapasitet i utviklingsland når det gjelder virksomhet og programmer knyttet til vann- og sanitærforhold, blant annet teknologi for vannoppsamling, avsalting, effektiv bruk av vannressurser, behandling av avløpsvann, gjenvinning og ombruk

6.b Støtte og styrke medvirkning fra lokalsamfunn for å bedre forvaltningen av vann- og sanitærforhold

Mål 7 Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle

7.1 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energitjenester til en overkommelig pris

7.2 Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk

7.3 Innen 2030 doble energieffektivitetsraten på verdensbasis

7.a Innen 2030 styrke det internasjonale samarbeidet for å lette tilgangen til forskning og teknologi på området ren energi, herunder fornybar energi, energieffektivisering og en avansert og renere teknologi for fossilt brensel, samt fremme investeringer i energinfrastruktur og teknologi for ren energi

7.b Innen 2030 utbygge infrastruktur og oppgradere teknologi for å tilby moderne og bærekraftige energitjenester til alle innbyggere i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene, små utviklingsøystater og kystløse utviklingsland, i samsvar med landenes respektive støtteprogrammer

Mål 8 Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

8.1 Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene, og med en vekst i bruttonasjonalproduktet på minst sju prosent per år i de minst utviklede landene

8.2 Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk modernisering og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

8.3 Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester

8.4 Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljøødeleggelser, i samsvar med det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, der de utviklede landene går foran

8.5 Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid

8.6 Innen 2020 betydelig redusere andelen unge som verken er i arbeid eller under utdanning eller opplæring

8.7 Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes, herunder rekruttering og bruk av barnesoldater, samt avskaffe alle former for barnearbeid innen 2025

8.8 Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, herunder arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, samt arbeidstakere i vanskelige arbeidsforhold

8.9 Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

8.10 Styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle

8.a Øke støtten til handelsrettet bistand («Aid for Trade») til utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, blant annet gjennom et bedre integrert rammeverk for handelsrelatert faglig bistand til de minst utviklede landene

8.b Innen 2020 utvikle og iverksette en global strategi for sysselsetting av ungdom, og gjennomføre Den internasjonale arbeidsorganisasjonens «Global Jobs Pact»

Mål 9 Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon

9.1 Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle

9.2 Fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering, og innen 2030 betydelig øke næringslivets andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt, i tråd med forholdene i de respektive landene, og doble denne andelen i de minst utviklede landene

9.3 Øke tilgangen til finansielle tjenester, herunder rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes integrering i verdikjeder og markeder

9.4 Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og større anvendelse av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet

9.5 Styrke vitenskapelig forskning, oppgradere næringslivssektorenes teknologiske evne og kapasitet i alle land, særlig utviklingsland, herunder og innen 2030 ved å stimulere til innovasjon og ved en betydelig økning i antall ansatte innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet per million innbyggere, samt ved å øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling

9.a Legge til rette for en bærekraftig og robust utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden til afrikanske land, de minst utviklede landene, kystløse utviklingsland og små utviklingsøystater

9.b Støtte nasjonal utvikling av teknologi, forskning og innovasjon i utviklingsland, herunder ved å sikre politiske rammevilkår som blant annet fremmer mangfold i næringslivet og gir handelsvarer en merverdi

9.c Øke tilgangen til informasjons- og kommunikasjonsteknologi betydelig, og arbeide for at de minst utviklede landene får allmenn og rimelig tilgang til Internett innen 2020

Mål 10 Redusere ulikhet i og mellom land

10.1 Innen 2030, og raskere enn for det nasjonale gjennomsnittet, oppnå en gradvis og varig inntektsøkning for de fattigste 40 prosent av befolkningen

10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status

10.3 Sikre like muligheter og redusere forskjellsbehandling, blant annet ved å avskaffe diskriminerende lover, politikk og praksis og ved å fremme lovgivning, politikk og tiltak som er egnet til å nå dette målet

10.4 Vedta politikk, særlig når det gjelder skatter og avgifter, lønn og sosialomsorg, med sikte på å oppnå en gradvis utjevning av forskjeller

10.5 Bedre reguleringen av og tilsynet med globale finansmarkeder og finansinstitusjoner, og styrke gjennomføringen av regelverket

10.6 Sikre at utviklingslandene blir bedre representert og får større grad av medbestemmelse i beslutningsprosessene i globale finansinstitusjoner, slik at institusjonene blir mer velfungerende, troverdige, ansvarlige og legitime

10.7 Legge til rette for migrasjon og mobilitet i ordnede, trygge, regelmessige og ansvarlige former, blant annet ved å gjennomføre en planmessig og godt forvaltet migrasjonspolitik

10.a Gjennomføre prinsippet om særbehandling og differensiert behandling av utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, i samsvar med avtaler med Verdens handelsorganisasjon

10.b Stimulere til offentlig utviklingsbistand og kapitalflyt, blant annet direkte utenlandske investeringer, til statene der behovet er størst, særlig de minst utviklede landene, afrikanske land, små utviklingsøystater og kystløse utviklingsland, i samsvar med landenes egne planer og programmer

10.c Innen 2030 redusere transaksjonsgebyrene til under tre prosent ved pengeoverføringer fra utflyttede til hjemlandet, og avskaffe overføringsordninger der gebyrene overstiger fem prosent

Mål 11 Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

11.1 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder

11.2 Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, lett tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris, og bedre sikkerheten på veiene, særlig gjennom utbygging av offentlige transportmidler og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne samt eldre

11.3 Innen 2030 oppnå en mer inkluderende og bærekraftig urbanisering med mulighet for en integrert og bærekraftig bosettingsplanlegging og -forvaltning som gir medbestemmelse i alle land

11.4 Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv

11.5 Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon i antall dødsfall og antall personer som rammes av katastrofer, herunder vannrelaterte katastrofer, samt i betydelig grad minske de direkte økonomiske tap i verdens samlede bruttonasjonalprodukt som følge av slike katastrofer, med vekt på beskyttelse av fattige og personer i utsatte situasjoner

11.6 Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene målt per innbygger, blant annet ved å legge særlig vekt på luftkvalitet samt offentlig og annen form for avfallshåndtering

11.7 Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne

11.a Støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder ved å styrke nasjonale og regionale utviklingsplaner

11.b Innen 2020 oppnå en betydelig økning i antall byer og bosettinger som vedtar og gjennomfører en integrert politikk og plan med sikte på inkludering, bedre ressursbruk, begrensning av og tilpasning til klimaendringer samt evne til å motstå og håndtere katastrofer, samt utvikle og iverksette en helhetlig og altomfattende risikostyring i forbindelse med katastrofer, i tråd med Sendai-rammeverket for katastrofeberedskap 2015-2030

11.c Bistå de minst utviklede landene med å oppføre bærekraftige og solide bygninger ved bruk av lokale materialer, blant annet gjennom økonomisk og faglig bistand

Mål 12 Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

12.1 Gjennomføre det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, med deltakelse fra alle land og der de utviklede landene går foran, samtidig som det tas hensyn til utviklingslandenes utviklingsnivå og muligheter

12.2 Innen 2030 oppnå en bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser

12.3 Innen 2030 halvere andelen matavfall per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, herunder svinn som følge av dårlig lagerkapasitet etter innhøsting

12.4 Innen 2020, og i samsvar med internasjonalt vedtatte rammeverk, oppnå en mer miljøvennlig forvaltning av kjemikalier og alle former for avfall gjennom hele deres livssyklus, og betydelig redusere utslipp av kjemikalier og avfall til luft, vann og jord for mest mulig å begrense skadevirkningene for menneskers helse og for miljøet

12.5 Innen 2030 betydelig redusere avfallsmengden gjennom forbud, reduksjon, gjenvinning og ombruk

12.6 Stimulere selskaper, særlig store og flernasjonale selskaper, til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner

12.7 Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer

12.8 Innen 2030 sikre at alle i hele verden har relevant informasjon om og er seg bevisst en bærekraftig utvikling og en livsstil som er i harmoni med naturen

12.a Støtte utviklingslandene i arbeidet med å styrke deres vitenskapelige og tekniske kapasitet til gradvis å innføre mer bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

12.b Utvikle og innføre metoder for å overvåke konsekvensene av en bærekraftig utvikling på en turistnæring som er bærekraftig, skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

12.c Redusere ineffektive subsidier til fossilt brensel ved å fjerne markedsvridninger som oppmuntrer til overforbruk, i samsvar med forholdene i de enkelte land, herunder ved å legge om skatter og avgifter og avvike skadelige subsidier der de finnes, slik at konsekvensene for miljøet avdekkes, samtidig som det tas fullt ut hensyn til utviklingslandenes særlige behov og situasjon og eventuelle

skadelige konsekvenser for deres utvikling begrenses mest mulig og på en måte som beskytter de fattige og de berørte lokalsamfunnene

Mål 13 Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem*

13.1 Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land

13.2 Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå

13.3 Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette

13.a Gjennomføre forpliktelsene som de utviklede landene som er part i FNs rammekonvensjon om klimaendring, har påtatt seg for å nå målet om i fellesskap og innen 2020 å skaffe 100 milliarder dollar per år fra alle kilder for å møte utviklingslandenes behov for å innføre hensiktsmessige klimatiltak og gjennomføre dem på en åpen måte, og fullt ut å operasjonalisere Det grønne klimafondet ved at fondet snarest mulig tilføres kapital

13.b Fremme ordninger for å styrke evnen til effektiv planlegging og forvaltning knyttet til klimaendringer i de minst utviklede landene og små utviklingsøystater, blant annet med vekt på kvinner og ungdom samt lokale og marginaliserte samfunn

* I erkjennelsen av at FNs rammekonvensjon om klimaendring er det viktigste internasjonale og mellomstatlige forumet for forhandlinger om globale tiltak mot klimaendringer.

Mål 14 Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

14.1 Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, herunder forurensning forårsaket av flytende vrakrester og næringsstoffer

14.2 Innen 2020 forvalte og verne økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå omfattende skadevirkninger, blant annet ved å styrke systemenes motstandsevne og iverksette gjenopprettende tiltak for å gjøre havene sunne og produktive

14.3 Mest mulig begrense og håndtere konsekvensene av havforsuring, blant annet gjennom økt vitenskapelig samarbeid på alle nivåer

14.4 Innen 2020 innføre effektive tiltak for å regulere høsting og få slutt på overfiske, ulovlig, urapportert og uregulert fiske samt ødeleggende fiskemetoder, og iverksette vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for at fiskebestandene snarest mulig kan gjenopprettes minst til et nivå som kan gi best mulig bærekraftig avkastning ut fra bestandenes biologiske særtrekk

14.5 Innen 2020 bevare minst ti prosent av kyst- og havområdene, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten og på grunnlag av den beste vitenskapelige kunnskapen som er tilgjengelig

14.6 Innen 2020 forby visse former for fiskerisubsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske, avskaffe subsidier som bidrar til ulovlig, urapportert og uregulert fiske samt unngå å innføre nye tilsvarende subsidier, og samtidig erkjenne at en hensiktsmessig og effektiv særbehandling og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede landene bør være en integrert del av Verdens handelsorganisasjons forhandlinger om fiskerisubsidier (samtidig som det tas hensyn til de pågående forhandlingene i Verdens handelsorganisasjon, Doha-runden og erklæringen fra ministermøtet i Hongkong)

14.7 Innen 2030 øke de økonomiske fordelene for små utviklingsøystater og de minst utviklede landene som følge av en bærekraftig bruk av marine ressurser, blant annet gjennom bærekraftig forvaltning av fiskerier, akvakultur og turistnæringen

14.a Styrke vitenskapelig kunnskap, bygge opp forskningskapasitet og overføre marin teknologi, og samtidig ta hensyn til kriterier og retningslinjer fra Den mellomstatlige oseanografiske kommisjon for overføring av marin teknologi, med sikte på å bedre tilstanden i havet og øke det marine

artsmangfoldets bidrag til utviklingen i utviklingslandene, særlig i små utviklingsøystater og de minst utviklede landene

14.b Gi fiskere som driver småskala fiske med enkle redskaper, tilgang til marine ressurser og markeder

14.c Øke bevaringen og en bærekraftig bruk av havene og havressursene ved å gjennomføre folkerettslige bestemmelser slik de er nedfelt i FNs havrettskonvensjon, som utgjør rettsgrunnlaget for bevaring og bærekraftig bruk av havet og havressursene, slik det også framgår av punkt 158 i FN-rapporten «The Future We Want»

Mål 15 Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

15.1 Innen 2020 sikre bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av ferskvannsbaserte økosystemer og tjenester som benytter seg av disse økosystemene, på land og i innlandsområder, særlig skoger, våtmarker, fjell og tørre områder, i samsvar med forpliktelser i henhold til internasjonale avtaler

15.2 Innen 2020 fremme gjennomføring av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger og i betydelig grad øke skoggjenreising og nyplanting på globalt nivå

15.3 Innen 2030 bekjempe forørkning, gjenopprette forringet land og dyrkingsjord, herunder landområder som er rammet av forørkning, tørke og oversvømmelser, og arbeide for en verden uten landforringelse

15.4 Innen 2030 sikre bevaring av økosystemer i fjellområder, herunder deres biologiske mangfold, slik at de skal bli bedre i stand til å yte viktige bidrag til en bærekraftig utvikling

15.5 Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut

15.6 Fremme en rettferdig og likelig deling av fordelene knyttet til bruk av genressurser, og fremme en formålstjenlig tilgang til slike ressurser i tråd med internasjonale avtaler

15.7 Treffe umiddelbare tiltak for å stanse krypskyting og ulovlig handel med vernede plante- og dyrearter og håndtere både tilbuds- og etterspørselssiden ved handelen med ulovlige produkter fra villlevende dyr

15.8 Innen 2020 innføre tiltak for å unngå innføring og spredning av fremmede arter og for i betydelig grad å redusere fremmede arters påvirkning på land- og vannbaserte økosystemer, samt kontrollere eller utrydde prioriterte miljøfremmede arter

15.9 Innen 2020 innarbeide prinsipper om økosystemer og biologisk mangfold i nasjonale og lokale planleggings- og utviklingsprosesser, strategier for fattigdomsreduksjon samt regnskaper

15.a Skaffe til veie og oppnå en betydelig økning i finansielle ressurser fra alle kilder med sikte på bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold og økosystemer

15.b Skaffe til veie betydelige ressurser fra alle kilder og på alle nivåer for å finansiere en bærekraftig skogforvaltning, og sørge for virkemidler egnet til å fremme slik forvaltning i utviklingslandene, blant annet for bevaring og nyplanting av skog

15.c Øke den globale støtten til tiltak for å bekjempe krypskyting og ulovlig handel med vernede arter, blant annet ved å styrke lokalsamfunnenes evne til å benytte de muligheter som finnes for å opprettholde et bærekraftig livsgrunnlag

Mål 16 Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

16.1 Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for vold og andelen voldsrelaterte dødsfall i hele verden

16.2 Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn

16.3 Fremme rettsstaten nasjonalt og internasjonalt, og sikre lik tilgang til rettsvern for alle

16.4 Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer, gjøre det enklere å spore opp og returnere stjålne eiendeler samt bekjempe alle former for organisert kriminalitet

16.5 Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser

16.6 Utvikle velfungerende, ansvarlige og åpne institusjoner på alle nivåer

16.7 Sikre lydhøre, inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser på alle nivåer

16.8 Utvide og styrke utviklingslandenes deltakelse i institusjoner for global styring

16.9 Innen 2030 sikre juridisk identitet for alle, herunder fødselsregistrering

16.10 Sikre allmenn tilgang til informasjon og beskytte grunnleggende friheter, i samsvar med nasjonal lovgivning og internasjonale avtaler

16.a Styrke relevante nasjonale institusjoner, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid, med sikte på å bygge kapasitet på alle nivåer, og særlig i utviklingsland, for å forebygge vold og bekjempe terrorisme og kriminalitet

16.b Fremme og håndheve ikke-diskriminerende lover og politikk for bærekraftig utvikling

Mål 17 Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Finans

17.1 Styrke mobiliseringen av nasjonale ressurser, blant annet gjennom internasjonal støtte til utviklingsland, med sikte på å bedre landenes evne til å kreve inn skatter og andre avgifter

17.2 Påse at de utviklede landene fullt ut gjennomfører sine offisielle bistandsforpliktelser (ODA) overfor utviklingslandene, blant annet forpliknelsen som mange av dem har påtatt seg til å gi 0,7 prosent av ODA/BNI i bistand til utviklingsland og 0,15–0,20 prosent av ODA/BNI til de minst utviklede landene; ytere av ODA oppfordres til å vurdere å gi minst 0,20 prosent av ODA/BNI i bistand til de minst utviklede landene

17.3 Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder

17.4 Bistå utviklingslandene i å oppnå langsiktige og bærekraftige gjeldsvilkår gjennom en samordnet politikk for å fremme gjeldsfinansiering, gjeldslette eller omstrukturering av gjeld, og behandle de fattigste og mest gjeldstyngede landenes utenlandsgjeld på en måte som reduserer gjeldsrelatert nød

17.5 Vedta og gjennomføre investeringsfremmende ordninger for de minst utviklede landene

Teknologi

17.6 Bedre tilgangen til og styrke samarbeidet mellom nord og sør, sør og sør og det triangulære samarbeidet regionalt og internasjonalt om vitenskap, teknologi og innovasjon, og forbedre kunnskapsdelingen på gjensidig avtalte vilkår, blant annet gjennom bedre samordning av eksisterende ordninger, særlig på FN-nivå, og gjennom en global ordning for tilgjengeliggjøring av teknologi

17.7 Fremme utvikling, overføring, spredning og formidling av miljøvennlig teknologi til utviklingsland på gunstige vilkår, blant annet på konsesjonelle og preferensielle vilkår, etter gjensidige avtaler

17.8 Fullt ut igangsette teknologibanken og ordningen for kapasitetsoppbygging innenfor vitenskap, teknologi og innovasjon for de minst utviklede landene innen 2017, og øke bruken av tilpasset teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Kapasitetsbygging

17.9 Øke den internasjonale støtten til gjennomføring av en effektiv og målrettet kapasitetsoppbygging i utviklingsland og dermed støtte nasjonale planer for gjennomføring av alle bærekraftsmålene, blant annet gjennom samarbeid mellom nord og sør, sør og sør og triangulært

Handel

17.10 Fremme et allment, regelbasert, åpent, ikke-diskriminerende og likeverdig multilateralt handelssystem underlagt Verdens handelsorganisasjon, blant annet ved å slutføre forhandlingene under organisasjonens Doha-runde

17.11 Betydelig øke utviklingslandenes eksport, særlig med sikte på å doble de minst utviklede landenes andel av verdens eksport innen 2020

17.12 I praksis gi alle de minst utviklede landene betimelig og varig avgifts- og kvotefri markedsadgang, i samsvar med beslutninger i Verdens handelsorganisasjon, blant annet ved å sikre at det anvendes klare og enkle preferanseopprinnelsesregler på importvarer fra de minst utviklede landene, og bidra til å lette markedsadgangen

Systemiske spørsmål

Politisk og institusjonell samstemthet

17.13 Styrke stabiliteten i verdens makroøkonomi, blant annet gjennom politisk samordning og samstemthet

17.14 Oppnå en mer samstemt politikk for bærekraftig utvikling

17.15 Respektet hvert lands politiske handlingsrom og lederskap med hensyn til å etablere og gjennomføre egen politikk for fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling

Partnerskap mellom flere interessenter

17.16 Styrke det globale partnerskapet for bærekraftig utvikling, som følges opp av partnerskap mellom flere interessenter med sikte på å mobilisere og dele kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser for å bidra til at alle land, særlig utviklingslandene, når bærekraftsmålene

17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile samfunn, på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier

Data, overvåkning og ansvarlighet

17.18 Innen 2020 øke støtten til kapasitetsoppbygging i utviklingsland, også i de minst utviklede landene og små utviklingsøystater, for i betydelig grad å bedre tilgangen på pålitelige og aktuelle data av høy kvalitet fordelt etter inntekt, kjønn, alder, rase, etnisitet, migrasjonsstatus, funksjonsevne, geografisk plassering og andre kjennetegn som er relevante i nasjonal sammenheng

17.19 Innen 2030 bygge videre på eksisterende initiativer for å utarbeide metoder for å måle den framgangen som gjøres i retning av bærekraftig utvikling, og som utfyller bruttonasjonalproduktet, samt støtte utviklingslandenes kapasitetsoppbygging på statistikkområdet